

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Bc. Petra NASTOUPILOVÁ

**Hodnocení území na bývalých rybníčních plochách v povodí řeky
Svitavy a jeho potenciál pro další rozvoj**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.

Olomouc 2013

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Bc. Petra Nastoupilová (R110035)
- Studijní obor:** Učitelství geografie pro SŠ (kombinace Z-M)
- Název práce:** Hodnocení území na bývalých rybníčních plochách v povodí řeky Svitavy a jeho potenciál pro další rozvoj
- Title of thesis:** Assesment of agricultural land in the areas of extinct fishpond systems in the catchment area of the river Svitava and its landscape potential for the future development
- Vedoucí práce:** RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.
- Rozsah práce:** 126 stran, 2 vázané přílohy, 2 volné přílohy
- Abstrakt:** Diplomová práce se zabývá hodnocením území na zaniklých rybníčních plochách v povodí řeky Svitavy. Nejdříve je v práci provedena analýza všech zaniklých rybníčních ploch v povodí a následně je vybráno 16 zaniklých rybníčních ploch, které jsou podrobeny hlubší analýze s hodnocením jejich potenciálu pro další rozvoj. Jako součást práce byl proveden terénní výzkum vybraných zaniklých rybníčních ploch a pořízena fotodokumentace jejich stavu a současného využití.
- Klíčová slova:** rybník, II. vojenské mapování, hodnocení území, potenciál pro další rozvoj, povodí řeky Svitavy
- Abstract** The thesis deals with the evaluation of the area of vanished pond areas in the catchment area of the river Svitava. First of all, the analysis of all vanished pond areas in the catchment area is given, followed by analysis of 16 particular vanished pond areas that are deeply analysed and evaluated according to their potential to be developed. As an important part of the thesis, the terrain research of the selected vanished pond areas and the photodocumentation of their current statement and use were done.
- Keywords:** pond, II. military mapping, assessment area, potential to be developed, the catchment area of the river Svitava

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje uvedla v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí práce RNDr. Renatě Pavelkové Chmelové, Ph. D. za ochotu a cenné rady, které mi během zpracovávání této práce poskytla. Zároveň bych chtěla poděkovat Mgr. Petru Šimáčkovi za poskytnuté rady při tvorbě map, které jsou součástí práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra NASTOUPILOVÁ**
Osobní číslo: **R110035**
Studijní program: **N1101 Matematika**
Studijní obory: **Učitelství geografie pro střední školy**
Učitelství matematiky pro střední školy
Název tématu: **Hodnocení území na bývalých rybníčních plochách v povodí
řeky Svitavy a jeho potenciál pro další rozvoj**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl zhodnotit povodí řeky Svitavy z hlediska existence bývalých vodních ploch (rybníků) v období od II. vojenského mapování. Tyto bývalé rybníční plochy budou zpracovány v prostředí GIS a promítnuty do současné krajiny. Takto nově definované plochy budou zhodnoceny z hlediska současného využití s cílem navržení možných scénářů dalšího rozvoje. Diplomová práce bude zpracována v tištěné i elektronické podobě a bude obsahovat anglický abstrakt.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2013**

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. listopadu 2011

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

ANDRESKA, J.: Lesk a sláva českého rybářství, NUGA, Pacov, 1997, 166 s.
BENEŠ, J., BRŮNA, V.: Archeologie a krajinná ekologie. Nadace projekt SEVER, Most 2008, 159 s. BIČÍK, I., JELEČEK, L., 2003. Long term Research of LUCC in Czechia 1845 -2000. In: Proceedings 2003, ESEH (European Society for Environmental History), Prague, ? Dealing with diversity?, 224 ? 231 pp.
BRŮNA, V., KŘOVÁKOVÁ, K., NEDBAL, V.: Stabilní katastr jako zdroj informací o krajině. In: Historická geografie 33. Praha, Historický ústav 2005, s. 397-409
DAŇHELKA, J., KUBÁT, J. a kol. Přívalové povodně na území České republiky v červnu a červenci 2009. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2009, 71 s., ISBN 978-80-86690-75-9
DRBAL, K. a kol. Proces implementace povodňové směrnice EU a problematika předběžného vyhodnocení povodňových rizik v České republice. In neuveden Vodní toky 2009. Hradec Králové, 24.11.2009. Kostelec nad Černými lesy : LESNICKÁ PRÁCE, s.r.o., 2009, s. 9?15. ISBN 978-80-87154-70-0
GERGEL, J: Úloha malých vodních nádrží v zemědělské krajině, Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha 1990, 68 s.
GUZIUR J., ADÁMEK Z.: Změny kvality rybníční vody při intenzivním minerálním hnojení NPK. In: Intenzifikace rybářské výroby a kvalita vody, Velké Meziříčí: 100 ? 107, 1987.
HURT, R. : Dějiny Rybníkářství na Moravě a ve Slezsku díl. 1 a 2, Krajské nakladatelství Ostrava, Ostrava 1960, 1060 s.
KOVÁŘ, P., SKLENÍČKA, P., KŘOVÁK, F., 2002. Vliv změn užívání krajiny na její ekologickou stabilitu a vodní režim. In: Sborník Workshop 2002, ČVUT ? ČVTVHS Praha ?Extrémní hydrologické jevy v povodích?, s. 99-106.
KUBAČÁK, A.: Dějiny zemědělství v českých zemích 1.díl, MZČR, Praha 1994, 191 s.
KUPEC, P., 2003. Mokřady vznikající z neobhospodařovaných rybníků a jejich funkce. Informační leták k Projektu Morava III, VÚV T.G.M., Brno.
2003. VRÁNA, K. a kol., 2004. Revitalizace malých vodních toků - součást péče o krajinu. Praha: Consult. 60 s., ISBN 80-902132-9-4.
VRÁNA, K., BERAN, J.: Rybníky a účelové nádrže, Vydavatelství ČVUT, Praha 2002, 150 s.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

ČÚZK – Český úřad zeměměřický a katastrální

DIBAVOD – Digitální báze vodohospodářských dat

CHKO – Chráněná krajinná oblast

INSPIRE – Infrastructure for spatial information in Europe

NPP – Národní přírodní památka

NPR – Národní přírodní rezervace

PP – Přírodní památka

PR – Přírodní rezervace

PřP – Přírodní park

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností

ZABAGED® - Základní báze geografických dat České republiky

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíle práce	14
3 Metodika práce	15
4 Rešerše literatury	19
4.1 Speciální literatura	19
4.2 Obecná odborná literatura	19
4.3 Regionální literatura	20
5 Charakteristika povodí řeky Svitavy	21
5.1 Vymezení zájmové oblasti	21
5.2 Geologické poměry	22
5.3 Geomorfologické poměry	24
5.4 Klimatické poměry	28
5.5 Hydrologické poměry	29
5.6 Půdní poměry	32
5.7 Biogeografické poměry	34
5.8 Chráněná území	36
6 Historický vývoj rybníkářství	38
6.1 Počátky rybníkářství v České republice	38
6.2 Historie rybníkářství na Moravě	38
6.3 Rušení rybníků	40
6.4 Rybníkářství v současnosti	41
6.5 Ochrana přírody v oblasti rybníkářství	42
7 Analýza rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy	44
7.1 Analýza historických rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy	44
7.1.1 Analýza podle rozlohy	46
7.1.2 Analýza podle nadmořské výšky	48
7.1.3 Analýza podle současného využití	49
7.2 Analýza zaniklých rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy	50

7.2.1 Analýza podle rozlohy	51
7.2.2 Analýza podle nadmořské výšky	53
7.2.3 Analýza podle současného využití.....	53
8 Charakteristika vybraných zaniklých rybníčních ploch	56
8.1 Adamov/Olomučany	56
8.2 Boskovice	61
8.3 Černá Hora	65
8.4 Jedlová u Poličky.....	69
8.4.1 Rybník „Kirchen Teich“ (Kostelní rybník)	70
8.4.2 Rybník „Kleiner Richter Teich“ (Malý soudní rybník)	73
8.5 Jedovnice.....	75
8.5.1 Rybník ve Veselském Žlebu.....	77
8.5.2 Rybník „U Jakuba“	79
8.6 Kotvrdovice	83
8.7 Křtiny	85
8.7.1 „Rybník u dolního mlýna“	87
8.7.2 „Rybník u horního mlýna“	89
8.8 Kunštát na Moravě.....	90
8.9 Sebranice u Boskovic.....	93
8.10 Žďárná.....	97
9 Charakteristika vybraných rybníčních ploch, jejichž rozloha se od II. vojenského mapování zmenšila.....	99
9.1 Jedlová	99
9.2 Niva.....	103
9.3 Ostrov u Macochy	105
10 Využití tématu ve výuce	109
11 Závěr.....	111
12 Summary.....	115

Zdroje	117
Seznam obrázků a tabulek	121
Seznam příloh	123
Přílohy	124

1 Úvod

Je bezesporné, že budovatelem prvních vodních nádrží byla příroda sama. Přirozené vodní nádrže vznikaly na odlesněných prostorech, kde voda zůstala stát po povodních. V těchto nádržích se pak vytvářely podmínky pro přežití ryb a lidé je začali lovit pro své vlastní potřeby.¹ Ačkoli jsou rybníky českou chloubou, jejich historie sahá hluboko do minulosti a první záznamy o rybnících přicházejí už 2 300 let před naším letopočtem z Číny. Další zmínky se objevují v roce 700 před naším letopočtem, kdy byly v Palestině a Egyptě budovány rybníky, které byly napájené vodou z umělých kanálů. I staří Řekové a Římané v 1. století našeho letopočtu stavěli rybníky, některé byly součástí vodovodů a u některých navíc jako napájecí zdroj sloužila mořská voda. Starověké kultury budovaly tyto první vodní nádrže za účelem nashromáždění vody pro zavlažování půdy a zásobení obyvatelstva vodou. Do střední Evropy, a tedy i k nám, přinesli zkušenosti se stavbou hrází a rybníků účastníci křižáckých výprav, kteří se tomuto přiučili v jižní Evropě a Palestině.²

Vyslovíme-li pojem „rybník“, jistě se mnohým vybaví vodní plocha obrostlá rákosím a ukrývající ryby pod vodní hladinou. Rybníky však nejsou pouhou rybochovnou vodní nádrží, ale pro krajinu plní mnoho jiných významných funkcí. Rybníky přispívají k udržování správného vlhkostního režimu v ovzduší a celkové ekologické stabilitě v dané lokalitě. Mimo to skýtají útočiště mnoha druhům živočichů a rostlin, čímž plní i ochranou funkci. Rybníky nejsou cenným územím pouze pro přírodu samu, ale svůj nepostradatelný význam mají i pro život člověka, např. v podobě protipovodňové ochrany. Rybníky jsou také častým pomocníkem v zemědělství, kdy člověk využívá jejich schopnost retence vody v krajině. Spolu s nimi člověk dokáže regulovat odtok povrchových vod dle vlastní potřeby a zajistit tak lepší úrodnost půdy na daném území. Bohužel však mnohdy nebyl doceněn význam rybníků a bylo s nimi neuváženě nakládáno. Na konci 18. století a během 19. století byly rušeny se snahou získat více zemědělské půdy, ale už nebyl zohledněn dopad zániku rybníků na okolní krajinu.³

Z těchto důvodů je jistě důležité snažit se minulá počínání napravit a zvážit možnosti obnovy některých zaniklých rybníků. Jejich bývalá území jsou však často přeměněna natolik, že už je jejich obnova nereálná. Tato diplomová práce se zabývá

---

¹ Janeček-Kratochvíl-Vašků-Hule, 1995, str. 6

² Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 8

³ Tamtéž, str. 42-43

zaniklými rybničními plochami v povodí řeky Svitavy. Klade si za cíl zhodnotit jejich potenciál pro další rozvoj a tedy nalézt ty rybníky, u kterých by byla obnova možná.

2 Cíle práce

Cílem diplomové práce bylo porovnat rybníční plochy v povodí řeky Svitavy z dob II. vojenského mapování se současnými rybníčními plochami a zjistit, které od II. vojenského mapování zanikly. Tyto zaniklé rybníční plochy pak zanalyzovat z hlediska rozlohy, nadmořské výšky a současného využití.

V práci bylo vybráno 16 rybníčních ploch, kterým se věnovala větší pozornost. U těchto rybníků byly zjišťovány i jejich historické kořeny. Cílem výběru rybníků bylo podrobněji zhodnotit jejich současné využití a posoudit jejich potenciál k dalšímu rozvoji.

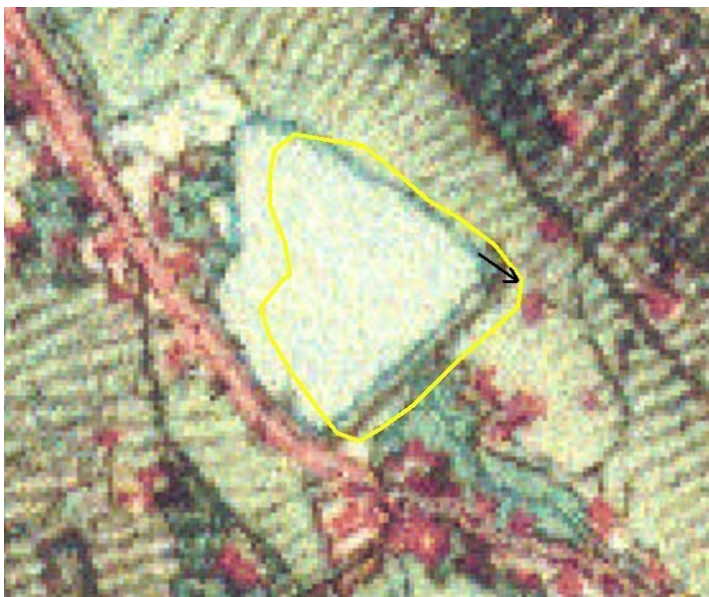
Součástí práce se stal i terénní výzkum, během něhož se pořídila fotodokumentace demonstrující současný stav vybraných rybníků. Fotodokumentace též zachycuje relikty bývalých rybníčních ploch.

3 Metodika práce

V diplomové práci byly často používány pojmy *historické rybníční plochy (rybníky)* a *zaniklé rybníční plochy (rybníky)*. *Historickými rybníčními plochami (rybníky)* se rozumí veškeré rybníční plochy (rybníky) zaznamenané v povodí Svitavy během II. vojenského mapování bez ohledu na to, zda v současnosti existují nebo ne. *Zaniklými rybníčními plochami (rybníky)* byly označovány všechny ty historické rybníční plochy (rybníky), na jejichž území dnes už žádné rybníční plochy (rybníky) nejsou. V případě, že se v místě historické rybníční plochy (rybníka) v současnosti nachází jiná vodní plocha, např. přehrada nebo koupaliště, byla brána jako zaniklá.

Diplomová práce byla zpracována na základě studia speciální, obecné a regionální literatury (více viz. 4. kapitola), zpracování dat, komparace historických a současných mapových děl a v neposlední řadě na základě terénního výzkumu.

Prvním a nezbytným krokem bylo vymezit skupinu zaniklých rybníčních ploch v povodí Svitavy. Vrstva historických rybníků z II. vojenského mapování v daném povodí byla získána od Katedry geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Na tomto místě je však nutné zmínit, že pro povodí Svitavy chybí mapový list O_10_II. Jedná se o malou část území na jihu v okolí Brna. Při vymezování skupiny zaniklých rybníků se porovnávala vrstva historických rybníků v povodí Svitavy s ortofotem (fotografickým obrazem zemského povrchu) a vrstvou současných vodních ploch získanou z databáze DIBAVOD (A05 – vodní nádrže). Ortofoto je volně ke stažení na internetových stránkách geoportálu ČÚZK a databáze DIBAVOD je umístěná na internetových stránkách Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka v Praze. Při porovnávání jednotlivých vrstev bylo možné všimnout si jisté nepřesnosti II. vojenského mapování. Proto bylo nutné některé ze zaniklých rybníků ručně posunout do správné polohy (viz. Obr. č. 1). Posun se provedl v programu ArcMap 10 po zjištění skutečné polohy hráze bývalého rybníka. Skutečná poloha hráze byla určena terénním výzkumem nebo důkladným prozkoumáním snímků ortofoto.

Obr. č. 1. Ukázka posunu historického rybníka do skutečné polohy

(Zdroj: II. vojenské mapování z geoportal.gov.cz)

Jednou z náplní praktické části diplomové práce bylo obecně zanalyzovat historické a zaniklé rybníční plochy. V analýze se obě skupiny porovnály na základě jejich rozlohy, nadmořské výšky a současného využití. U historických rybníčních ploch byla navíc provedena analýza podle procentuálního zastoupení současné vodní plochy, čímž se zjistilo, zda změnily tyto rybníky svou rozlohu a o kolik procent. Pro analýzu byla data zpracovávána v programu ArcMap 10. Data pro rozlohy rybníků a procentuální zastoupení vody u historických rybníků se získala z vrstvy historických rybníčních ploch v povodí Svitavy a vrstvy současných vodních ploch (DIBAVOD: A05 – vodní nádrže). Data pro nadmořské výšky byla převzata z vrstvy ZABAGED® - polohopis z geoportálu ČÚZK. K určení současného využití území historických i zaniklých rybníčních ploch se využila vrstva CORINE Land Cover z geoportálu INSPIRE. Území mnoha rybníků je využíváno více způsoby. V práci byl každého rybníka uvažován pouze jeden způsob využití a to ten, který na jeho území převažuje. CORINE Land Cover definuje 5 základních tříd využití půdy, z nichž se na území historických rybníčních ploch v povodí Svitavy vyskytují 4. Jedná se o třídu 1: Urbanizovaná území, třídu 2: Zemědělské plochy, třídu 3: Lesní a polopřírodní oblasti a třídu 4: Vodní plochy. V rámci těchto tříd jsou definovány další, podrobnější, třídy (viz. Příloha 1).

Další náplní praktické části diplomové práce bylo podrobně charakterizovat 13 vybraných zaniklých rybníků v povodí Svitavy a zhodnotit jejich potenciál pro další

rozvoj. Z hlediska potenciálu jsou zajímavé i nezaniklé historické rybníky, které od dob II. vojenského mapování výrazně zmenšily svoji rozlohu. Ke 13-ti zaniklým rybníkům proto byly vybrány další 3 historické rybníky, které ještě v současnosti existují, ale v pozměněné podobě. Výběr proběhl na základě předem zvoleného kritéria. Z hlediska potenciálu jsou zajímavé pouze ty rybníky, které svou rozlohou přesahují 0,5 ha. Při výběru tedy byla věnována pozornost pouze rybníkům s rozlohou nad 0,5 ha. Vzhledem k tomu, že mnohdy není známé pojmenování jednotlivých rybníků, nebyly vybrané rybníky prezentovány svým názvem, ale katastrálním územím, v němž se nacházejí. Že jednotlivé vybrané rybníky skutečně spadají do uváděného katastrálního území, bylo znázorněno na obrazových přílohách umístěných na CD. Každý z těchto 16-ti zvolených rybníků se přesně lokalizoval v rámci povodí a charakterizoval po fyzickogeografické stránce. Pro lokalizaci a charakteristiku byla využita data z vrstev geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR), geoportálu ČÚZK (ZABAGED® - polohopis) a z mapy klimatických regionů ČR (dle Quitta 1971). K těmto rybníkům byly také zjišťovány informace o jejich historii. Historická data se získala studiem regionální literatury a především osobním rozhovorem nebo e-mailovou korespondencí s lidmi zabývajícími se lokální historií (více viz. 4. kapitola). Při zjišťování historických informací bylo důležitým zdrojem dat také studium historických mapových děl. Pro práci bylo využito Müllerovo mapování z roku 1716 ve vydání z roku 1790 (listy c6 a c10), I. vojenské mapování s rektifikací z let 1780–1783 (listy c36, c49, c50, c64, c65), II. vojenské mapování z let 1836–1852 (listy 0_8_I, 0_8_II, 0_9_II), III. vojenské mapování z let 1876–1878 (listy 4257_1, 4257_2, 4257_4, 4258_1) a Indikační skici Stablního katastru umístěné na stránkách Moravského zemského archivu v Brně. Ve finále se pak s ohledem na současné využití území a okolní krajinu zhodnotil potenciál rybníků pro další rozvoj a bylo zváženo, zda by mohl být rybník obnoven či nikoli.

Část práce tvoří mapy znázorňující rozmístění historických a současných rybníčních ploch v katastrálních územích, v nichž se nacházejí konkrétní vybrané rybníční plochy. Další mapy zobrazují současné využití pod vybranými rybníky. Práce také obsahuje tematické mapy povodí řeky Svitavy. Všechny tyto mapy byly vytvořeny v programu ArcMap 10. Práce byla zpracována v programu Microsoft Word 2007 a grafy v programu Microsoft Excel 2007.

Během terénního výzkumu se pořídila fotodokumentace vybraných rybníčních ploch. Některé fotografie byly umístěny přímo v práci a kompletní fotodokumentace na přiložené CD. Terénní výzkum probíhal v době od ledna do března 2013.

4 Rešerše literatury

4.1 Speciální literatura

Odborné literatury ke zpracování fyzickogeografické charakteristiky daného území se nabízí velmi mnoho. V této diplomové práci bylo čerpáno především z Edice Chráněná území ČR. Jedná se o encyklopedii členěnou do svazků podle regionů, kde regiony představují kraje. Jednotlivé svazky se věnují fyzickogeografickým poměrům v daném regionu a detailně popisují maloplošná i velkoplošná zvláště chráněná území. Pro práci byly využity svazky IV.: Pardubicko (H. Falrysová a F. Bárta; 2002), IX.: Brněnsko (P. Mackovčín, J. Demek, M. Jatiová a P. Slavík; 2007) a VI.: Olomoucko (J. Šafář; 2003). Kromě této literatury bylo pro zpracování charakteristiky povodí Svitavy čerpáno z díla Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny (J. Demek a P. Mackovčín; 2006). Autoři Demek a Mackovčín zde uvádějí geomorfologické poměry České republiky a charakterizují jednotlivé geomorfologické jednotky. Dále bylo využito dílo E. Quitta – Klimatické oblasti Československa z roku 1971 pro určení klimatických oblastí povodí řeky Svitavy. Pro zařazení povodí Svitavy do bioregionů a jejich následný popis se čerpalo z knihy M. Culka – Biogeografické členění České republiky z roku 1995. Publikace důkladně popisuje složení fauny a flory v jednotlivých bioregionech na území České republiky. V biogeografických poměrech byla navíc uvedena jednotlivá říční rybí pásma vodních toků, s jejichž charakteristikou vypomohl internetový magazín Svět rybáře. Součástí celkové charakteristiky zájmového území jsou i hydrologické poměry. Údaje z této oblasti byly získány z databáze DIBAVOD, která poskytuje data o vodních tocích a povodích České republiky, a z publikace V. Vlčka – Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže z roku 1984. Autor se v knize zabývá charakteristikou jednotlivých vodních toků a vodních nádrží, z nichž se pro práci vybraly vodní toky a nádrže spadající do povodí Svitavy.

4.2 Obecná odborná literatura

O rybníkářství v České republice lze nalézt mnoho odborné obecné literatury. V diplomové práci bylo čerpáno z děl J. Andresky (Rybářství a jeho tradice; 1987), M. Janečka – A. Kratochvíla – Z. Vašků – M. Hule (Z historie českých rybníků; 1995), J. Křivánka – J. Němce – J. Koppa (Rybníky v České republice; 2012) a J. Čítka – V. Krapupauera – F. Kubů (Rybníkářství; 1998). Autoři se ve svých knihách zabývají

vznikem a vývojem rybníkářství v České republice. Velmi cennou publikací byly Dějiny rybníkářství na Moravě a ve Slezsku (I. díl) R. Hurta z roku 1960. Hurt se ve své knize velice podrobně a se všemi souvislostmi věnuje rybníkářství na Moravě a ve Slezsku. Pro práci se stala důležitou část o rybníkářství na Moravě, kde bylo možné získat historické informace týkající se přímo povodí řeky Svitavy. Z tohoto pohledu je rybníkářství v České republice dobře rozpracováno, avšak zanikání rybníků už tolik řádků věnováno není a bylo nutné obrátit se na regionální literaturu.

4.3 Regionální literatura

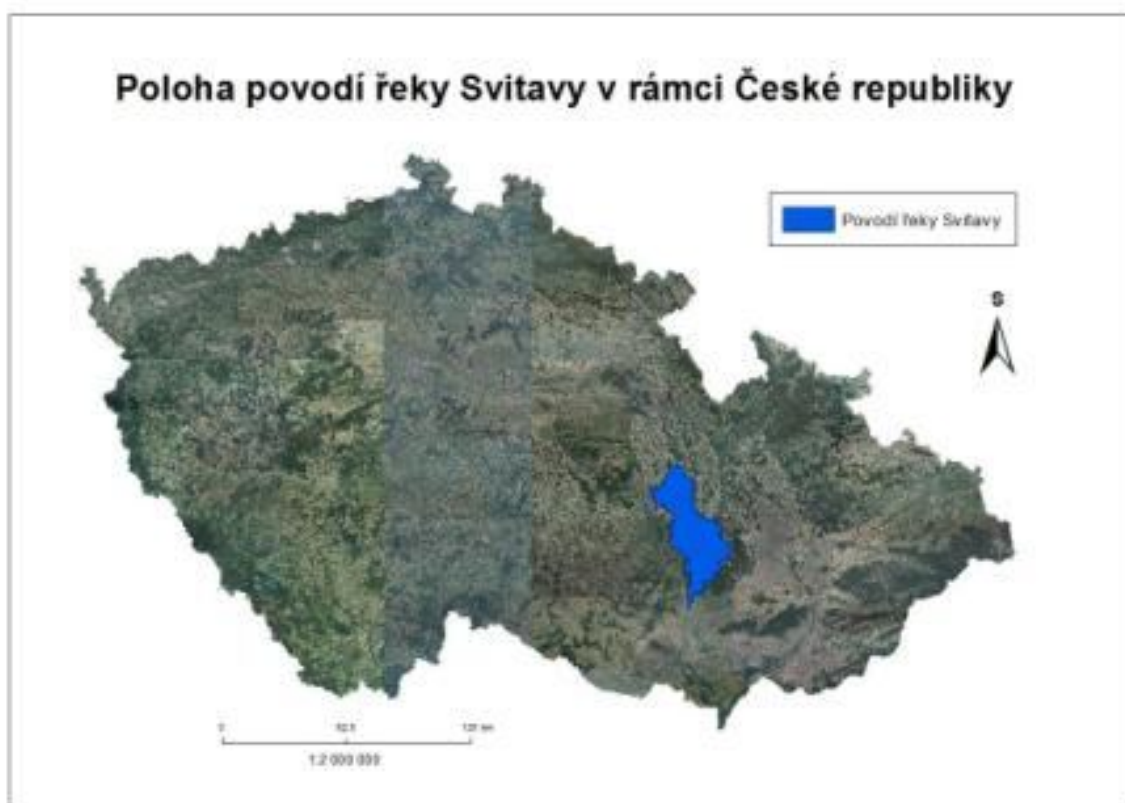
Absence informačních zdrojů se při zpracovávání historických informací o rybníkářství v povodí řeky Svitavy a konkrétních rybnících stávala častým problémem. Mezi zdroje zabývající se regionální historií patří kroniky jednotlivých obcí, městysů a měst. V práci bylo čerpáno z Pamětní knihy města Boskovic založené v roce 1922. Důležitým zdrojem informací byla také publikace J. Kniese – Vlastivěda moravská z roku 1902. Vlastivěda moravská má několik svazků rozdělených podle tehdejších okresů, v nichž autor podrobně popisuje historii a okolí jednotlivých obcí v okresech. Pro vlastní práci byly využity svazky Blanský a Boskovský okres. Kromě těchto zdrojů bylo čerpáno z knihy autorů J. Roudného, J. Pokladníka a J. Plcha – Jedovnice 1251–2001 z roku 2001, v níž nacházíme historii jedovnických rybníků.

Přestože byly kroniky mnohdy sepsány velmi podrobně, o rybnících se záznamy nevedly. Proto byly pro práci nejcennějším zdrojem informací kronikáři, místní obyvatelé a lidé zabývající se lokální historií. Rozhovory s nimi proběhly v prosinci 2012 nebo v období od března do dubna 2013 a to osobně nebo korespondencí formou e-mailu. Za účelem získání historických informací o rybnících v povodí Svitavy proběhl rozhovor s Ing. Karlem Odehnalem (Černá Hora, 8. 4. 2013) a e-mailová korespondence s Pavlem Ševčíkem (Adamov, 19. 3. 2013), Miroslavem Levým (Boskovice, 19. 3. 2013), Ing. Oldřichem Holcmanem (Litomyšl, 11. 3. 2013), Ing. Josefem Plchem (Jedovnice, 3. 12. 2012 a 31. 3. 2013), Ing. Aloisem Kuncem (Kotvrdovice, 21. 3. 2013), Petrem Švendou (Křtiny, 21. 3. 2013), Františkem Proškem (Niva, 20. 3. 2013) a Jarmilou Švábovou (Přerov, 19. 3. 2013).

5 Charakteristika povodí řeky Svitavy

5.1 Vymezení zájmové oblasti

Povodí řeky Svitavy se s rozlohou 1 149,4 km² rozkládá ve východní části území České republiky. Severní část náleží do Pardubického kraje, západní do Olomouckého a jižní část do Jihomoravského kraje. Povodí Svitavy spadá od severu do bývalých okresů Svitavy, Blansko, Prostějov, Brno–venkov a Brno–město. Velice malá část povodí na západě zasahuje do okresu Žďár nad Sázavou. Dle současného administrativního členění České republiky náleží povodí Svitavy do SO ORP Polička, SO ORP Svitavy, SO ORP Boskovice, SO ORP Konice, SO ORP Prostějov, SO ORP Blansko, SO ORP Šlapanice a SO ORP Brno. Velice malými oblastmi zasahují do okrajových částí povodí SO ORP Bystřice pod Pernštejnem, SO ORP Moravská Třebová, SO ORP Tišnov a SO ORP Vyškov.⁴

Obr. č. 2: Poloha zájmového území v rámci ČR

(Zdroj: Geoportál ČÚZK: Ortofoto)

⁴ Data z geoportálu INSPIRE (Správní členění)

5.2 Geologické poměry

Nejsevernější část povodí je tvořena převážně horninami starohorního a prvohorního stáří. Dále se zde vyskytují pararuly, svory, fylity, krystalické vápence, kvarcitty a další horniny poličského krystalinika. Tyto horniny se odkrývají např. v údolích řek Křetínky a Svitavy. Ze severu na území zasahuje, v oblasti orlicko-žďárské geologické jednotky, Česká křídová pánev a táhne se dále v blanenském, valchovském a roudenském příkopu směrem na Brno. Oblasti pánve tvoří převážně svrchnokřídové sedimenty, které se zde uložily během několika mořských transgresí. Pouze v okolí Rudic je možné setkat se i se staršími spodnokřídovými sedimenty. Mezi uvedené sedimenty jsou řazeny pískovce a slepence, jílovce, slínovce a spongility. V terasových stupních podél údolí řek se nacházejí čtvrtohorní fluviální sedimenty složené z povodňových hlín, písčitých hlín, jílu, písčitých štěrků a štěrků, z nichž se v době s aridním klimatem vyvaly jemnozrnné písky a spraše.⁵

Střední a jižní část povodí Svitavy leží na území Českého masivu a zasahují sem moravikum a další jeho dílčí geologické jednotky. Mezi geologické jednotky tvořící střední část povodí patří Česká křídová pánev (jak již bylo uvedeno výše), letovické krystalinikum, rosicko-oslavanský permokarbon, moravsko-třebovský permokarbon a neogén v Boskovické brázdě. Jižní část podloží povodí náleží brněnskému masivu. Brněnský masiv spolu s další geologickou jednotkou (dyjským masivem) a granitickými horninami karpatské předhlubně představují rozlehlý moravský resp. brněnský pluton. Brněnský masiv se člení na tři části: východní část s granitickými horninami, západní část s hlubinnými vyvřelinami a metabazitová část tvořící předěl mezi nimi. Metabazitová část se táhne od okrajového zlomu Boskovické brázd u Lysic přes Brno. Dále se pak táhne až k Břeclavi, ale tato část už do povodí Svitavy nenáleží. Západ zájmového území lemuje svratecká klenba představující moravikum. Na východě povodí se rozkládá geologická jednotka moravskoslezský devon dokazující mořskou transgresi na území Moravy. Moravskoslezský devon je součástí Drahanské vrchoviny. Nejvýznamnější geologickou oblastí je Moravský kras nacházející se v jižní části povodí a vytvořený ve třetihorách ve zvrásněných a částečně rekrystalizovaných vápencích.⁶

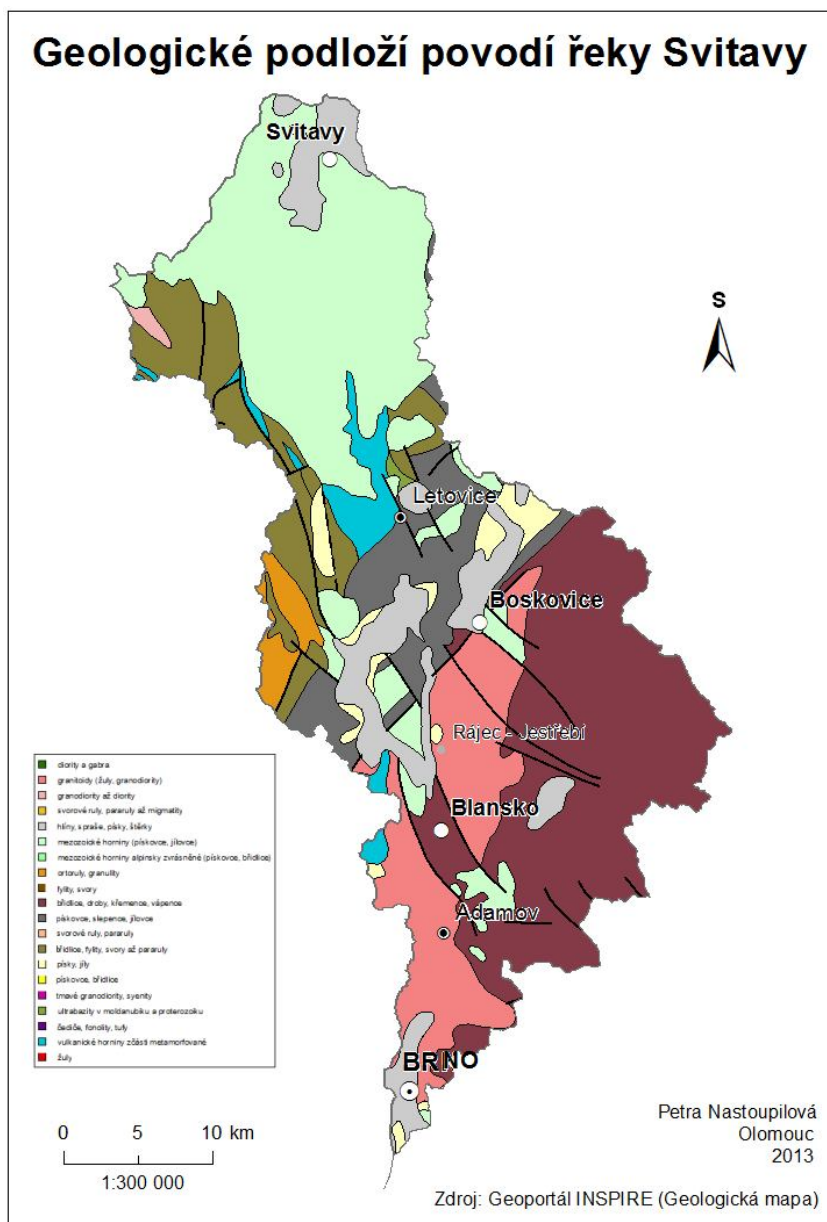
Západní Karpaty zasahují do povodí řeky Svitavy pouze v její jižním cípu. Západní Karpaty v této oblasti představují příkrovy Vnějších Západních Karpat,

---

⁵ Falrysová-Bárta, 2002, str. 16-21

⁶ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 23-28

pod nimiž jsou uloženy sedimenty Thetydy, geosynklinální pánve moře. Thetyda byla spojena se Severním mořem průlivem táhnoucím se od Brna k Drážďanům. Skutečnost, že Thetyda zasahovala na východní Moravu, dokazují pozůstatky nalezené v okolí Brna a v Moravském krasu. Jedná se o šelfové sedimenty šelfové laguny rozprostírající se na okrajích Českého masivu a brněnské jednotky v okolí Olomučan a Rudic. Laguna navazuje na karbonátovou plošinu na jihovýchodě v oblasti Stránské skály a Hád. Do nejnižnější části povodí zasahuje Dyjsko-svratecký úval, jenž je akumulární oblastí pokrytou mocnými vrstvami spraší a sprašových hlín.⁷ O všem je možné se přesvědčit na následujícím obrázku.

Obr. č. 3: Geologické podloží povodí řeky Svitavy

⁷ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 29-30

5.3 Geomorfologické poměry

Z hlediska geomorfologického členění je povodí řeky Svitavy velmi rozmanitou oblastí. Téměř celé vybrané území náleží do provincie Česká vysočina, pouze nejjihnější cíp se řadí do provincie Západní Karpaty. Na obrázku č. 4 je možné vidět, že povodí Svitavy spadá do pěti oblastí a šesti celků, které pak dále můžeme rozčlenit na dílčí části zvané podcelky.⁸

Geomorfologické členění povodí řeky Svitavy⁹:

ČESKÁ VYSOČINA (provincie)

Česká tabule (subprovincie)

Východočeská tabule (oblast)

Svitavská pahorkatina (celek)

Českotřebovská vrchovina (podcelek)

Česko-moravská subprovincie

Českomoravská vrchovina (oblast)

Hornosvratecká vrchovina (celek)

Nedvědickeá vrchovina (podcelek)

Brněnská vrchovina (oblast)

Boskovická brázda (celek)

Malá Haná (podcelek)

Drahanská vrchovina (celek)

Adamovská vrchovina (podcelek)

Moravská kras (podcelek)

Konická vrchovina (podcelek)

Bobravská vrchovina (celek)

Řečkovicko-kuřimský prolom

Krkonoško-jesenická subprovincie

Orlická oblast

Podorlická pahorkatina (celek)

Moravskotřebovská pahorkatina (podcelek)

ZÁPADNÍ KARPATY (provincie)

Vněkarpatské sníženiny (subprovincie)

---

⁸ Demek-Mackovčín, 2006

⁹ Tamtéž

Západní vněkarpatské sníženiny (oblast)

Dyjsko-svratecký úval (celek)

Dyjsko-svratecká niva (podcelek)

Pracká pahorkatina (podcelek)

V severní části vybraného území se rozkládá geomorfologický celek Svitavská pahorkatina, která tvoří východní část Východočeské tabule. Nejvyšším vrcholem je Baldský vrch (692,5 m), jenž se nachází v blízkosti Poličky v okrsku Kozlovský hřbet. Svitavská pahorkatina je členitá a vrchovinová část se rozprostírá ve východní části celku zasahující do povodí řeky Svitavy. Podloží celku tvoří hlavně slínovce, prachovce, spolongility a pískovce svrchní křídly. Lze tu však nalézt i místa s neogenními mořskými a říčními, pleistocenními říčními, proluviálními a eolickými sedimenty. Povrch Svitavské pahorkatiny je z geomorfologického hlediska velmi pestrý. Reliéf zde má erozně denudační charakter a v místech okrajových sedimentárních stupňovin, antiklinál a synklinál spíše charakter erozně akumulací. V této oblasti se nacházejí ploché kuesty, strukturně denudační plošiny nebo pleistocenní říční terasy řeky Svitavy a jejích přítoků.

Západní část povodí spadá do celku Hornosvratecká vrchovina, jež se rozprostírá na severovýchodě Česko-moravské vrchoviny. Nejvyšší bod Hornosvratecké vrchoviny je Devět skal (836 m), který se však nachází mimo povodí Svitavy. Naše území patří podcelek Nedvědicke vrchovina ve východní části Hornosvratecké vrchoviny. Jedná se o masivní klenbu s hlubokými zaříznutými údolími. Podcelkem protéká přítok Svitavy - řeka Křetínka, v jejímž údolí se vyskytují zaklesnuté kry křídových hornin jako stolové hory. Reliéf v okolí obce Jedlová tvoří plošina obnaženého předkřídového zarovnaného povrchu.

Velmi malé území našeho povodí, které se nachází jihovýchodně od Svitavské pahorkatiny, se řadí do Krkonoško-jesenické subprovincie, Orlické oblasti, Podorlické pahorkatiny a detailněji do Moravskotřebovské pahorkatiny.¹⁰

Střední oblast zájmového území spadá do Brněnské vrchoviny. Boskovická brázda, Dražanská vrchovina a Bobravská vrchovina jsou dílčí jednotky Brněnské vrchoviny. Boskovická brázda se nachází v severní části Brněnské vrchoviny a její nejvyšší vrchol se nazývá Nad Amerikou (553 m). Jedná se o 3–10 km širokou

---

¹⁰ Demek-Mackovčín, 2006

protáhlou tektonickou sníženinu. Brázdu rozděluje Žernovnická hrást' na další dvě části – jižní Oslavanskou brázdu a severní Malou Hanou. Boskovická brázda je výraznou nezalesněnou oblastí (oproti vyššímu okolí se zalesněným terénem) a na jejím povrchu se nacházejí permokarbonské a neogenní usazeniny. Místy lze nalézt i usazeniny křídové. Vodní toky protékají převážně napříč brázdou. Reliéf tvoří větší množství antropogenních tvarů a to hlavně v Oslavanské brázdě, kde probíhala těžba. Dražanská vrchovina je umístěna v západní části Brněnské vrchoviny. Její nejvyšší vrchol se nazývá Skalky (734,7 m). Vrchovina vyplňuje největší část povodí řeky Svitavy, je členitá a má oválný půdorys. Pokryv v této oblasti povodí tvoří granitoidy brněnského masivu. V současnosti má tvar klenby vzniklé neotektonickými zdvihy. Okraje klenby nápadně vystupují nad okolí a z východu, západu i jihu jsou tektonicky zprohýbány, rozlámány a rozřezány hlubokými údolími. Pro střed klenby je charakteristický plochý až mírně zvlněný reliéf. Ve střední části Dražanské vrchoviny tvoří pokryv devonské vápence, na nichž leží podcelek Moravský kras s mnoha krasovými jevy. Podcelek Moravský kras je zároveň i chráněnou krajinnou oblastí. Vytvořily se zde jeskyně, závrtky, kaňonovitá údolí i propasti, které jsou turisticky velmi atraktivní. Poslední zmiňovanou jednotkou Brněnské vrchoviny je Bobravská vrchovina. Ta zasahuje do povodí řeky Svitavy jen velmi malým územím na jihu.¹¹

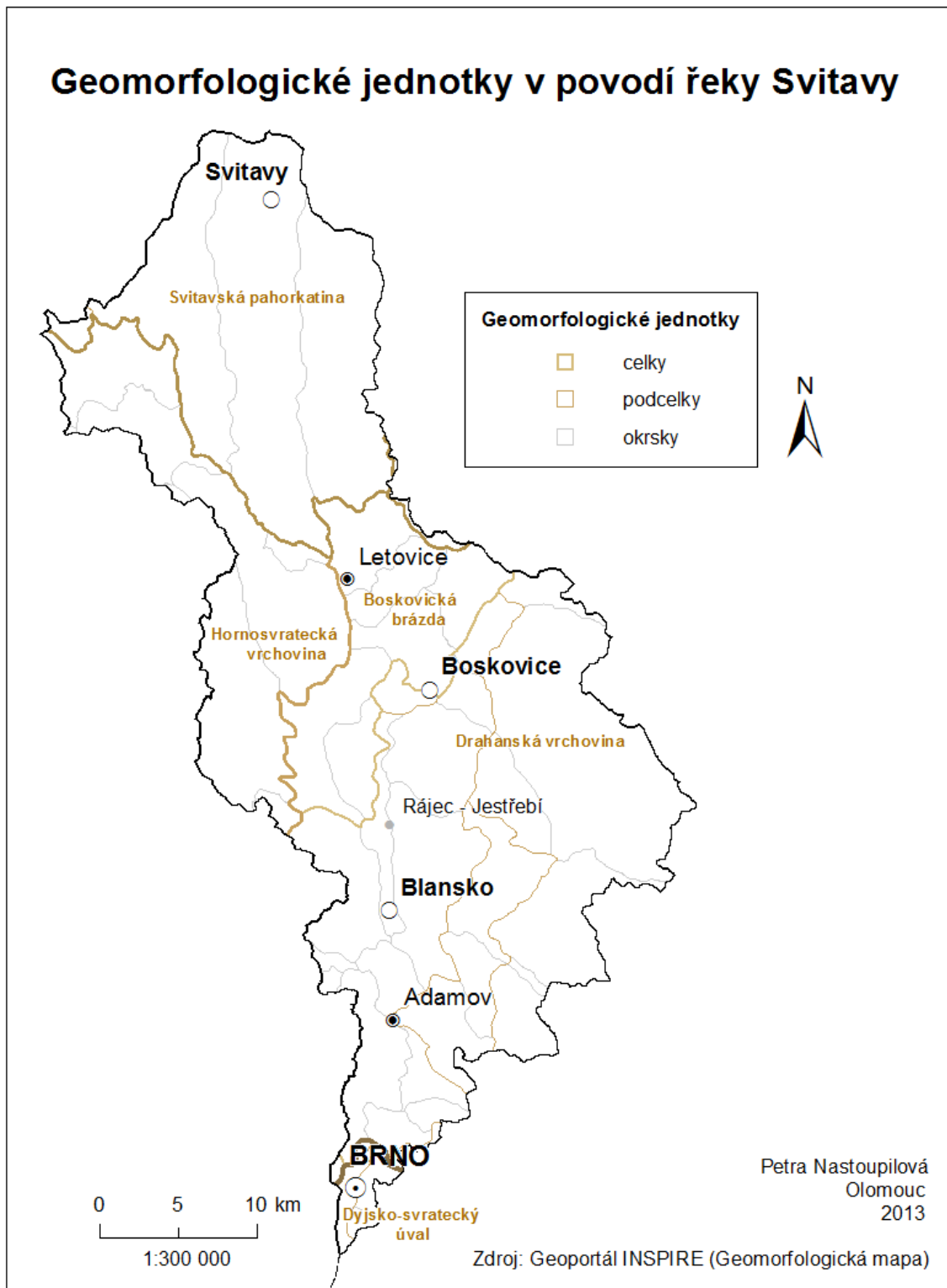
Nejjihnější cíp zájmového povodí zasahuje do odlišné provincie než již výše popsané oblasti. Území na jihu spadá do provincie Západní Karpaty, subprovincie Vněkarpatské sníženiny, oblasti Západní vněkarpatské sníženiny a celku Dyjsko-svratecký úval.¹²

---

¹¹ Demen-Mackovčín, 2006

¹² Tamtéž

Geomorfologické jednotky v povodí řeky Svitavy

Obr. č. 4: Geomorfologická mapa povodí řeky Svitavy

5.4 Klimatické poměry

Klimatické poměry povodí řeky Svitavy jsou dány polohou ve Střední Evropě a lokálními klimatotvornými vlivy. Severní část zájmového území leží v mírně teplé klimatické oblasti, kde se průměrná červencová teplota vzduchu pohybuje mezi 16 a 18 °C, průměrný počet letních dnů bývá mezi 20 až 50 dny a průměrný počet mrazových dnů mezi 110 až 160 dny. Teplota vzduchu je jednoznačně ovlivňována nadmořskou výškou. Dlouhodobá průměrná roční teplota vzduchu se pohybuje od 8,7 do 5,7 °C. Nejnižší teploty vzduchu nejčastěji připadají na leden, kdy se teplota pohybuje mezi - 2 až - 4,5 °C. Nejvyšších teplot vzduchu nabývají červencové dny, kdy a teplota vzduchu dosahuje až 18, 5 °C. Maximální teploty vzduchu naměříme v nižších polohách, kde teploty šplhají až k 38 °C. Minimální teploty, kterých nabývají obzvláště údolní oblasti, mohou klesnout pod - 30 °C.¹³

Střední a jižní část povodí řeky Svitavy spadá do Jihomoravského kraje, v němž převládá mírně vlhké podnebí. Území je geomorfologicky velmi rozmanité. Střetává se zde vliv oceánu od západu s vlivem kontinentu od východu a spolu s cyklonální činností způsobují značnou variabilitu počasí v prostoru i čase. Po většinu roku zde na počasí působí vzduchové hmoty mírných šířek. Přesto zde může zasáhnout vliv studených arktických vzduchových hmot, které se projevují zvláště na Blanensku ve vyšších oblastech Dražanské vrchoviny. Kromě chladných vzduchových hmot na území působí i teplé subtropické vzduchové hmoty proudící do oblasti Dyjsko-svrateckého úvalu a okresů Brno-venkov nebo Brno-město. Podnebí nejj jižnějších částí povodí je dáno antropogenní činností s největším vlivem v oblasti Brna. Oproti okolí zde bývají měřeny vyšší teploty vzduchu, nižší relativní vlhkost vzduchu, nižší počet dní se sněžením a sněhovou pokrývkou nebo větší znečištění atmosféry. Obdobně jako sever našeho území spadá střední oblast povodí řeky Svitavy do mírně teplé klimatické oblasti a charakterizují ji tak stejné teploty vzduchu uvedené výše. Jižní část povodí již zasahuje do teplé klimatické oblasti s průměrnou teplotou vzduchu v červenci od 18 do 20 °C a v lednu od - 2 do - 3°C , průměrným počtem letních dní 50 až 70 a průměrným počtem mrazových dní 100 až 110. Nejnižší teploty vzduchu lze naměřit nejčastěji v měsíci lednu nebo únoru a mohou spadnout až k - 35 °C, naopak nevyšší teploty mohou dosahovat víc než 35 °C a vyskytují se převážně od června do srpna.¹⁴

¹³ Falrysová-Bárta, 2002, str. 27-29

¹⁴ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 42-46

Velmi malé části území povodí Svitavy spadají do chladné klimatické oblasti s průměrnou červencovou teplotou vzduchu od 14 do 16 °C, průměrnou lednovou teplotou vzduchu od - 3 do - 4 °C, počtem letních dnů 10 až 30 a počtem mrazových dnů 140 až 160. Jedná se o západní cíp povodí ležící v okrese Svitavy a malou oblast na východě území, do níž vybíhá cíp okresu Prostějov.¹⁵

Srážkové úhrny v povodí řeky Svitavy jsou poměrně proměnlivé. Nejnížší úhrny spadnou v nížinných oblastech, nejvyšší naopak v oblastech s větší nadmořskou výškou. Průměrný roční úhrn srážek se v mírně teplé klimatické oblasti pohybuje mezi 500 až 700 mm, v teplé klimatické oblasti mezi 550 až 800 mm a chladné klimatické oblasti mezi 850 až 1000 mm.¹⁶

5.5 Hydrologické poměry

Povodí řeky Svitavy je dílčím povodím řeky Moravy. Morava spolu se svými přítoky odvádí vodu do Dunaje a dále pak do Černého moře. Svitava pramení ve Svitavské pahorkatině ve výšce 471,93 m a přibližně 3 km severozápadně od Svitav.¹⁷ Svitava je se svojí délkou 98 km, plochou povodí 1149,4 km² a průměrným průtokem u ústí 5,11 m³/s největším levostranným přítokem řeky Svatky, do níž se vlévá u Brna. Ke zjišťování dat o oběhu povrchové vody v krajině se využívají hydrologické stanice a na Svitavě se nacházejí stanice Moravská Chrastová, Banín, Březová nad Svitavou – Muzlov, Březová nad Svitavou – Dlouhá, Rozhraní, Letovice a Bílovice nad Svitavou.¹⁸ V povodí Svitavy dosahují sklony svahů nejčastěji 2–15° a to na více než 2/3 území. Prakticky se zde nevyskytují svahy se sklonem svahů nad 35°. Na 90 % délky řeky dosahuje sklon toku maximálně 5 ‰. Střední sklon toku Svitavy je 2,85 ‰. Hustota říční sítě, která udává velikost povrchového odtoku, činí v průměru 1,03 km/km².¹⁹ Svitava je hospodářsky významný vodní tok a bývá využívána pro rybaření i pro zásobování brněnského obyvatelstva vodou, čímž je navíc uměle upravena její vodnost. Svitava je také hojně navštěvovaná vodáky, jelikož její tok nabízí dlouhé sjízdné úseky s rozdílnými stupni obtížnosti.²⁰

¹⁵ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 44

¹⁶ Tamtéž, str. 43-44

¹⁷ Charakteristiky toků a povodí ČR. *DIBAVOD* [online]. 2011 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/index.php?id=24>

¹⁸ Vlček, 1984, str. 261

¹⁹ Charakteristiky toků a povodí ČR. *DIBAVOD* [online]. 2011 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/index.php?id=24>

²⁰ Vlček, 1984, str. 261

Největším pravostranným přítokem Svitavy je vodní tok Křetínka. Křetínka pramení u Stášova ve výšce 645 m n. m. a do Svitavy se vlévá v Letovicích. Řeka Křetínka je dlouhá 29,7 km, plocha jejího povodí činí 127,4 km² a průměrný průtok u ústí dosahuje 0,65 m³/s. Důležitým vodním tokem je Punkva. Punkva vzniká soutokem dvou zdrojnic, Sloupského potoka a Bílé vody, severně od propasti Macochy. Do Svitavy se vlévá zleva u Blanska. Plocha povodí Punkvy činí 170,4 km², délka toku od vývěřů 7,3 km a průměrný průtok u ústí 0,96 m³/s. Punkva je nejen hospodářsky, ale i turisticky významným tokem, neboť je součástí CHKO Moravský kras a plavba o ní tvoří etapu prohlídkové trasy Punkevní jeskyně. Další přítok Svitavy protékající územím CHKO Moravský kras se nazývá Křtinský potok. Křtinský potok chráněnou krajinnou oblast křížuje a v blízkosti obce Křtiny u jeskyně Výпустek se propadá a opět vyvěrá na úpatí Křtinského údolí. Propadání způsobuje vysychání koryta mezi ponorem a vývěřem. Křtinský potok s délkou toku 15,3 km, plochou povodí 70 km² a průměrným průtokem u ústí 0,25 m³/s pramení severně od Bukoviny a do Svitavy se vlévá zleva nad Adamovem. K dalším významnějším přítokům Svitavy patří její pravostranné přítoky Bělá a Úmoří. Úmoří pramení jižně od Rozseče ve výšce 608 m. n. m, povodí se rozkládá na 61,9 km², tok je dlouhý 15,2 km, průměrný průtok u ústí dosahuje 0,25 m³/s a místo soutoku se Svitavou se nachází u Skalice nad Svitavou. Bělá pramení u Benešova a do Svitavy se vlévá zleva u obce Jabloňany. Plocha povodí Bělé činí 76,5 km², délka toku 21,3 km a průměrný průtok u ústí představuje 0,33 m³/s.²¹ Tok řeky Svitavy a jejich hlavních přítoků zobrazuje obrázek č. 5.

Na vodních tocích bylo v minulých dobách vystavěno mnoho rybníků a vodních nádrží. Od nejmenších vesnických rybníků po největší vodní nádrže zahrnuje povodí Svitavy 583 vodních ploch o rozloze 407,49 ha.²² Mezi největší vodní plochy povodí patří vodní nádrže Letovice – 97,80 ha, Boskovice – 50,97 ha a Olšovec – 40 ha. Vodní nádrž Letovice se nachází na řece Křetince přibližně 10 km od Boskovic. Letovice slouží k nadlepšování průtoků Svitavy a nadlepšením průtoků se vyvažuje ochuzení průtoků v důsledku odběrů Březovského vodovodu. Dále plní Letovice rekreační funkci a bývá využívána pro koupání, plachtění, veslování i sportovní rybářství. Olšovec je vodní nádrž na Jedovnickém potoce, pravostranném přítoku Křtinského potoka,

²¹ Vlček, 1984, str. 57, 144, 146, 228, 280-281

²² Charakteristiky toků a povodí ČR. *DIBAVOD* [online]. 2011 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/index.php?id=24>

5.6 Půdní poměry

Vzhledem ke geologické stavbě a geomorfologickému členění povodí řeky Svitavy je půdní pokryv této oblasti velmi různorodý. V povodí převládají z hlediska půdní zrnitosti střední půdy, tedy hlinité a písčitohlinité půdy. Z obrázku č. 6 je zřejmé, že nejběžnějším půdním typem jsou kambizemě vytvořené zvětráváním kyselých vyvěřelých, přeměněných a sedimentárních hornin. Během zvětrávání vznikly po vyluhování karbonátů sekundární jílové minerály a uvolnily se sesquioxidy, čímž se vytvořil iluviální kambický horizont hnědé až rezivé barvy obohacený o jíly. Kambizemě převládají například v oblastech Českotřebovské vrchoviny a Dražanské vrchoviny. Vlhčí a výše položené oblasti tvoří luvizemě, které jsou vytvořené procesem illimerizace, při němž vzniká eluviální a iluviální horizont. Luvizemě bývají vázány na sprašové hlíny nesoucí vlastnosti oglejení. V povodí řeky Svitavy se s luvizeměmi můžeme setkat v oblasti Svitav, kde se navíc místy vyskytují i pseudogleje. Dále se luvizemě vyskytují na jihu Blanenska a na rozhraní okresů Brno-město a Brno-venkov, kde se mísí s rendziny. V místech s nepropustným podložím, na němž zůstává stát srážková voda a dochází k vyluhování sesquoxidů, vzniká světle šedý eluviální horizont. Na Svitavsku se ve sníženinách mohou vyskytovat i tzv. slatinné organozemě, které vznikají na vápenitých sedimentech. Půdní pokryv povodí Svitavy tvoří i gleje a pseudogleje s charakteristickým šedým až modrozeleným horizontem a ustálenou hladinou podzemní vody sahající až k povrchu. Gleje se vyskytují při menších vodních tocích, sníženinách a stále promáčených oblastech. Pseudogleje se nacházejí převážně na Blanensku. Lesní půdy tvoří malou část zájmového území a lze se s nimi setkat např. v Dražanské vrchovině nebo v Chráněné krajinné oblasti Moravský kras. Kromě již zmíněných půd pokrývají povodí Svitavy i nivní půdy a fluvizemě vzniklé akumulací humusu a střídáním fluviálních akumulací v důsledku záplav. Tyto půdy se nacházejí v rozsáhlých nivách řeky Svitavy a dalších větších vodních toků. V okrese Brno-venkov navíc přecházejí nivní půdy v černice s hlubokým humózním horizontem a vyšší hladinou podzemní vody.^{24,25}

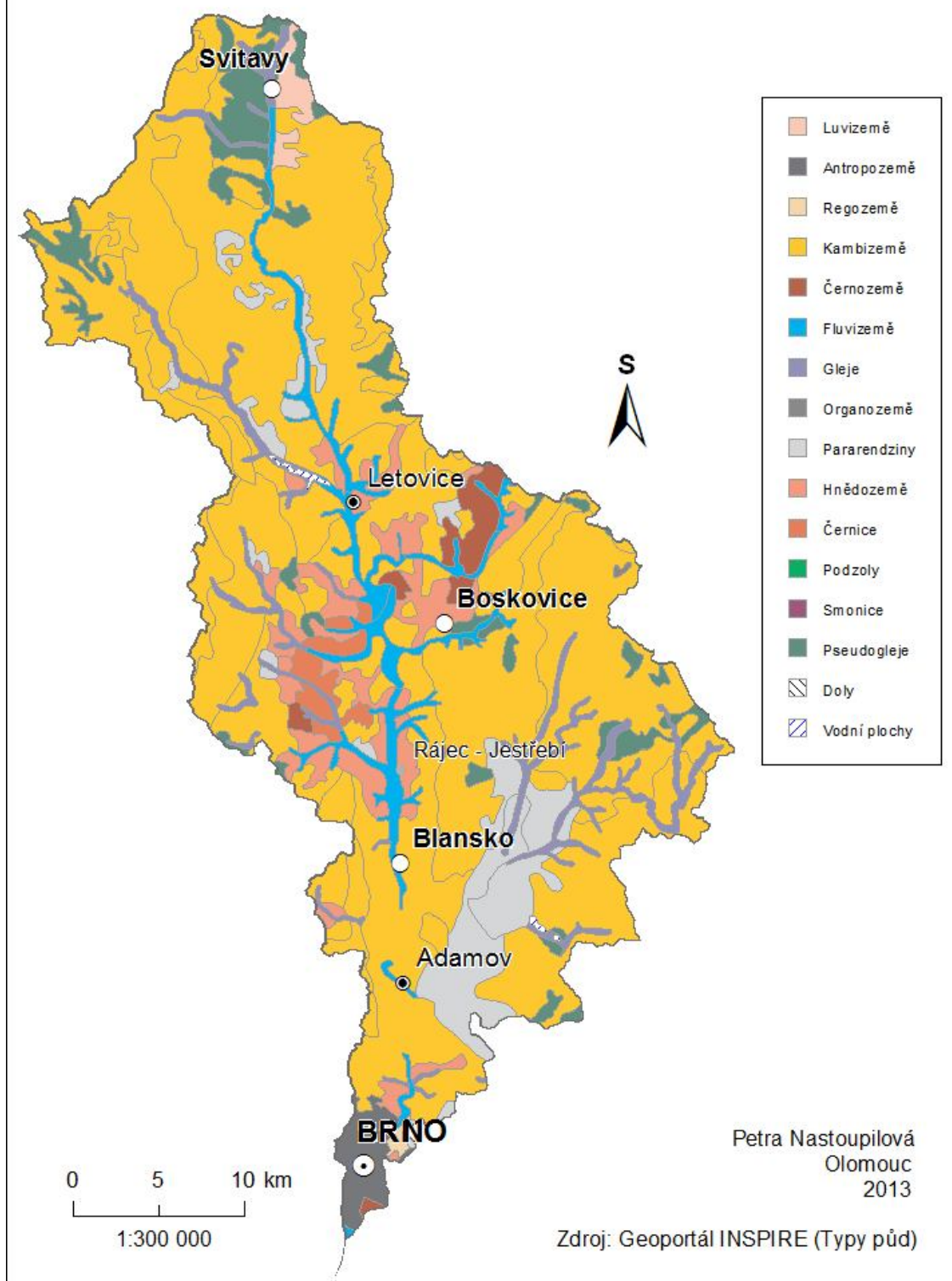
---

²⁴ Falrysová, Bárta, 2002, str. 40-42

²⁵ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 54-57

Půdní typy v povodí řeky Svitavy

Obr. č. 6: Mapa půdních typů v povodí řeky Svitavy

5.7 Biogeografické poměry

Z hlediska fyto geografického členění se povodí Svitavy rozkládá v Českomoravském mezofytiku, které tvoří přechod mezi teplomilnými a chladnomilnými druhy rostlin a zabírá největší část území České republiky. Nejjihnější cíp povodí spadá do Panonského termofytika osídlovaného převážně teplomilnými druhy rostlin.

Dle biogeografického členění České republiky se povodí řeky Svitavy nachází v provincii středoevropských listnatých lesů. Tato provincie se dále dělí na podprovincie, z nichž na území vybraného povodí zasahují dvě – Hercynská a Severopanonská podprovincie. V rámci dalšího hlubšího členění je povodí Svitavy řezeno do Svitavského, Sýkořského, Dražanského, Brněnského a Macošského bioregionu, které tvoří Hercynskou podprovincii, a bioregionu Lechovického, jenž je dílčí částí severopanonské podprovincie.²⁶

Do severní části povodí zasahuje Svitavský bioregion, v němž je flora velmi rozmanitá. V údolí řeky Svitavy lze nalézt dubohabřiny a v nivách vodních toků se rozprostírají převážně jasanovo-olšové luhy zastoupené olší lepkavou nebo jasanem ztepilým. V oblasti rozvodí řek Orlice a Svitavy se nacházejí podmáčené olšiny se smrkem. Na odlesněných místech se rozprostírají vlhké louky, které přecházející do luk slatinných nebo rašelinných. Vzhledem k tomu, že území leží na bohatých křídových sedimentech, zde mohou růst i náročnější druhy rostlin jako například pcháč bezlodyžný. Fauna je v této oblasti také pestrá. V přírodě se zde vyskytuje zástupce savců – ježek východní. Ptáci jsou zastoupeni ořešníkem kropenatým nebo hýlem rudým. Dále v povodí řeky Svitavy žije zmije obecná nebo měkkýši zdobenka tečkovaná a vřetenovka zaměňená. Tekoucí vody dolního toku Svitavy se řadí do tzv. lipanového pásma.²⁷ Do lipanového pásma patří oblasti, kde je tok řek rychlejší a divočejší. Z tohoto důvodu se zde vyskytují říční druhy ryb, zvláště pak ryby lososovité.²⁸

Střední část povodí řeky Svitavy zasahuje východně do Sýkořského bioregionu a západně do Dražanského bioregionu. V této části je flora podobná floře Svitavského

---

²⁶ Culek, 1995, mapa; Přírodní stanoviště. *Bio monitoring* [online]. 2007, datum aktualizace neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.biomonitoring.cz/hp.php>

²⁷ Culek, 1995, str. 162-165

²⁸ Říční rybí pásma řek v ČR. *Svět rybáře: Internetový magazín pro všechny rybáře* [online]. Rok vydání neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.svet-rybare.cz/cz/rybar-junior/skola-rybareni/ricni-rybi-pasma-rek-v-cr/>

bioregionu a výrazně zde rostou druhy středoevropských listnatých lesů, například samorostlík klasnatý, ptačinec hajní, kostřava lesní nebo ječmenka lesní. Ve střední části vybrané oblasti se také nacházejí dubohabrové háje a mokřady, ojediněle pak i rašelinné louky. Ve vyšších polohách Dražanského bioregionu se rozprostírají bikové a květnaté bučiny. V jižnějších částech Sýkošského bioregionu rostou teplomilnější druhy rostlin, mezi které patří medovník meduňkolistý a modravec chocholatý. V oblasti obou dvou regionů žijí ježek východní, mlok skvrnitý, netopýr brvitý, strakapoud prostřední nebo zuboústka sametová. Vodní toky se v této části řadí převážně do pstruhového pásma.²⁹ Tekoucí vody pstruhového pásma se vyznačují divokou vodou a horskými peřejemi. Součástí tohoto pásma jsou prameny řek, ve kterých žijí převážně lososovité ryby.³⁰

Jižní část vybraného povodí spadá do Brněnského a Macošského bioregionu. Tyto dva bioregiony vykazují stejné znaky jako předchozí bioregiony. V jižních částech povodí řeky Svitavy se rozprostírají dubohabřiny, bučiny a podél větších toků olšiny. Vzhledem k tomu, že se oba bioregiony nacházejí na východě Hercynské podprovincie, převažuje zde lesní porost. Fauna je však dána polohou na přechodném území mezi Hercynskou a Panonskou podprovincií. V jižní oblasti jsou navíc živočichové ovlivněni brněnskou aglomerací, čímž dochází ke změně rozšíření některých živočišných druhů, např. kuny skalní nebo poštolky obecné. V Macošském bioregionu a Brněnském bioregionu je možné setkat se s ježkem východním, netopýrem velkým, lejskem malým, ještěrkou zelenou nebo žitovkou obilnou. Pro krasové oblasti je typická demontánní hmyzí fauna. V Macošském bioregionu spadají vodní toky spíše do pstruhového pásma, kdežto v Brněnském bioregionu se řeka Svitava nachází na přechodu parmového a lipanového pásma.³¹ V parmovém pásmu přežívá mnoho druhů ryb a vyskytuje se zde větší množství dravých ryb.³²

Nejj jižnější cíp povodí řeky Svitavy, který zaujímá nejmenší část povodí, patří do Lechovického bioregionu řadíciho se do Panonské podprovincie. Z větší části se v Lechovickém bioregionu rozprostírají dubohabřiny, především pak teplomilné panonské. Podél větších toků se nacházejí klasické olšové potoční luhy. Flora je

---

²⁹ Culek, 1995, str. 200-206

³⁰ Říční rybí pásma řek v ČR. *Svět rybáře: Internetový magazín pro všechny rybáře* [online]. Rok vydání neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.svet-rybare.cz/cz/rybar-junior/skola-rybareni/ricni-rybi-pasma-rek-v-cr/>

³¹ Culek, 1995, str. 113-119

³² Říční rybí pásma řek v ČR. *Svět rybáře: Internetový magazín pro všechny rybáře* [online]. Rok vydání neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.svet-rybare.cz/cz/rybar-junior/skola-rybareni/ricni-rybi-pasma-rek-v-cr/>

ovlivněna polohou bioregionu, jenž leží při hranicích se středoevropskou oblastí. V oblasti rostou koulenka vyšší, dub pýřitý, třešeň křovitá nebo šalvěj hajní. Mezi zástupce fauny Lechovického regionu patří kudlanka nábožná, která se sem rozšířila z východních svahů České vysočiny, nebo ještěrka zelená, ježek východní, myšice malooká, netopýr brvitý, strakapoud jižní, střevlík a další.³³

5.8 Chráněná území

V povodí řeky Svitavy se nacházejí jak maloplošná, tak velkoplošná zvláště chráněná území. Velkoplošná chráněná území jsou zde zastoupena pouze jedním, ale významným územím, CHKO Moravský kras zahrnující význačnou přírodu i neobyčejné kulturní a historické památky. CHKO Moravský kras byl vyhlášen již roku 1956, čímž se stal druhou nejstarší chráněnou krajinnou oblastí v České republice a nejstarší chráněnou krajinnou oblastí na Moravě. Během dlouhého vývoje se zde vytvořilo mnoho mimořádných jak povrchových, tak i podzemních útvarů, např. jeskyně a jejich krasová výzdoba, závrtky, ponory, vývěry, škrapy, izolované skály, skalní okna, mosty atd. V rámci CHKO Moravský kras se nacházejí i maloplošná chráněná území, např. PR Březinka, NPR Habrůvecká bučina, NPR Jeskyně Pekárka, NPP Rudické propadání, PR Sloupsko-šošůvské jeskyně, NPR Vývěry Punkvy a mnoho dalších.³⁴

Na území povodí řeky Svitavy se rozprostírá mnoho maloplošných chráněných území. V okrese Blansko se nachází PP Cukl a Rozsečské rašeliniště ochraňující slatinné mokřady, PP Park Letovice s okolím Letovického zámku a levostrannými údolními svahy řeky Svitavy, PR Pavlovské mokřady chránící mokřady a rašeliniště v okolí prameniště Bělé nebo PR Vratíkov, jenž je geomorfologicky a geologicky unikátní lokalitou s krasovými útvary.³⁵ PP Louky pod Skalami skrývající mokřadní louku v pramenné oblasti Huťského potoka, PP Návesní Niva ochraňující podmáčené louky vodního toku Bílá voda nebo PP Nebeský rybník již zasahují do okresu Prostějov v Olomouckém kraji.³⁶

Kromě zvláště chráněných území jsou v zájmové oblasti vyhlášena další chráněná území, konkrétně přírodní parky (PřP). V povodí se rozkládají PřP Údolí

---

³³ Culek, 1995, str. 326-328

³⁴ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 658-723

³⁵ Tamtéž, str. 120-208

³⁶ Šafář, 2003, str. 168-228

Křetínky, PŘP Halasovo Kunštátsko, PŘP Lysicko, PŘP Řehořovo Kořenecko, PŘP Rakovecké údolí a PŘP Svratecká hornatina. Poslední dva uvedené parky na území povodí zasahují jen velmi malou plochou. PŘP Údolí Křetínky je umístěno v severní části povodí v okrese Svitavy a je velmi zajímavý pro svůj vzhled vytvářený vysokými skalními stěnami a ekologickou stabilitou.³⁷ PŘP Halasovo Kunštátsko se nachází na západě povodí Svitavy v okrese Blansko a je pojmenován po spisovateli Františku Halasovi, který si tuto oblast velmi oblíbil. Halasovo Kunštátsko sousedí na jihu s přírodním parkem Lysicko. V PŘP Lysicko se během dlouhého vývoje vytvořily zajímavé geomorfologické útvary, např. PP Žižkův stůl a Bedřichova skalka. Na východě okresu Blansko se nachází čtvrtý zmíněný přírodní park, Řehořovo Kořenecko, nesoucí jméno po malíři Františku Řehořkovi.³⁸

---

³⁷ Falrysová-Bárta, 2002, str. 174

³⁸ Mackovčín-Demek-Jatiová-Slavík, 2007, str. 186-191

6 Historický vývoj rybníkářství

6.1 Počátky rybníkářství v České republice

Na našem území jako první, ačkoli se to mnohdy neuvádí, budovali předchůdce dnešních rybníků Keltové, kteří přišli do oblasti Českomoravské vrchoviny a Podyjí ve 3. a 4. století našeho letopočtu za těžbou zlata a cenných kovů. Pro jejich rýžování potřebovali dostatečné množství vody, proto si zde stavěli jednoduché nádrže. V 6. století již na naše území přicházejí Slované, kteří byli zkušenými lovci. Slované měli zkušenosti i s odvodňováním močálů, vytvářením rybníků a přehrazování slepých ramen řek i potoků sloužících k přechovávání ryb. Tyto první stavby, pravděpodobně bez výpusti, byly označovány jako „stavy“. Pojem stav byl později nahrazen výrazem „rybník“. „Stavy“ byly zprvu kvůli snadné představě o tvaru stavěné nádrže budovány v pahorkatinách, poté však byla místa stavby situována do nižších rovinných poloh, kde nebylo nutné k zaplavení vybrané oblasti stavět příliš vysoké hráze.³⁹

Jako první uměle nasazenou rybou v českých rybnících a dodnes nejvýznamnější rybou chovanou v rybnících je bezesporu kapr a již od počátku se výrazem rybník rozuměl rybník pro chov kapra. Kapr však nemá původ zde v Čechách, ale v Číně a jihozápadní Evropě, odkud se dostal na naše území. Nejpodrobněji se chovu kaprů věnovaly kláštery a své zkušenosti z této oblasti předávali dál.⁴⁰ V souvislosti s kláštery se často hovoří o potřebě tvorby zásob na období pěstů.⁴¹

6.2 Historie rybníkářství na Moravě

Prvními zmínkami o rybníkářství na Moravě jsou zápisy z roku 1087, které píší o sádkách na ryby Vydoma a Tekalec patřící klášteru Hradiště u Olomouce a které sloužily k dočasnému uchování ryb chycených v řekách. Až na počátku 13. století se hovoří o umělých vodních nádržích se stálým přítokem a odtokem vody a s rybochovnou funkcí. Ve 13. století však ještě nebylo na Moravě rybníků mnoho a na většině statků scházely. První prokázaná zmínka pochází z roku 1227, kdy král Přemysl Otakar I. schválil klášteru v Louce u Znojma vybudování rybníků a mlýnů.

---

³⁹ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 8

⁴⁰ Andreska, 1987, str. 34-35

⁴¹ Tamtéž, str. 36

V roce 1263 vybudoval opat žďárského kláštera nový rybník v místě staré budovy tohoto kláštera a z listiny olomouckého biskupa Bruna z roku 1278 se dozvídáme o rybníku u Kroměříže.⁴²

Ve 14. století se již rybníkářství na Moravě začalo rozvíjet a rybníků přibývalo. S jistotou lze říci, že v této době byly vybudovány rybníky jižně od Brna, rybníky na pozemcích kláštera svaté Kateřiny v Olomouci, rybníky na Břeclavsku patřící Lichtenštejnům a Mikulovsko-Lednická rybníkářská soustava též vzniklá na panství Lichtenštejnů.⁴³ Rybníky už v této době nevznikají pouze na statečích klášterů, ale i hradů. Ve 14. století se prozatím rybníky budovaly pouze v oblastech chudých na vodu i ryby, protože jejich výstavba byla poměrně náročná.⁴⁴

Konkrétně v povodí řeky Svitavy v už roce 1309 zaznamenán rybník ve Vážanech u Boskovic. Rybníky nechyběly ani na Kunštátsku, kde se v letech 1374–1464 zmiňují rybníky u Kunštátu, v roce 1416 pod hradem Loukou, 1437 v Sebranicích, 1464 v Olešnici, 1466 ve Křetíně a téhož roku i ve Veselce u Kunštátu a Žerůtkách u Kunštátu.

V jižní části Moravského krasu se od konce 13. století rozkládalo rozlehlé holštejnské panství, u kterého se hovoří o rybnících už v roce 1349. V letech 1372–1380 jsou pak uváděny rybníky v Petrovicích v Podolí a v roce 1398 dva rybníky ve Vavřinci. V roce 1409 je registrován rybník v Ostrově a Podomí a o Ostrově slycháme i v roce 1437, kdy už se objevují rybníky dva. V Jedovnicích se v letech 1415–1437 hovoří o Starém rybníku a v roce 1437 se zde navíc zmiňuje pustý rybník nacházející se v blízkosti dvora. V roce 1447 je pak možné slyšet o rybníku pod Kotvrdovicemi a v roce 1464 o rybníku v dnes již zaniklé vsi Budkovany.⁴⁵

Na počátku 15. století byl rozvoj rybníkářství omezen husitskými válkami. Po ukončení válek se však rybníkářství opět začalo rozvíjet, neboť bylo daleko výnosnější než tehdejší rostlinná výroba. Se vzrůstajícím počtem obyvatel, hustotou osídlení a rozvojem stavby mlýnů přichází i větší spotřeba vody a potravin, proto byly rybníky budovány i v méně příznivých podmínkách, např. v Dražanské vrchovině.⁴⁶ Období 15. století není význačné jen pro rychlý nárůst počtu rybníků, ale hlavně kvůli převratu v hospodaření s rybníky. V této době se začínají používat malé rybníky jako

---

⁴² Hurt, 1960, str. 15

⁴³ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 19-21

⁴⁴ Hurt, 1960, str. 18-20

⁴⁵ Tamtéž, str. 27-28

⁴⁶ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 21-22

pomocné ke tření a odchovu rybího plodu a v těch velkých pak plod vyrůstal ve velkou rybu. Zprvu tedy pomocné rybníky měly funkci třecí i výtažnou, později však došlo k dalšímu rozdělení a existovaly samostatně třecí rybníky a výtažné rybníky.⁴⁷

Od konce 16. století probíhal vývoj rybníkářství na Moravě velmi podobně jako v Čechách, přesto ale s určitými rozdíly. Hlavním rozdílem jsou klimatické podmínky a podloží, na němž byly rybníky budovány. Moravské rybníky byly budovány v úrodných půdách říčních úvalů a spolu s teplejším klimatem vytvářely příznivější podmínky pro chov kaprů. K větším výnosům přispívá i skutečnost, že se na Moravě vyskytuje více komárů a jejich larev, jež jsou spolu s planktonem potravou pro kapry. Jižně od Brna tak bývala od 16. do 18. století jedna z největších rybníkářských oblastí na Moravě.⁴⁸ V okolí obce Měnín vznikl Měnínský rybník založený ke konci 14. století markrabětem Joštem. Tento rybník se později stal největším moravským rybníkem.⁴⁹ Rybníkářské oblasti Židlochovicko a Pohořelicko vzájemně tvořily největší rybníkářskou oblast Moravy. Mezi další významné rybníční oblasti té doby patřily i rybníky v blízkosti Náměště nad Oslavou a rybníky v úvalu řeky Dyje.⁵⁰

Třicetiletá válka v 17. století zanechala šrám na moravském rybníkářství. Rybníky podlehly válečným strastem i pozdějším změnám v hospodaření s půdou a byly přetransformovány na výnosnější ornou půdu. Ani v 19. století nepřišel obrat, naopak neustále docházelo k rušení dalších rybníků. V tomto směru na Moravě nejvíce trpěly jižní úrodné oblasti. Nejméně rybníků zaniklo na panství Lichtenštejnů snažící se o jejich zachování. Jejich zásluhou nezakly v Lednicko-valtickém areálu čtyři velké výtažné rybníky Nesyt, Hlohovecký, Prostřední lednický a Mlýnský a čtyři menší rybníky Allahy v oblasti dnes zaniklé obce Aloch. Po II. světové válce bylo renovováno rybníkářství na Mikulovsku a došlo k obnově rybníků s celkovou rozlohou přes 1000 hektarů.⁵¹

6.3 Rušení rybníků

Největší zlom ve vývoji rybníkářství nastal na počátku 17. století nesoucí se ve znamení třicetileté války. Vojáci bojující v této válce často protrhli hráze ve snaze co nejrychleji vylovit ryby nebo hráze rybníků ničili úmyslně s cílem připravit

---

⁴⁷ Hurt, 1960, str. 49-52

⁴⁸ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 22

⁴⁹ Hurt, 1960, str. 38

⁵⁰ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 22

⁵¹ Tamtéž, str. 23

obyvatelstvo o obživu. Během třicetileté války došlo k rapidnímu snížení počtu obyvatel a tím se do úpadku dostala všechna prospívající odvětví, nejen rybníkářství. Na konci 18. století, kdy začalo být obyvatelstvo opět reprodukováno, se představy o hospodářství změnilly a přednost se dávala novým hospodářským metodám. Hovoří se o době panování císařovny Marie Terezie a poté císaře Josefa II., kteří podporovali zlepšení péče o zemědělské pozemky a rybníky tak byly přeměňovány na novou ornou půdu. Mezi lety 1770–1772 nastalo vlhké období a v důsledku toho byla pole více podmáčena, půda byla neúrodná a přicházely hladomory. Situace nahrála „ničitelům rybníků“, kteří označili za příčinu nepříznivého počasí právě rybníky, a o to usilovněji docházelo k jejich rušení. Tento trend přetrval až dlouho do 19. století.⁵²

V 50. letech 19. století se situace začala zlepšovat, neboť hospodaření na bývalých rybníčních plochách mnohdy nepřinášelo očekávané výsledky a opět začala vzrůstat poptávka po sladkovodních rybách. Bylo tedy nutné zvýšit výnosy a snaha obnovit české rybníkářství probíhala jak z praktického, tak i z teoretického hlediska.⁵³

6.4 Rybníkářství v současnosti

Původ současných rybníků v převážné většině případů lze hledat v 15. a 16. století. Česká republika dnes disponuje s rybníčními plochami o celkové rozloze cca 54 tisíc hektarů. Rybářské sdružení ČR, jehož členy jsou akciové společnosti, společnosti s.r.o., soukromé osoby nebo Vojenské lesy a statky, s.p., hospodaří na 63 % všech rybníků. Na cca 12 % hospodaří nečlenové Rybářského sdružení ČR, na cca 4 % obce nebo soukromé osoby a na zbývajících cca 21 % regionální organizace Českého rybářského svazu.⁵⁴

Cílem v současném rybníkářství je dosáhnout maximální rybníční produkce a vytvářet opatření pro udržitelnost a rozvoj rybníků vzhledem k jejich polyfunkčnosti. Zmíněnými opatřeními se rozumí plánování chovu ryb a řízení jejich rozmnožování, optimalizace výrobních procesů na větších rybníčních systémech, dále také meliorace, odbahňování a obnova rybníků a v neposlední řadě i zajištění kvality vody.⁵⁵

V povodí řeky Svitavy hospodaří na některých rybnících Rybníkářství Litomyšl, s.r.o. a Rybníkářství Přerov, a.s. Na Brněnsku a Blanensku pak působí Rybníkářství

---

⁵² Janeček-Kratochvíl-Vašků-Hule, 1995, str. 19-23

⁵³ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 18-19

⁵⁴ Tamtéž, str. 60

⁵⁵ Tamtéž, str. 60-61

Pohořelice, a.s. Společnost Rybářství Litomyšl, s.r.o. vznikla v roce 1993 privatizací státního rybářství Litomyšl. Společnost hospodaří na více než 200 rybnících zvláště v Pardubickém kraji a v poslední době na více než 100 ha pozemků obnovila rybníky, vodní toky a mokřadní pásma.⁵⁶ Společnost Rybářství Přerov, a.s. byla založena v roce 1994 jako nástupnická organizace Státního rybářství Přerov, n.p., který vznikl s cílem obnovit zaniklé rybníky v oblasti střední Moravy.⁵⁷ Společnost Rybníkářství Pohořelice, a.s. hospodaří na rybnících v 11-ti pověřených obcích na Břeclavsku, Znojensku, Vyškovsku, Brněnsku a Blanensku a řadí se mezi přední producenty ryb v ČR.⁵⁸

6.5 Ochrana přírody v oblasti rybníkářství

V důsledku intenzivnějšího obhospodařování půdy, využívání těžké mechanizace, používání umělých hnojiv a těžby rašeliny, písků a štěrkopísků dochází k znehodnocení krajiny, které neblaze ovlivňuje okolí rybníků i je samotné. Od 70. let minulého století se proto začínají vytvářet ochranná opatření. Prostřednictvím těchto opatření vznikly biosférické rezervace, chráněné oblasti přirozené akumulace povrchových a spodních vod (CHOPAV) a další chráněné krajinné oblasti.⁵⁹

Rybníky jsou podle zákona 114/1992 z 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny řazeny k významným krajinným prvkům a jsou tedy jako ekologicky, geomorfologicky a esteticky cenné lokality chráněny před poškozováním a ničením.⁶⁰

Ochrana českých rybníků může probíhat i na mezinárodní úrovni na základě konvencí, ke kterým se Česká republika připojila. Jedná se např. o Ramsarskou konvenci, úmluvu o mokřadech, z roku 1971, k níž se Česká republika připojila 2. července 1990.⁶¹

V rámci ochrany rybníků jsou vytvářeny i různé krajinnotvorné programy, např. Program revitalizace říčních systémů a Program péče o krajinu. Program revitalizace říčních systémů započal v roce 1992 a jeho cílem je podpořit obnovu již

---

⁵⁶ Úvodní strana. *Rybářství Litomyšl, s.r.o.* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybarstvi-litomysl.cz/>

⁵⁷ Historie a dnešek. *Rybářství Přerov, a.s.* [online]. 1999-2007 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybyprerov.fishnet.cz/>

⁵⁸ Profil společnosti. *Rybníkářství Pohořelice, a.s.* [online]. 2006 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybnikarstvi-pohorelice.cz/o-nas/profil-spolecnosti/>

⁵⁹ Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 124

⁶⁰ Janeček-Kratochvíl-Vašků-Hule, 1995, str. 35

⁶¹ Tamtéž, str. 36

dříve poničených nebo poškozených přirozených úseků vodních toků, mokřadů i vodních ploch. Program péče o krajinu podporuje metody zlepšující přírodní prostředí a ochraňující ekosystémy v krajině. Rozumí se tím vytváření vodních ploch, zakládání travnatých ploch, šetrné kosení luk atd. Garantem těchto programů je Ministerstvo životního prostředí ČR a nepřímým podporovatelem je organizace AOPK ČR, která např. vydává posudky k žádostem o dotace v rámci zmíněných programů.⁶²

---

⁶² Křivánek-Neměc-Kopp, 2012, str. 124-125

7 Analýza rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy

Po podrobné fyzickogeografické charakteristice povodí řeky Svitavy a uvedení nejdůležitějších mezníků v rybníkářství následuje analýza rybníčních ploch v povodí. Analýza se zvláště zaměřuje na historické rybníční plochy a zvláště na zaniklé rybníční plochy.

V povodí řeky Svitavy se v době II. vojenského mapování nacházelo 152 rybníčních ploch o celkové rozloze 170,489 ha. Od II. vojenského mapování do současnosti jich zaniklo 77 a celková rozloha zaniklých rybníků činí 29,807 ha.⁶³ Přestože došlo k zániku poloviny historických rybníků, rozloha všech zaniklých rybníků tvoří pouhých 17 % z celkové rozlohy veškerých historických rybníků v povodí. Z tohoto lze usuzovat, že zaniklé rybníky nebyly příliš rozsáhlé a do současnosti se zachovaly ty větší.

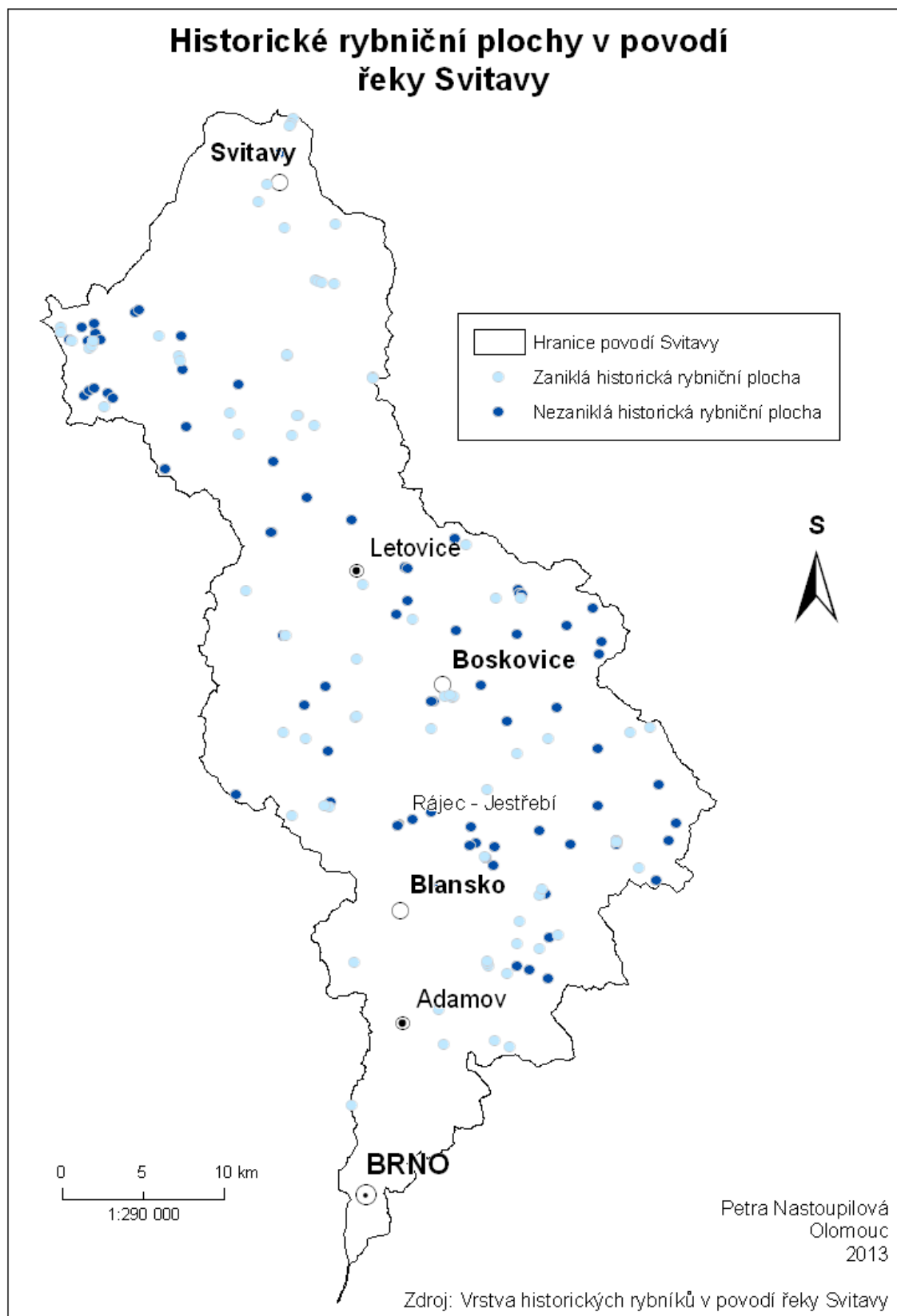
7.1 Analýza historických rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy

Historické rybníční plochy jsou v povodí řeky Svitavy poměrně rovnoměrně rozprostřeny (viz. Obr. č. 7). Větší koncentrace rybníků se nachází pouze v obci Jedlová, v jejímž katastrálním území se v době II. vojenského mapování rozprostíralo 14 rybníčních ploch. Za oblast s větší koncentrací historických rybníčních ploch by bylo možné považovat i blízké okolí městyse Jedovnice, kde se jich v první polovině 19. století nacházelo 13. Tyto dvě oblasti nejsou zajímavé jen z hlediska množství historických ploch, ale navíc zahrnují ty největší historické rybníční plochy v povodí.⁶⁴

---

⁶³ Data z vrstvy historických rybníků v povodí řeky Svitavy

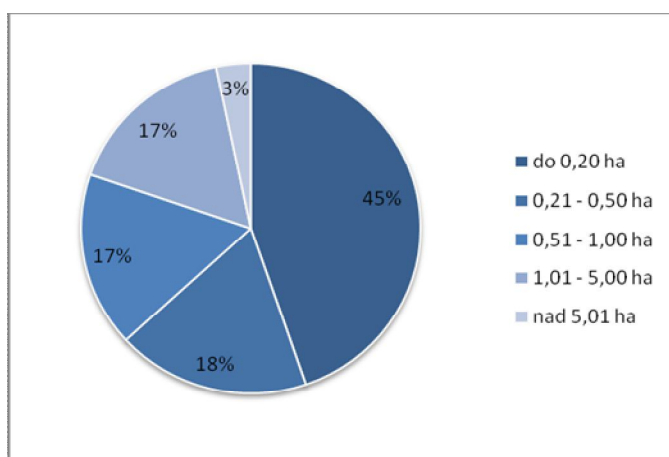
⁶⁴ Tamtéž

Obr. č. 7: Historické rybníční plochy v povodí řeky Svitavy

7.1.1 Analýza podle rozlohy

Z obrázku č. 8 je zřejmé, že historické rybníční plochy v povodí řeky Svitavy nedosahovaly příliš velkých rozměrů. Svou rozlohou nepřesáhlo 1 ha 80 % všech historických rybníků. Z toho 45 % rybníků nabývá rozlohu do 0,20 ha, 18 % rozlohu od 0,21 do 0,50 ha a 17 % rozlohu od 0,51 do 1 ha. Zbývajících 20 % tvoří historické rybníky s rozlohou větší než 1 ha, z nichž 17 % mívalo rozlohu do 5 ha. Pouhé 3 % všech historických rybníků prolomilo hranici 5 ha.

Obr. č. 8: Rozdělení historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle rozlohy

(vlastní zpracování dle vrstvy historických rybníků)

Tabulka č.1: Největší historické rybníky v povodí řeky Svitavy

Rybník		Rozloha [ha]	
Název	Lokalita	II. vojenské mapování	Současnost
Olšovec	Jedovnice	40,6325	40,7885
Richter Teich	Jedlová	12,9446	3,7004
Budkovan	Jedovnice	11,6265	10,6216
Polní	Jedlová	10,7085	7,2084
Sušský	Suchý*	5,1022	5,8391

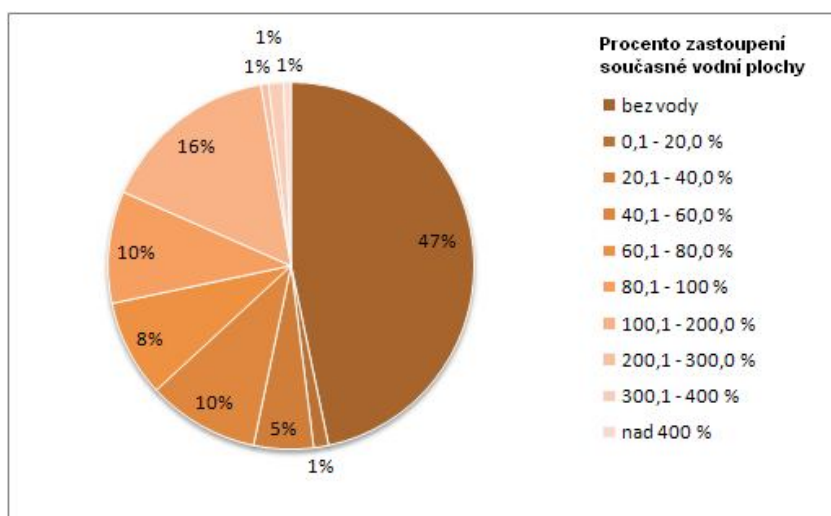
(Pozn. Poloha na okraji obce Suchý, ale katastrální území Velenov)
(vlastní zpracování dle vrstvy historických rybníků, DIBAVOD a ČÚZK)

Mezi největší historické rybníky v povodí Svitavy s plochou převyšující 5 ha řadíme 5 rybníků. Všechny těchto 5 rybníků v povodí přetrvalo až do současnosti, ať už ve stejné nebo pozměněné podobě. Jak zachycuje tabulka č. 1, největším z historických

rybníků v povodí Svitavy je se svými 40,6 ha (dnes 40,7 ha) rybník Olšovec v Jedovnicích. Druhý největší historický rybník leží v obci Jedlová, kde se s rozlohou 12,9 ha (dnes 3,7 ha) rozkládal dříve zvaný Richter Teich. Třetím největším historickým rybníkem v povodí je rybník Budkovan v Jedovnicích a jeho rozloha dosahovala 11,6 ha (dnes 3 menší rybníky o celkové rozloze cca 10,5 ha). V obci Jedlová se nachází i čtvrtý největší historický rybník zvaný Polní o rozloze 10,7 ha (dnes 7,2 ha). Pátým největším rybníkem je Sušský rybník s rozlohou 5,1 ha (dnes 5,9 ha). Sušský rybník se rozkládá na okraji obce Suchý (východně od Boskovic), ale spadá do katastrálního území Velenov.

Vodní nádrž Olšovec vyvolává dilema, zda se jedná o rybník nebo přehradu, neboť je možné setkat se u různých zdrojů s oběma pojetími. Avšak podle podniku Povodí Moravy má Olšovec rybochovný účel. Olšovec svými parametry, které uvádí podnik Povodí Moravy, navíc splňuje normu ČSN 75 2410 – Malé vodní nádrže, tedy i rybníku. V katastr nemovitostí je Olšovec také zapsán jako rybník a proto je v práci i nadále považován za rybník (resp. nezaniklý historický rybník).

Na plochy historických rybníků nemusí být pohlíženo pouze jako na údaje o velikosti jejich území. Plochy rybníků lze rozdělit i z hlediska procentuálního zasoupení současné vodní plochy. Tyto údaje pak reflektují, o kolik procent změnily historické rybníky svou rozlohu. Častěji nastávají případy, kdy rybník od dob II. vojenského mapování zmenšil svoji rozlohu, ale je možné nalézt i ty rybníky, jejichž plocha byla zvětšena (viz. obr. č. 9).

Obr. č. 9: Rozdělení ploch historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle procentuálního zasoupení současné vodní plochy (vlastní zpracování dle vrstvy historických rybníků a databáze DIBAVOD)

Obr. č. 9 reflektuje skutečnost, že na území 47 % historických rybníků se v současnosti nenachází žádná vodní plocha a jsou tedy zcela zaniklé. Na začátku kapitoly však bylo zjištěno, že zanikla polovina všech historických rybníků v povodí Svitavy. V tuto chvíli je nutné uvědomit si, že zaniklý rybník nerovná se „žádná voda“. Přehrada, koupaliště nebo např. hasičská nádrž jsou zaniklé rybníční plochy, ale pořád se jedná o vodní plochy, které se v uvedeném grafu takto projevíly.

Největší skupinu historických rybníků tvoří ty rybníky, které od první poloviny 19. století zmenšily svoji rozlohu, nebo ty, jejichž rozloha zůstala nepozměněná. Tyto rybníky tvoří 81 % všech historických rybníků v povodí a současná vodní plocha na jejich území tvoří maximálně 100 %. Pouhé jedno 1 % představují rybníky, jejichž území je v současnosti zaplněno z 0,1 až 20 % vodou. U 5 % historických rybníků dosahuje současná vodní plocha 20,1 až 40 % jejich původní rozlohy a na 8 % z nich tvoří současná vodní plocha 60,1 až 80 % rozlohy historické rybníka. Vodní plocha se rozkládá na 40,1 až 60 % původního území desetin historických rybníků. Jednu desetinu všech historických rybníků tvoří i ty, jejichž území je z 80,1 až 100 % zaplněno vodou.

Zvývajících 19 % tvoří historické rybníky, u nichž naopak došlo ke zvětšení rozlohy. U 16 % z nich došlo maximálně ke zdvojnásobení rozlohy. Až trojnásobně zvětšilo svou rozlohu jedno procento historických rybníků. Stejný podíl představují i rybníky se čtyř a více-násobnou rozlohou.

7.1.2 Analýza podle nadmořské výšky

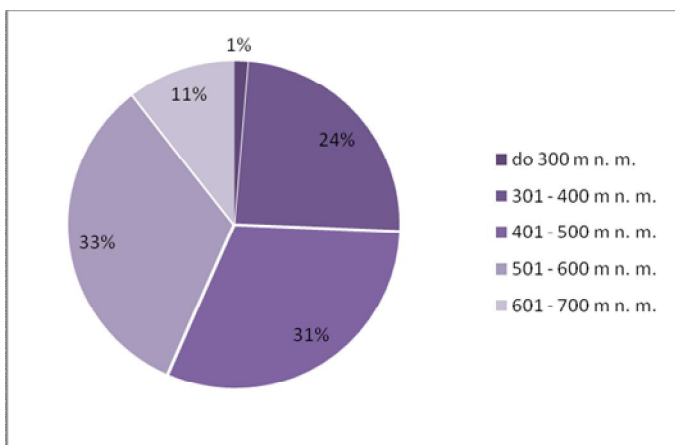
Reliéf, do něhož byly historické rybníky v povodí Svitavy zasazeny, je poměrně členitý (viz. Příloha č. 2).

Jak dokazuje obrázek č. 10, nejmenší podíl (1 %) tvoří nejnižše položené rybníky s nadmořskou výškou do 300 m. Jedná se o pouhé dva rybníky⁶⁵. Naopak nejvíce historických rybníků (33 %) bylo vybudováno ve výšce v rozmezí mezi 501 až 600 m n. m. Nejvýše položené rybníky s nadmořskou výškou v rozmezí mezi 601 do 700 m tvoří 11 % všech historických rybníků. Ve výšce 301 – 400 m n. m. se rozprostírá 24 % historických rybníků a ve výšce 401 – 500 m n. m. pak zbývajících 31 %.

---

⁶⁵ Data z vrstvy historických rybníků v povodí řeky Svitavy

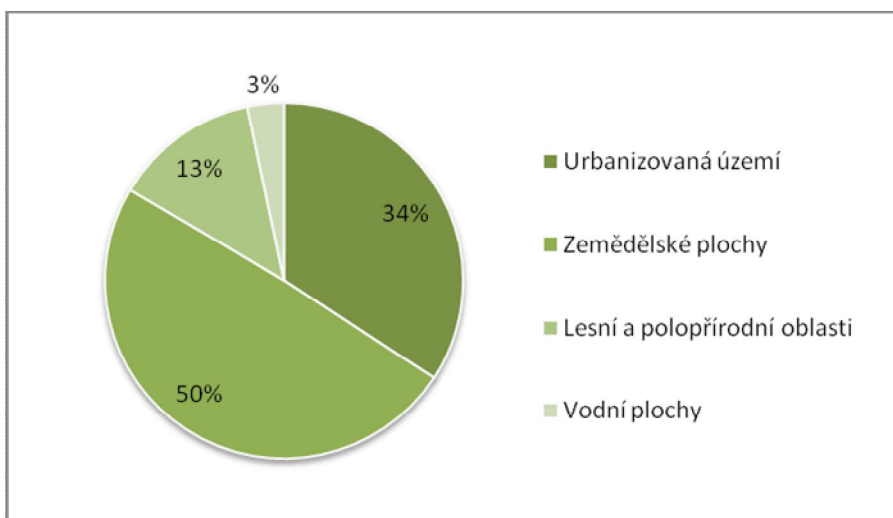

Obr. č. 10: Rozdělení historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle nadmořské výšky
(vlastní zpracování dle vrstev získaných z geoportal.gov.cz)

7.1.3 Analýza podle současného využití

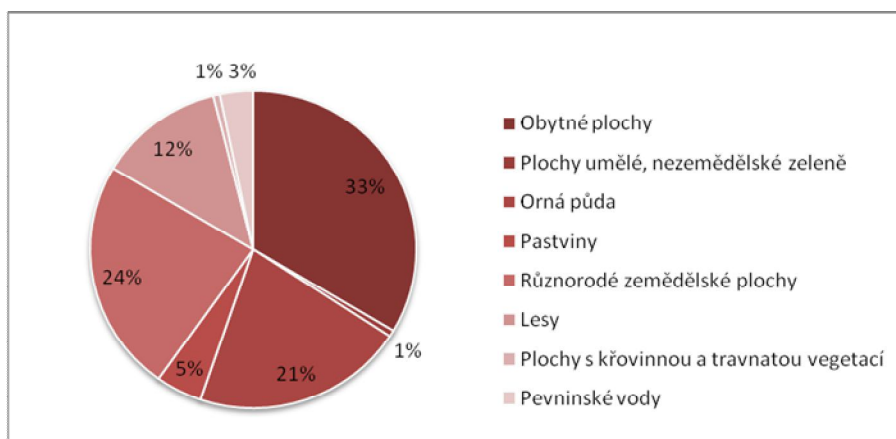
Území historických rybníků je využito hned čtyřmi různými způsoby. Rozkládají se na nich urbanizovaná území, zemědělské plochy, lesní a polopřírodní oblasti a vodní plochy.

Obr. č. 11: Rozdělení historických rybníčních ploch podle současného využití
(vlastní zpracování dle vrstvy CORINE Land Cover z geoportálu INSPIRE)

Nejvíce se na jejich území nacházejí zemědělské plochy a to hned na 50 % z nich. Na 34 % území historických rybníků se rozkládají urbanizovaná území. Nejmenší část pak tvoří lesní a polopřírodní oblasti a vodní plochy. Lesy a polopřírodní oblasti se rozkládají na 13 % historických rybníčních ploch. Vodní plochy jsou definovány na pouhých 3 % z nich. Tak malý podíl vodních ploch může být poněkud

zarážející. Je to však dáno tím, že dle CORINE Land Cover jsou jako vodní plochy posuzovány pouze ty největší historické rybníční plochy v povodí Svitavy a většina území historických rybníků je zde klasifikována jako zemědělská plocha. Status vodní plochy byl přidělen 5-ti rybníkům (viz. Příloha č. 1). Jedním z nich je Olšovec a zbylé čtyři tvoří rybníky v obci Jedlová.⁶⁶

Obr. č. 12: Rozdělení historických rybníčních ploch podle současného využití
(vlastní zpracování dle vrstvy CORINE Land Cover z geoportálu INSPIRE)

Obrázek č. 12 zobrazuje podrobnější využití půdy na území historických rybníků v povodí Svitavy. Na základě toho lze říci, že urbanizované plochy jsou na území zastoupeny dvěma třídami – obytnými plochami a plochami umělými, nezemědělskými zeleněmi. Obytné plochy tvoří 33 % všech území historických rybníků a plochy umělé, nezemědělské zeleně pouhé 1 %. Třída zemědělských ploch je zde prezentována ornou půdou, pastvinami a tzv. různorodými zemědělskými plochami. Různorodé zemědělské plochy se rozkládají na 24 % území historických rybníků v povodí, orná půda na 21 % a pastviny na 5 % území. Lesy a polopřírodní oblasti lze rozdělit na lesy, které zaujímají 12 % území historických rybníků, a plochy s křovinnou a travnatou vegetací, s nimiž se setkáváme pouze v 1 % případů. Zbylá 3 % opět tvoří vodní plochy, které jsou v tomto případě specifikované jako pevninské vody.

7.2 Analýza zaniklých rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy

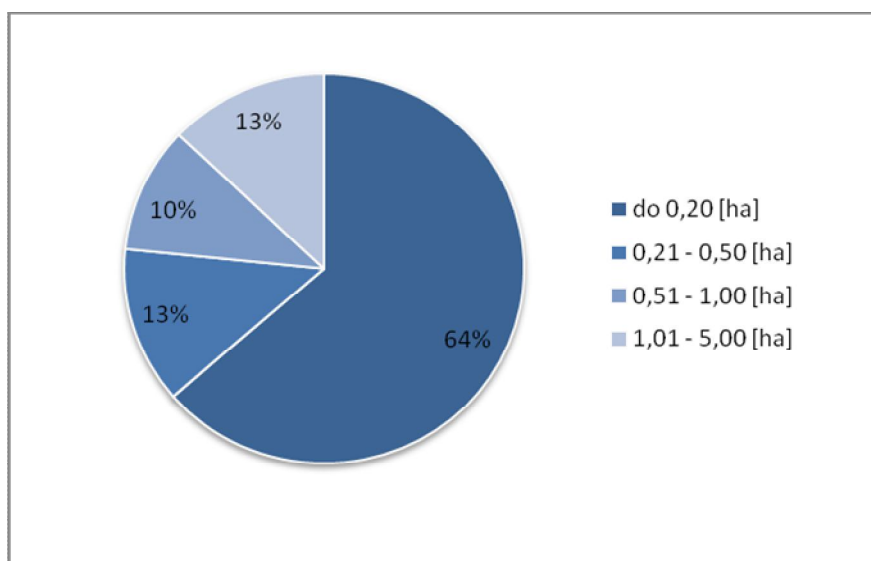
Jak už bylo na začátku kapitoly uvedeno, od dob II. vojenského mapování v povodí řeky Svitavy zanikla polovina rybníčních ploch. Obrázek č. 7 znázorňující

⁶⁶ Data z vrstvy historických rybníků v povodí řeky Svitavy

všechny historické rybniční plochy zároveň představuje, které rybniční plochy už zanikly. Je z něj tedy zřejmé, že nejvíce historických rybníků zaniklo ve střední části povodí.

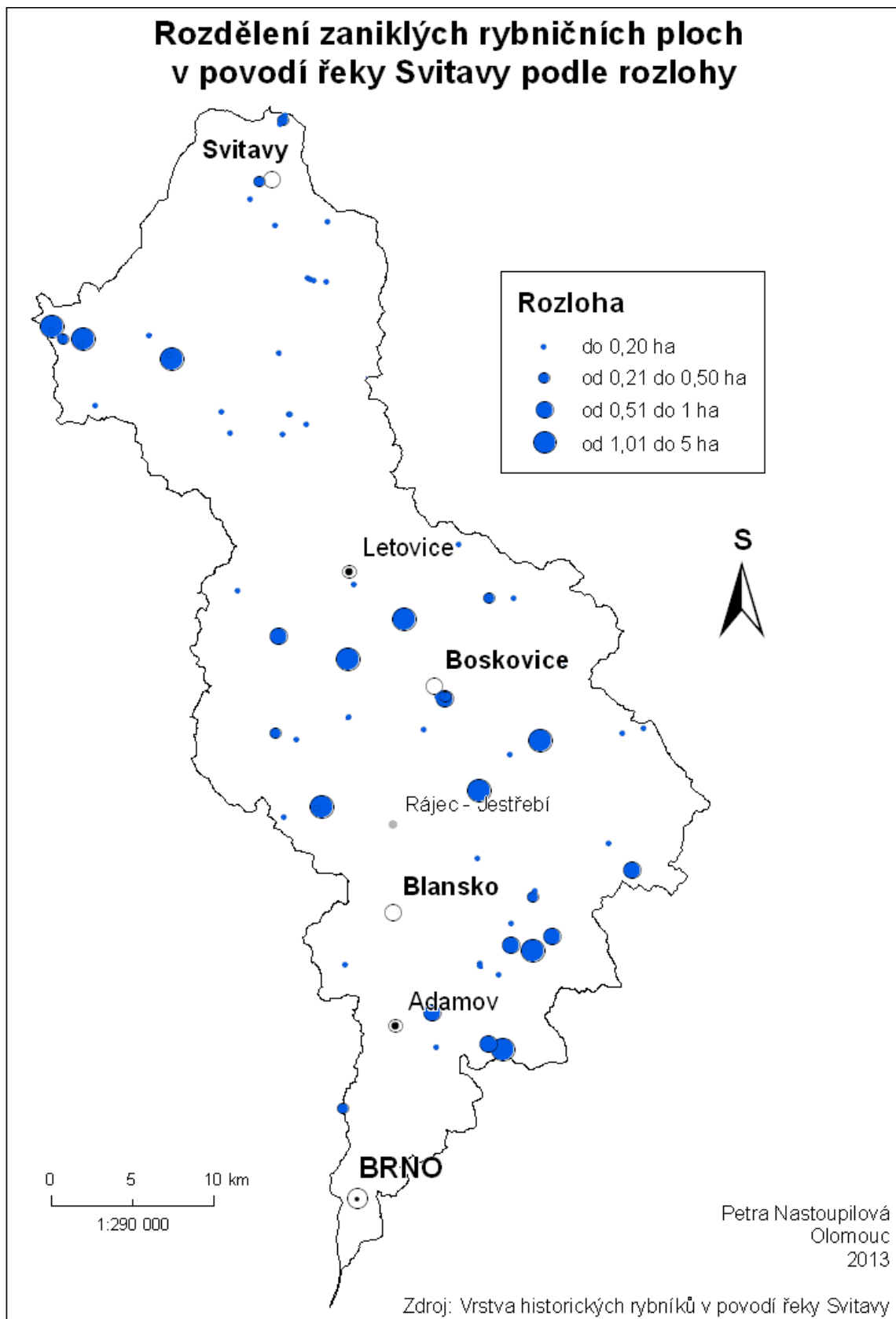
7.2.1 Analýza podle rozlohy

Zaniklé rybníky v povodí Svitavy dosahovaly svou rozlohou maximálně 5 ha (viz. Obr. č. 13), čímž se potvrzuje dřívější zjištění, že žádná z historických rybničních ploch v povodí s rozlohou větší než 5 ha nezanikla. Porovná-li se plochy všech historických rybníků s těmi zaniklými, je zřejmé, že v povodí Svitavy od II. vojenského mapování do současnosti zanikly hlavně ty nejmenší z nich, neboť více jak polovinu veškerých zaniklých rybníků (64 %) tvoří rybniční plochy s rozlohou do 0,20 ha. Dokonce 77 % z nich svou rozlohou nepřesahuje 0,5 ha. U zbývajících 23 % procent zaniklých rybníků se rozloha pohybovala v rozmezí od 0,51 do 5 ha. Z toho 10 % nabývalo rozlohy od 0,51 do 1 ha a 13 % od 1,01 do 5 ha.

Obr. 13: Rozdělení zaniklých rybníků v povodí řeky Svitavy podle rozlohy
(vlastní zpracování dle vrstvy historických rybníků)

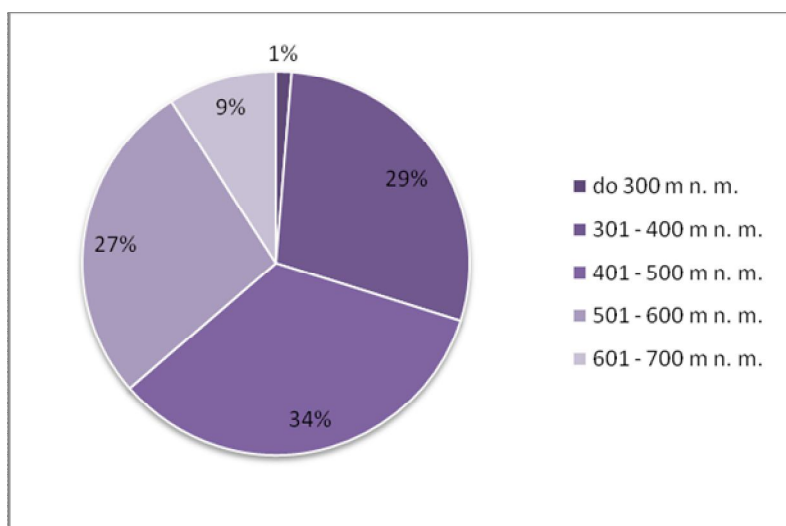
Obrázek č. 14 pak názorně reflektuje rozmístění zaniklých rybníků v povodí řeky Svitavy s jejich rozdělením podle rozlohy. Snadno si lze všimnout, že rybníky s rozlohou do 0,20 ha opravdu převažují a jsou rovnoměrně rozmístěny po celém povodí. Jak obrázek dále ukazuje, největší zaniklé rybniční plochy se nacházejí spíše ve střední až jižní části povodí řeky Svitavy.

Obr. č. 14: Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy podle rozlohy

7.2.2 Analýza podle nadmořské výšky

Srovnání zaniklých rybníků s historickými rybníky v povodí Svitavy podle nadmořské výšky přináší zjištění, že pro zaniklé rybníky nenastala žádná výrazná změna (viz. Obr. č. 15). Kategorie nadmořských výšek, v nichž leží území zaniklých rybníků, zůstávají stejné a významně se nezměnil ani poměr zastoupení v jednotlivých kategoriích. Na základě toho lze říci, že neexistuje žádná spojitost mezi zánikem rybníka a jeho nadmořskou výškou. Jedinou změnu je možné zaregistrovat v tom, že nejvíce zaniklých rybníků leží v nadmořské výšce v rozmezí od 401 do 500 m. Nejnižše položený zaniklý rybník v povodí se nacházel jako jediný⁶⁷ v nadmořské výšce do 300 m. V nadmořské výšce mezi 301 až 400 m bylo vybudováno 29 % všech dnes již zaniklých rybníků. Přibližně stejnou část (27 %) tvoří zaniklé rybníky s výškou mezi 501 až 600 m n. m. Nejvýše položené rybníky s nadmořskou výškou do 700 m tvoří zbývajících 9 % zaniklých rybníků v povodí.

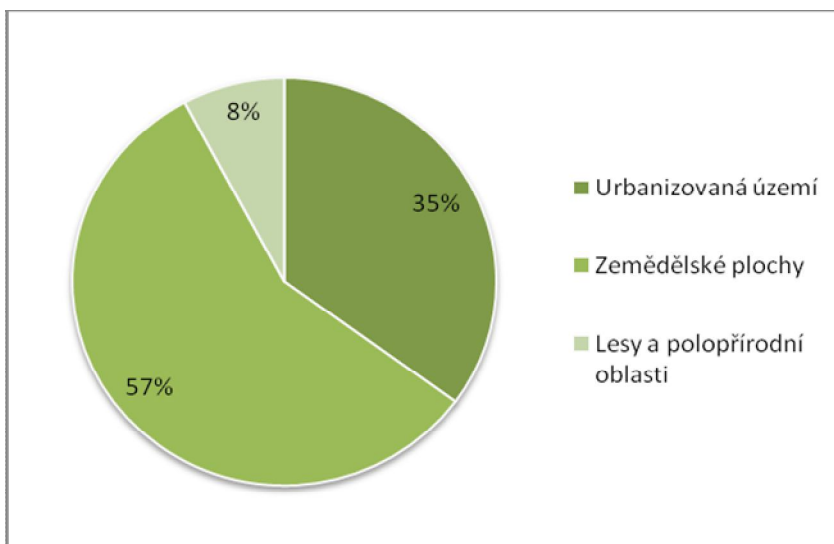
Obr. č. 15: Rozdělení zaniklých rybníků v povodí řeky Svitavy podle nadmořské výšky

(vlastní zpracování dle vrstev získaných z geoportal.gov.cz)

7.2.3 Analýza podle současného využití

Území na zaniklých rybníčních plochách v povodí řeky Svitavy je využito třemi způsoby. Nacházejí se na nich urbanizovaná území, zemědělské plochy a lesy a polopřírodní oblasti. Logicky se zde už nevyskytují vodní plochy.

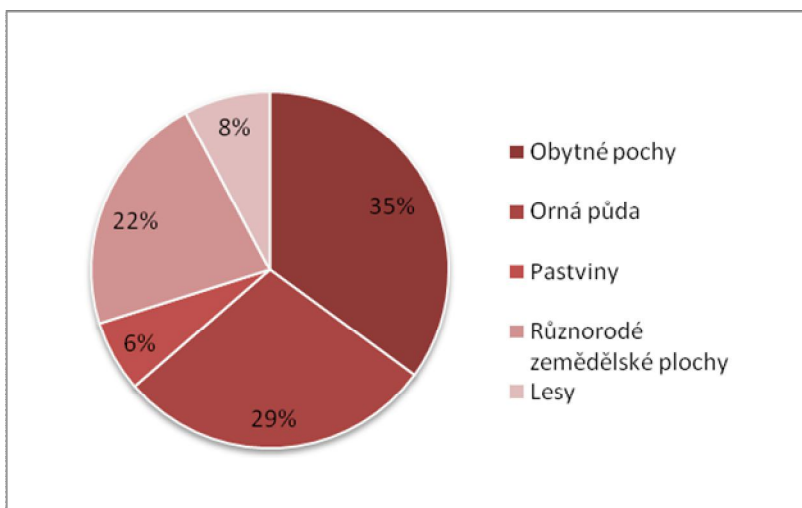
⁶⁷ Data z vrstvy historických rybníků v povodí řeky Svitavy

Obr. č. 16: Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí Svitavy podle současného využití

(vlastní zpracování dle vrstvy CORINE Land Cover z geoportálu INSPIRE)

Na obrázku č. 16 je možné vidět, že největší část (57 %) území zaniklých rybníků je využívána jako zemědělská plocha, která je jako jediná důležitá z hlediska potenciálu zaniklých rybníků pro další rozvoj. Na 35-ti % pozemků pod zaniklými rybníky se rozkládají urbanizovaná území. Poslední díl (8 %) tvoří lesy a polopřirodní oblasti.

Obr. č. 17 : Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí Svitavy podle současného využití

(vlastní zpracování dle vrstvy CORINE Land Cover z geoportálu INSPIRE)

Porovnáním současného využití všech historických rybníčních ploch v zájmovém území s využitím zaniklých rybníčních ploch lze snadno zjistit, že využití území zaniklých rybníků není tak různorodé. Vyskytuje se zde pouze pět kategorií – obytné plochy, orná půda, pastviny, různorodé zemědělské plochy a lesy (viz. Obr. č. 17). Největší podíl s 35-ti % tvoří obytné plochy. V případě, že se na území zaniklého rybníka nachází obytná plocha, stává se toto území z hlediska potenciálu pro další rozvoj bezvýznamné. Kategorie zemědělských ploch je na pozemcích pod zaniklými rybníky zastoupena ornou půdou, pastvinami a různorodými zemědělskými plochami. Orná půda se rozkládá na 29-ti % území zaniklých rybníků, různorodé zemědělské plochy na 22-ti % a pastviny na 6-ti %. Z kategorie lesů a polopřirodních oblastí se zde vyskytují pouze lesy a to na již uváděných 8 % území zaniklých rybníčních ploch.

8 Charakteristika vybraných zaniklých rybníčních ploch

Následující kapitola je věnována konkrétním dvanácti vybraným zaniklým rybníkům v povodí řeky Svitavy. Práce se u těchto rybníků zaměřuje na jejich historii, současnou podobu a zhodnotíme jejich potenciál pro další rozvoj. Vzhledem k tomu, že se o rybnících nevedly žádné přesnější záznamy, vyvstává často problém se stručností informací typu: „v obci býval rybník“. Ale i přesto lze prostřednictvím kronikářů, pamětníků nebo obyvatel zabývajících se lokální historií získat bližší informace o konkrétních rybnících. Takové informace jsou pak velice cenné a umožňují vytvořit si určitou představu o rybníkářství v určité oblasti.

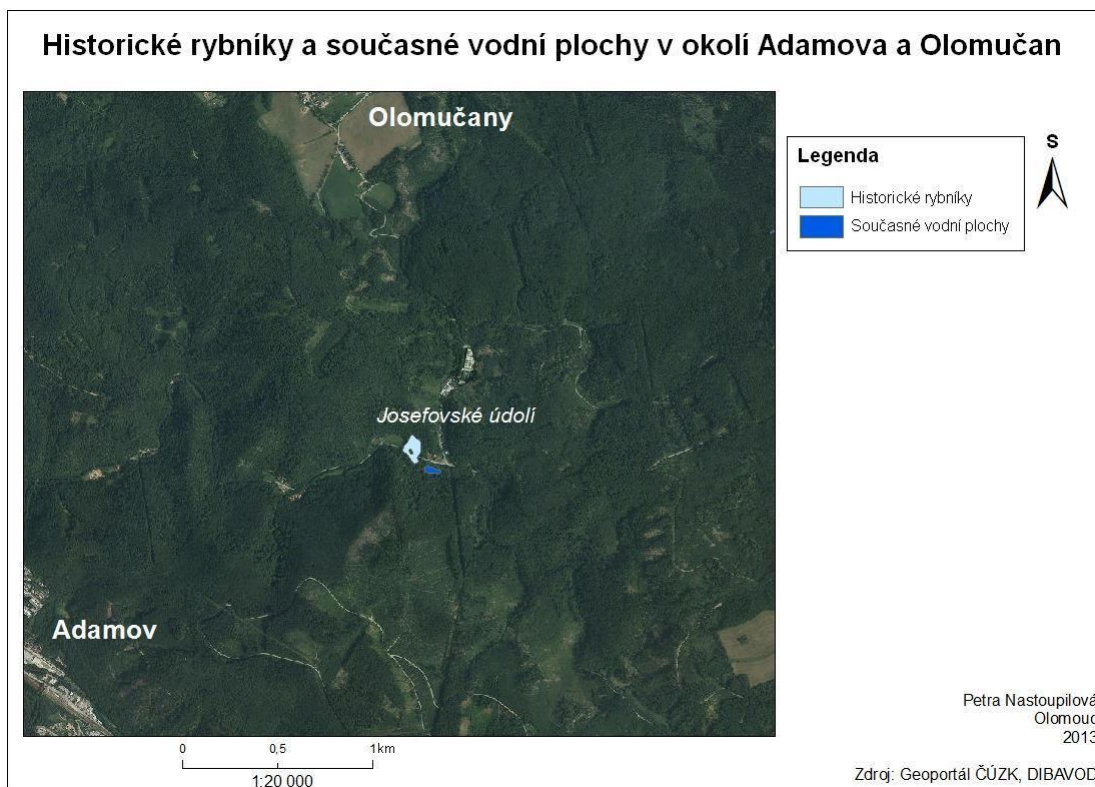
Jak bylo v předchozí kapitole zjištěno, rybníky v povodí Svitavy nebyvaly a i v současnosti nejsou příliš rozlehlé. Často se pohybují výhradně v rámci několika hektarů a pouhá hrstka rybníků přesahuje hranici deseti hektarů. Možná, že právě z těchto důvodů rybníky často nebyly zvláště označovány, a ve většině případů tak scházejí informace o jejich názvu. Kapitola proto není rozdělena podle jednotlivých rybníků, které jsou zde představené, ale podle katastrálního území obcí, městysů nebo měst, v nichž se vybrané rybníky nacházely.

Zaniklé rybníky, jimž je kapitola věnována, nebyly nevybrány zcela náhodně. Jelikož si práce klade za cíl zhodnotit i potenciál vybraných rybníků pro další rozvoj, jsou v tomto směru významné pouze rybníky s rozlohou větší než 0,5 ha.

8.1 Adamov/Olomučany

Město Adamov a sousední obec Olomučany leží v SO ORP Blansko v Jihomoravském kraji na jihu povodí řeky Svitavy. Části katastrálních území Adamov a Olomučany, v nichž se nacházel rybník, kterým se tato podkapitola podrobněji zabývá, spadají do CHKO Moravský kras. Město Adamov a obec Olomučany ve smyslu zástavby už do CHKO Moravský kras nepatří.

Obr. č. 18: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v okolí Adamova a Olomučan

Lokalizace

Za městem Adamov směrem na městys Křtiny, na rozhraní katastrálních území Adamov a Olomučany, se dříve nacházel rybník s rozlohou cca 0,86 ha. Název rybníka však není znám. Rozkládal se mezi současnou křižovatkou Adamov–Křtiny–Olomučany a jeskyní Jáchymkou a byl situován do bezprostřední blízkosti Křtinského potoka (viz. Obr. č. 18 a 19). Tato vodní nádrž stávala ve výšce 300 m n. m. na mezozoických horninách (jílovcích a pískovcích). Celé území spadá do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Drahanská vrchovina, podcelku Moravský kras a okrsku Ochozské plošiny. Prostředí zaniklého rybníka náleží mírně teplé klimatické oblasti.⁶⁸ Jeho okolí je dnes součástí Národní přírodní rezervace Josefovské údolí a vlastní jej Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny Mendlovy univerzity v Brně.

⁶⁸ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 19: Území zaniklého rybníka u Adamova

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Spolu s uvedeným rybníkem vznikl v minulosti další rybník, který je dodnes stále funkční. Nazývá se Josefov a v současnosti probíhá jeho renovace. Josefov byl vybudován v těsné blízkosti dnes již zaniklého rybníka. Oba byly zdrojem vody pro bývalý Althamr neboli Starý hamr.⁶⁹ První doklad o existenci tohoto hamru pochází z roku 1506, k němuž se váží dvě písemnosti souhlasící s jeho opravou. Lze se proto domnívat, že byl hamr vybudován již dříve, tedy někdy v 15. století. Další doklady o existenci hamru se datují do let 1549 a 1568, zde se však o něm hovoří jako o opuštěném. Po delším odmlčení přichází zmínka z roku 1712. V tomto roce došlo pravděpodobně k obnově Starého hamru, neboť byly vybudovány zmíněné dva rybníky, aby sloužily jako zásobárna vody pro chod hamru. Na mapě olomouckého polesí z kraje 19. století je již Althamr z části označen jako mlýn a z části jako pila. Althamr jako mlýn je známý pod názvem Baráčkův mlýn. Posledním majitelem mlýna byl pan Gelner, který zde působil až do roku 1956, a poté byl mlýn zrušen a v roce 1957 i zbořen.⁷⁰ Na jeho místě dnes stojí rekreační chalupa s trvalým osídlením. Po zrušení Baráčkova mlýna došlo k zásypu náhonu přivádějícího vodu do mlýna. Náš zájmový

---

⁶⁹ Pavel Ševčík, Adamov (19. 3. 2013)

⁷⁰ STRÁNSKÝ, Karel, Jiří MERTA a Antonín REK. *Rozbory strusek od Starého hamru v Josefovském údolí* [Archeologia technica 13 online]. 2013[cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.starahut.com/AT/AT13/10%20Rozbory%20strusek%20od%20Star%C3%A9ho%20hamru%20v%20Josefsk%C3%A9m%20%C3>

rybník pak zanikl během stavby komunikace, silnice Křtiny–Adamov.⁷¹ Ještě dnes je v terénu jasně zřetelná jeho hráz, pouze je přerušena zmiňovanou komunikací.

Zajímavostí však zůstává, že se ani jeden z rybníků neobjevuje na Müllerově mapě z roku 1790. Přitom dle dostupných informací měly být rybníky vybudovány už v roce 1712. Dokládají to stížnosti olomučanských sedláků z téhož roku, kteří stavbou rybníků utrpěli škody.⁷² Obdobně nebyl žádný z rybníků zaznamenán ani během I. vojenského mapování. Druhý rybník Josefov navíc postrádáme i na mapách II. vojenského mapování. Další pozoruhodností je, že oba rybníky nevidíme ani na mapách III. vojenského mapování pořízených ve druhé polovině 19. století. Dnes již zaniklý rybník se nám tedy po II. vojenském mapování z mapy vytratil, přestože byl zrušen až v druhé polovině 20. století. Celá situace může být zapříčiněna tehdejšími ne zcela přesnými mapováními.

Potenciál

V současnosti se na místě bývalého rybníka nachází z části mokřad a z části zalesněná plocha (viz. Obr. č. 20 a 21). Tato dvě rozdílná prostředí odděluje komunikace Adamov – Křtiny. Na základě vrstvy krajinného pokryvu CORINE Land Cover spadá povrch území bývalého rybníka do třídy 3: Lesy a polopřírodní oblasti, třídy 3.1 Lesy – 3.1.1 Listnaté lesy.⁷³

Vzhledem k prostředí zaniklého rybníka nelze uvažovat o jeho obnově, jelikož není příliš vhodné obnovovat nebo nově budovat vodní nádrže v místech mokřadů nebo lesních porostů. V tomto případě zhoršuje situaci již několikrát zmiňovaná komunikace Adamov – Křtiny, která vede středem území bývalého rybníka. V případě, že by se snad uvažovalo o obnově tohoto rybníka, byl by problém s komunikací zřejmě těžko řešitelný.

---

⁷¹ Pavel Ševčík, Adamov (19. 3. 2013)

⁷² STRÁNSKÝ, Karel, Jiří MERTA a Antonín REK. *Rozbory strusek od Starého hamru v Josefovském údolí* [Archeologia technica 13 online]. 2013[cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.starahut.com/AT/AT13/10%20Rozbory%20strusek%20od%20Star%C3%A9ho%20hamru%20v%20Josefsk%C3%A9m%20%C3>

⁷³ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 20: Relikt hráze zaniklého rybníka u Adamova (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Obr. č. 21: Mokřad v místě zaniklého rybníka u Adamova (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Doplnění: Vodní nádrž Josefov

Jak již bylo výše uvedeno, malá vodní nádrž Josefov je dodnes stále funkční a Školnímu lesnímu podniku Křtiny bylo 12. 7. 2011 vydáno povolení k jeho nutné revitalizaci.⁷⁴ Josefov je boční nádrž zásobovanou vodou z Křtinského potoka břehovým odběrným zařízením vytvořeným z betonových stavebních dílců. Stavidlo vodní nádrže Josefov už bylo ve špatném stavu a neschopné provozu. V důsledku toho docházelo k zanášení rybníka splaveninami z Křtinského potoka. Zanášení navíc zintenzivnila břehová eroze v nádrži. Pozitivní stránkou zabahnění rybníka jsou zlepšené podmínky pro reprodukci obojživelníků. Čelní, boční ani obvodová hráz Josefova nebyla v dlouhodobém horizontu upravována, proto jsou všechny části porostlé různými druhy vegetace, které svými kořeny oslabují stabilitu hrází. Nejvíce porost podlamuje stabilitu obvodové hráze.⁷⁵ S cílem obnovit malou vodní nádrž Josefov probíhá v rámci revitalizace odbahnění nádrže, odstranění porostu na hrázích, rekonstrukce stávající hráze, oprava výpustného zařízení, stavba balvanitého skluzu a odběrného objektu. Spolu s tímto mají být vytvořeny podmínky pro rozmnožování významných živočišných druhů. Veškerá rozhodnutí o postupech se činí společně s regionálním pracovištěm Agentury ochrany přírody ČR – CHKO Moravský kras. Předpokládané ukončení revitalizace bylo stanoveno na konec roku 2011, obnova však probíhá v současnosti. Rozpočet by měl podle předpokladu dosáhnout přibližně 1,7 miliónů korun.⁷⁶

8.2 Boskovice

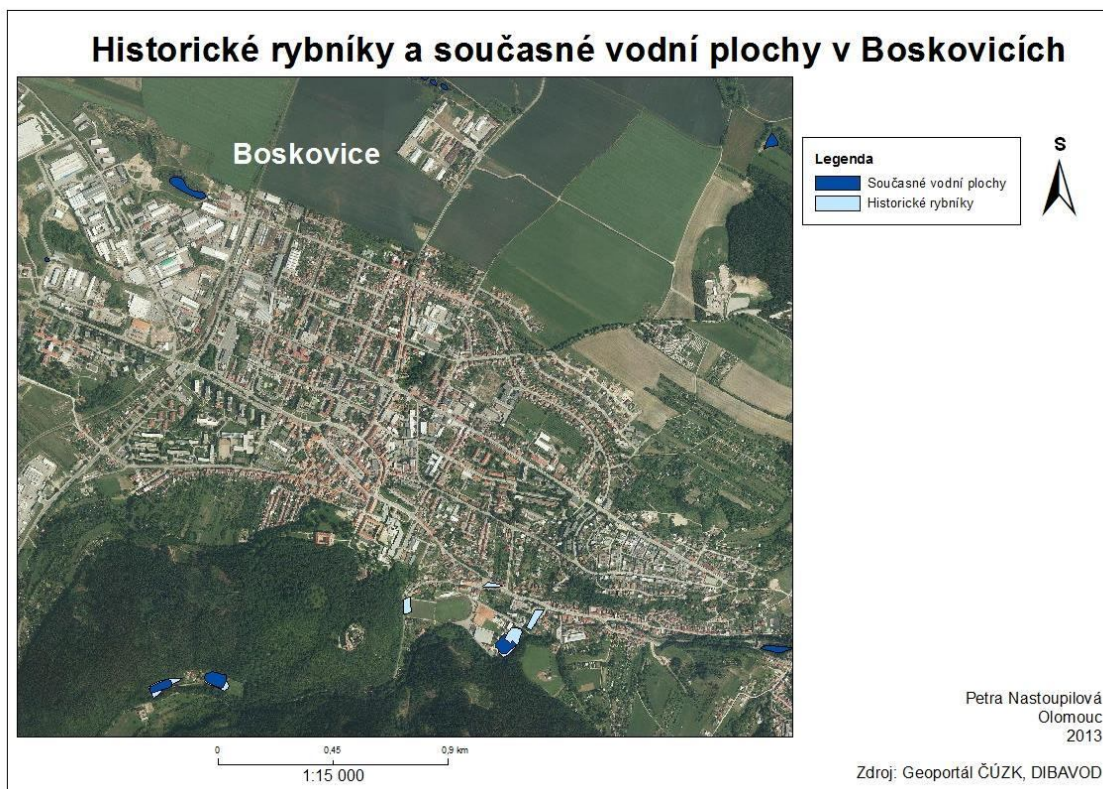
Boskovice jsou jihomoravským městem ležícím v SO ORP Boskovice a nacházejí se ve střední části povodí řeky Svitavy. Do katastrálního území Boskovice náleží hned několik historických rybníků. Některé z nich zde zůstávají v přibližně stejné podobě ještě dnes a některé už zcela zanikly (viz. Obr. č. 22). Na základě zvoleného kritéria, podle něhož jsou středem zájmu historické rybníky s rozlohou nad 0,5 ha, se tato podkapitola podrobněji zabývá rybníkem Hranáčem.

---

⁷⁴ Pavel Ševčík, Adamov (19. 3. 2013)

⁷⁵ *Revitalizace malé vodní nádrže Josefov v k.ú. Adamov: Průvodní zpráva k dokumentaci pro stavební povolení.* Brno, 2011.

⁷⁶ Tamtéž

Obr. č. 22: Historické rybníky a současné vodní plochy v Boskovicích

Lokalizace

Podle II. vojenského mapování býval rybník Hranáč v části Boskovic zvané Červená zahrada a na jeho místě dnes stojí nově zrekonstruované koupaliště Červenka (viz Obr. č. 23). Rybník ve své době míval rozlohu cca 0,63 ha a nacházel se v nadmořské výšce přibližně mezi 350 až 375 m. Podloží zaniklého rybníka tvoří pískovce a slínovce. Uvedené území je řazeno do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Dražanská vrchovina, podcelku Adamovská vrchovina a okrsku Valchovský prolom. Okolí rybníka Hranáče patří do mírně teplé klimatické oblasti a pozemky pod ním vlastní město Boskovice.⁷⁷

⁷⁷ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 23: Území zaniklého rybníka Hranáče

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Přesné datum vzniku Hranáče není známo. Jisté ale je, že tento rybník v Boskovicích existoval v době I. vojenského mapování, tedy mezi lety 1764 až 1768, a je možné jej na těchto mapách dohledat. Jasně zřetelný je i na pozdějších mapách ve Stablním katastru.

První písemná zmínka o rybníku v areálu Červená zahrada pochází z roku 1932, kdy boskovický sportovní klub Velen získal louky v Červené zahradě o rozloze 4 ha, aby zde vybudoval nové hřiště. Současně s tímto se píše i o výhodném umístění hřiště a předpokladu, že by nové hřiště mohlo přilákat letní návštěvníky díky zdravému lesnímu ovzduší, sportu a koupání. Tento záznam dokazuje, že se v areálu rybník Hranáč skutečně nacházel. Další zpráva z roku 1937 nazvaná „O koupališti“ předpoklad potvrzuje. Píše se zde, že rybník Hranáč v Červené zahradě odedávna sloužil jako koupaliště pro místní obyvatele. Později však byli lidé od koupání odrazeni primitivním zařízením a zabahněným dnem rybníka. Rybník zachránil sportovní klub Velen. Ten se dohodl s majitelem velkostatku vlastnícím pozemky pod rybníkem a v jeho okolí na dlouhodobém nájmu rybníka a jeho přilehlých pozemků. Společně pak rybník vyčistili a dno zasypali pískem, aby už v budoucnu nedocházelo k jeho znečišťování bahnem. Hráz byla zpevněna betonovými ohradami. Okolí rybníka bylo také upraveno pro rekreační využití. Na břehu Hranáče byly postaveny kabinky a pro mládež

vybudováno pískoviště a hřiště. V té době se za návštěvu koupaliště vybíral poplatek 2 Kč a dokonce fungovalo předplatné 50 Kč na sezónu.⁷⁸

Rybník v této podobě v Boskovicích přetrvával přibližně do 50. až 60. let 20. století, poté byl zrušen.⁷⁹ Podstata jeho existence však nikdy nezanikla a na jeho místě vzniklo zcela nové koupaliště, které zde v pozměněné podobě stojí dodnes, známé jako koupaliště Červenka. V nedávné době prošlo koupaliště rekonstrukcí. Rekonstrukce byla rozdělena do dvou etap. První etapa proběhla v roce 2007, kdy byla zrekonstruována pouze část původního bazénu. Druhá etapa pak proběhla v letech 2009 až 2010 a v tomto případě došlo k celkové rekonstrukci koupaliště Červenka.⁸⁰ V areálu nově zrekonstruovaného koupaliště je k dispozici rekreační bazén, plavecký bazén s osmi plaveckými drahami, sedmdesátimetrový tobogán, čtyřproudá skluzavka, kurt na beach volejbal, pétanque a hřiště pro děti.⁸¹ Druhá etapa rekonstrukce byla dotována Evropskou unií, konkrétně Evropským fondem pro regionální rozvoj, prostřednictvím Regionálního operačního programu NUTS 2 Jihovýchod.⁸²

Potenciál

Dle vrstvy CORINE Land Cover je větší část bývalého rybníka Hranáče řazena do třídy 1: Urbanizovaná území, třídy 1.1 Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba. Druhá velice malá část pak přísluší třídě 3: Lesy a polopřírodní oblasti, třídě 3.1 Lesy – 3.1.2 Jehličnaté lesy.⁸³

Celé území zaniklého rybníka Hranáče bylo přebudováno a zcela zastavěno, proto nelze uvažovat o jeho obnově. Vzhledem k tomu, že zde v současnosti stojí koupaliště, neztratilo území zaniklého rybníka Hranáče svůj účel a celá oblast je i po obměně využívána právě tak jako v minulosti.

---

⁷⁸ Pamětní kniha města Boskovic

⁷⁹ Miroslav Levý, Boskovice (19. 3. 2013)

⁸⁰ Oprava koupaliště Červenka a výstavba sportovní haly: Oprava koupaliště. *Radniční listy: Informační měsíčník města Boskovic* [online]. 2013, XI., č. 3 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.boskovice.cz/docu/editor/File/rl_03_2013.pdf

⁸¹ Rekonstrukce koupaliště finišuje. *Město Boskovice* [online]. Rok vydání neuveden, Datum aktualizace neuveden [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.boskovice.cz/rekonstrukce-koupaliste-finisuje.info?id=5385>

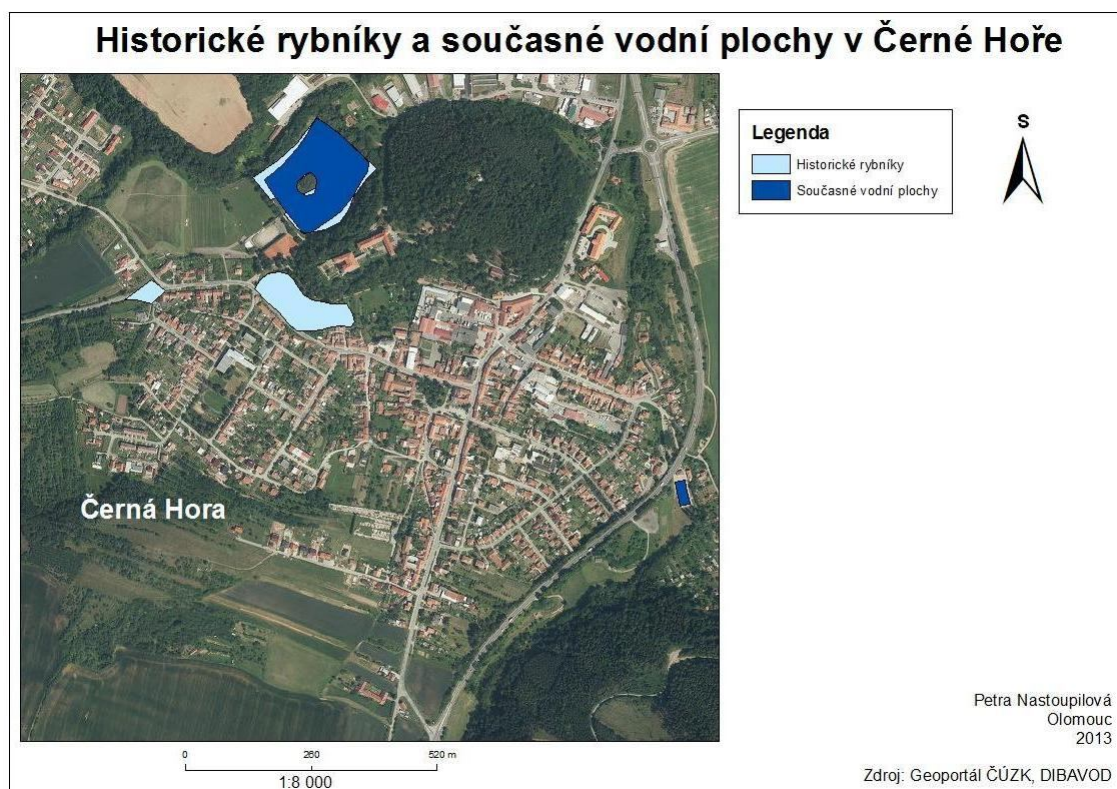
⁸² Koupaliště Červenka se představilo. *Město Boskovice* [online]. Rok vydání neuveden, Datum aktualizace neuveden [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.boskovice.cz/koupaliste-cervenka-se-predstavilo.info?id=5558>

⁸³ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

8.3 Černá Hora

Městys Černá Hora se nachází v SO ORP Blansko v Jihomoravském kraji. V severní části se tyčí kopec Paseka, z něhož vystupuje ostrožna nesoucí zámek. Zámek byl ve 13. století postaven jako hrad a první zmínka o něm pochází z roku 1279. Archeologické průzkumy však prokázaly, že byl vystavěn už o padesát let dříve. Kopec Paseka v minulosti obklopovalo hned pět rybníků vybudovaných jako součást opevnění hradu.⁸⁴ Na mapách II. vojenského mapování se už z těchto pěti rybníků nacházejí pouze dva, jak lze vidět na obrázku č. 24. Jsou to Oborský rybník a rybník v části zvané „Na Rybníčku“, kterým se tato část práce podrobněji zabývá.

Obr. č. 24: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Černé Hoře

Lokalizace

Rybník lemoval jižní svahy kopce Paseka (viz Obr. č. 25). Okolí zaniklého rybníka dodnes nese jako pozůstatek jeho dřívější existence název „Na Rybníčku“. Podloží je tvořeno převážně hlínami, sprašemi, šterky a písky. Cela oblast leží ve výšce přibližně 325 m n. m. v geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Dražanská

⁸⁴ Ing. Karel Odehnal, Černá Hora (8. 4. 2013)

vrchovina, podcelku Adamovská vrchovina a okrsku Hořická vrchovina. Zaniklý rybník stejně jako celé území Černé Hory sahá do mírně teplé klimatické oblasti. Půda je v těchto místech rozčleněna na mnoho parcel v soukromém vlastnictví.⁸⁵

Obr. č. 25: Území zaniklého rybníka v Černé Hoře

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

V době II. vojenského mapování, z něhož se v práci vychází, činila jeho rozloha cca 1,3 ha. Na mapách I. vojenského mapování, zjistíme, že rybník býval daleko rozsáhlejší. Ale ani I. vojenské mapování nezachycuje rybník ve své největší podobě. Zaniklý rybník sahal až k Pivovaru Černá Hora. Ulička lemující Pivovar Černá Hora tvořila jeho hráz a je tak jejím pozůstatkem. Kdy přesně byl rybník vybudován, není známo. Víme sice, že byl postaven za účelem obrany hradu na kopci Paseka vzniklého kolem roku 1230, ale nelze očekávat, že celé opevnění vyrostlo spolu s hradem. Dílo bylo stavěno postupně v průběhu mnoha let, proto není možné vznik rybníka přesněji časově vymezit. S postupem času a vývojem technologií začal rybník ztrácet svoji obrannou funkci. Zároveň s tímto nastal problém s jeho napájením vodou a přestal být udržován. Od druhé poloviny 19. století tak docházelo k jeho vysoušení. Vzpomínka místního obyvatele dokazuje, že malé množství vody se v rybníku udrželo do počátku minulého století.⁸⁶

⁸⁵ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

⁸⁶ Ing. Karel Odehnal, Černá Hora (8. 4. 2013)

Potenciál

Pozemky v místě zaniklého rybníka byly upraveny na zahrady (viz. Obr. č. 26 a 27). Na základě vrstvy CORINE Land Cover se území nachází ve třídě 2: Zemědělské plochy, třídě 2.4 Různorodé zemědělské plochy – 2.4.3 Zemědělské oblasti s přirozenou vegetací.

V současnosti je celé území zaniklého rybníka značně rozparcelováno a jednotlivé parcely vlastní mnoho různých soukromých vlastníků. V případě snahy o obnovení rybníka by situace s odkupem parcel od soukromých vlastníků byla velice složitá. V okolí zaniklého rybníka se dnes nachází mnoho rodinných domků a v případě obnovy by mohlo docházet k zatápění sklepů. Vzhledem ke všem těmto skutečnostem není vhodné uvažovat o jeho renovaci.

Obr. č. 26: Relikt hráze zaniklého rybníka v Černé Hoře (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Obr. č. 27: Zahrady v místě zaniklého rybníka v Černé Hoře (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Doplnění: Rybníky jako součást opevnění hradu v Černé Hoře

V úvodu bylo zmíněno pět rybníků obklopujících kopec Paseka. Kromě rybníka v oblasti „Na Rybníčku“, tvořil opevnění i Oborský rybník. Ten v Černé Hoře přetrvává dodnes. Od II. vojenského mapování Oborský rybník mírně zmenšil svou rozlohu. Obr. č. 24 reflektuje, že ke zmenšení došlo po jeho obvodu. Současný tvar získal Oborský rybník v roce 1970. Tehdy prošel odbahněním a vytěžené bahno bylo navezeno po jeho obvodu. Okolo rybníka tak vznikl povrch připomínající pláž.⁸⁷

Pod Oborským rybníkem bylo v minulosti možné spatřit další dva rybníky. Nazývaly se „Dolní rybník“ a „Horní rybník“. Oba rybníky zanikly ještě před rokem 1826, neboť ve Stablním katastru už zakreslené nejsou. Dodnes však v terénu zanechaly stopy. Předěl mezi nimi tvoří komunikace na obec Býkovice, která vede po bývalé hrázi. Že se skutečně jedná o hráz, dokázala stavba plynovodu, při které byla hráz překopána. Současně se zde našly otýpky slámy, jež se ve středověku do rybníků

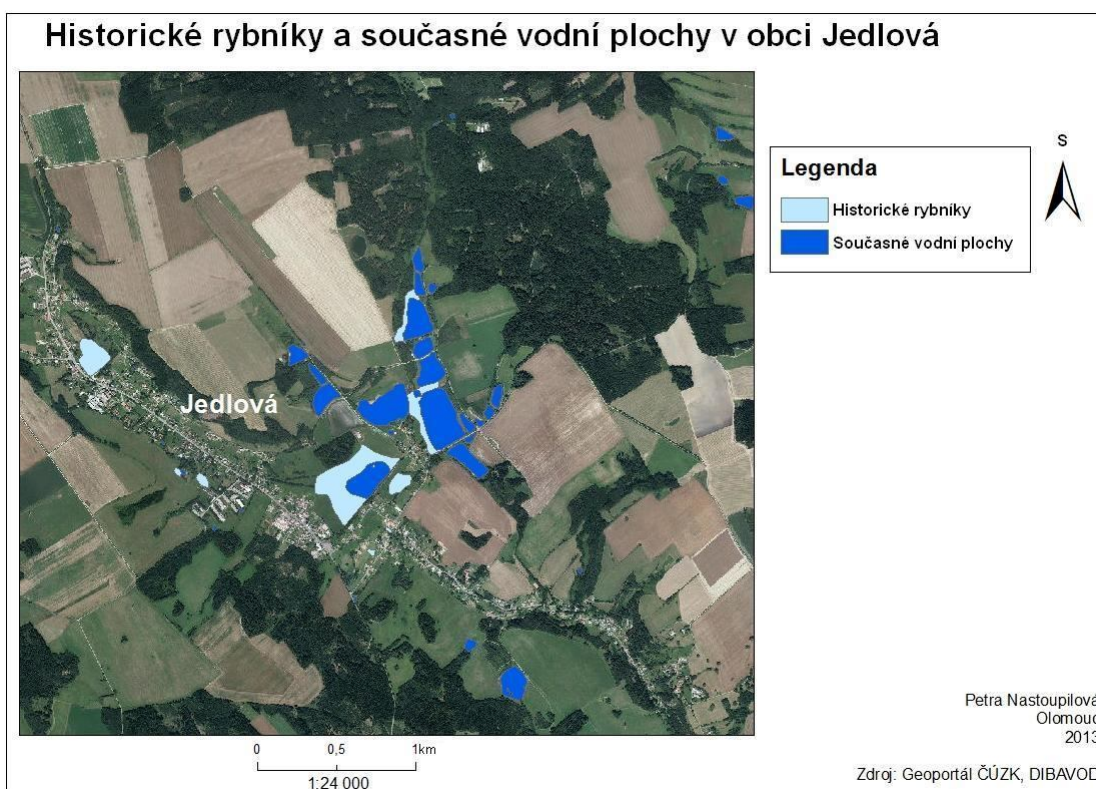
⁸⁷ Ing. Karel Odehnal, Černá Hora (8. 4. 2013)

umístovaly za účelem zajištění útočišť pro ryby. Tento objev ukazuje, že rybníky neplnily pouze funkci obranou, ale i rybochovnou.⁸⁸

V bezprostřední blízkosti Horního rybníka stával ještě jeden malý rybníček. Tento však neměl obrannou funkci, ale sloužil jako zásobárna vody pro tzv. Joklův mlýn. Rybníček registrujeme ještě v době II. vojenského mapování.

8.4 Jedlová u Poličky

Obec Jedlová leží v SO ORP Polička v Pardubickém kraji na severu povodí řeky Svitavy. Jak lze vidět na obrázku č. 28, v katastrálním území Jedlová u Poličky obce Jedlová se nachází mnoho menších rybníků. Některé zaznamenávají už mapy II. vojenského mapování. Největší z těchto rybníků, ať už ve stejné nebo pozměněné podobě, se zachovaly. Naopak ty nejmenší byly zrušeny. Práce se dále zabývá dvěma z těchto zaniklých rybníků.

Obr. č. 28: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v obci Jedlová

⁸⁸ Ing. Karel Odehnal, Černá Hora (8. 4. 2013)

8.4.1 Rybník „Kirchen Teich“ (Kostelní rybník)

Lokalizace

Rybník dříve zvaný Kirchen Teich se s rozlohou přibližně 3 ha rozprostíral v dnešní části obce „Horní Jedlová“ v blízkosti silnice ve směru na Poličku. Název „Kirchen Teich“ by bylo možné přeložit jako „Kostelní rybník“. Toto pojmenování má své opodstatnění, neboť v blízkosti zaniklého rybníka se skutečně nachází kostel. Zaniklý rybník se nacházel ve výšce přibližně 600 m n. m. a jeho podloží tvoří mezozoické horniny, tedy pískovce a jílovce. Část obce Jedlová, v níž rybník stával, patří do geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina, celku Hornosvratecká vrchovina, podcelku Nedvědiccká vrchovina a okrsku Jedlovská planina. Území Kostelního rybníka leží v chladné klimatické oblasti. Pozemek je v těchto místech značně rozparcelován. Některé parcely vlastní Česká republika a hospodaří s nimi Státní pozemkový úřad nebo Lesy České republiky, s.p. Ostatní parcely vlastní obec Jedlová a soukromí vlastníci.⁸⁹

Obr. č. 29: Území zaniklého Kostelního rybníka

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Doba vzniku rybníka není známa. S jistotou lze říci pouze to, že existoval už ve druhé polovině 18. století, neboť je zaznamenán na mapách I. vojenského mapování. Podle místních obyvatel rybník zanikl přibližně před 200 lety. Důvod jeho

⁸⁹ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

zániku není znám.⁹⁰ Vzhledem k tomu, že II. vojenské mapování zachycující Kostelní rybník proběhlo v letech 1836–1852, musel rybník zaniknout později, než uvádějí obyvatelé. Dá se z toho však usuzovat, že byl rybník zrušen někdy v blízké době po II. vojenském mapování.⁹¹

Potenciál

Území zaniklého Kostelního rybníka v současnosti pokrývá travnatý porost a několik rodinných domů (viz Obr. č. 29 a 31). Na obrázku č. 30 je možné pozorovat, že ještě dnes je v terénu zřetelná hráz bývalého rybníka. Vrstva CORINE Land Cover přiřadila rybníku z větší části třídu 2: Zemědělské plochy, třídu 2.4 Různorodé zemědělské plochy a blíže 2.4.3 Zemědělské oblasti s přirozenou vegetací. Jižní část rybníka spadá do třídy 1: Urbanizované území, třídy 1.1 Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba.⁹²

Severní až severovýchodní část území zaniklého rybníka pokrývá zemědělská půda, která spadá do kategorie vhodných půd pro obnovu nebo stavbu vodních nádrží. Rozhodně by se však nedalo uvažovat o obnově v plném rozsahu. Jak již bylo uvedeno, jižní část území zaniklého rybníka je zastavěna obytnými budovami a obnova by v těchto místech nebyla reálná. Rybník zanikl před dlouhou dobou a jistě z opodstatněných důvodů. Vzhledem k tomu, že se obytné plochy nerozprostírají pouze na jihu pozemků pod zaniklým rybníkem, ale i v celém jeho blízkém okolí, přinášela by případná obnova jisté nebezpečí pro zdejší obyvatele.

---

⁹⁰ Ing. Oldřich Holcman, Litomyšl (11. 3. 2013)

⁹¹ Tentýž

⁹² Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 30: Relikt hráze zaniklého Kostelního rybníka (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

Obr. č. 31: Zemědělská plocha v místě Kostelního rybníka (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

8.4.2 Rybník „Kleiner Richter Teich“ (Malý soudní rybník)

Lokalizace

Rybník, známý pod názvem Kleiner Richter Teich, se nacházel v okolí současných vodních nádrží v obci Jedlová. Byl umístěn naproti ještě dnes fungujícímu rybníku Richter Teich, který však od II. vojenského mapování podstatně zmenšil svoji rozlohu, čemuž se bude věnovat další kapitola. Název „Richter Teich“ je možné přeložit jako „Soudní rybník“ a tedy „Kleiner Richter Teich“ jako „Malý soudní rybník“. Rozloha Malého soudního rybníka činila cca 1,36 ha. Zaniklý rybník náležel území s nadmořskou výškou v rozmezí mezi 575–600 m a podloží je zde tvořeno převážně břidlicemi, fylity, svory až pararulami. Stejně tak jako v předchozím případě patří okolí Malého soudního rybníka do geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina, celku Hornosvratecká vrchnovina, podcelku Nedvědicke vrchovina a okrsku Jedlovská planina. Oblast tohoto rybníka též spadá do chladné klimatické oblasti. Parcely v místech zaniklého Malého soudního rybníka vlastní obec Jedlová, společnost Rybářství Litomyšl, s.r.o. a soukromí vlastníci.⁹³

Obr. č. 32: Území zaniklého Malého soudního rybníka

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

⁹³ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Historie

Vznik rybníka je i v tomto případě neznámý, pouze zůstává nejzazší doklad o jeho existenci v podobě zákresu v mapách I. vojenského mapování. Podle místních obyvatel tento rybník zanikl ve stejné době jako Soudní rybník a ostatní rybníky.⁹⁴

Potenciál

Jak dokazují obrázky č. 32 a 34 je území Malého soudního rybníka v současné době částečně zavezeno a upraveno na zahrady. Obrázek č. 33 pak zachycuje relikv hráze rybníka. Pozemky, na nichž v minulých dobách stál, byly odvodněny a zmeliorovány.⁹⁵ V terénu dokazuje existenci rybníka už jedině relikv jeho hráze. Prostřednictvím vrstvy CORINE Land Cover řadíme rybník do třídy 2: Zemědělské plochy, třídy 2.3 Pastviny – 2.3.1 Louky a pastviny.

Vzhledem k již provedeným úpravám v místě zaniklého rybníka není možné uvažovat o jeho obnovení. S ohledem na současný krajinný pokryv lze očekávat, že území bude i do budoucna sloužit k zemědělským účelům.

Obr. č. 33: Relikt hráze Malého soudního rybníka (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

---

⁹⁴ Ing. Oldřich Holcman, Litomyšl (11. 3. 2013)

⁹⁵ Tentýž

Obr. č. 34: Zahrada v místě Malého soudního rybníka (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

8.5 Jedovnice

Městys Jedovnice leží v Jihomoravském kraji v SO ORP Blansko a je odedávna proslulý svými rybníky. Jedovnický potok, bažinaté louky a močály vždy tvořily vhodné podmínky pro stavbu rybníků. Přestože jsou jedovnické rybníky slavné a je možné dohledat zmínky o jejich existenci, přesná doba jejich vzniku známa není. Na základě historických zpráv o prodejích v kraji se lze domnívat, že jedovnické rybníkářství sahá až do dávných dob.⁹⁶ Už v roce 1349 se hovoří o Jedovnicích jako o městečku se dvěma lesy, mlýny, rybníky a farou.⁹⁷ Ve zmínce z roku 1371 se píše i o sousední vsi Budkovany, se kterou jsou později spojovány tzv. Budkovanské rybníky.⁹⁸ Tyto rybníky dříve označované jako malý velký resp. horní a dolní dnes známe pod názvy Budkovan a Olšovec.⁹⁹ „Olšovec“ není jediným výrazem, jakým byl tento rybník během své existence nazýván, dalším jeho známým pojmenováním je např. „Pilšťák“.¹⁰⁰ V období kolem roku 1445 došlo k prodeji části dřívějšího

---

⁹⁶ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 62

⁹⁷ Knies, 2008 (Blanský okres), str. 90

⁹⁸ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 62

⁹⁹ Knies, 2008 (Blanský okres), str. 88

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 88

holštejského panství. Jedovnice koupil Hynek z Valdštejna, kdežto Budkovany s oběma rybníky Smilek z Loděnice. Smilek z Loděnice pak Budkovany s horním i dolním rybníkem přičlenil ke Kotvrdovicím. Jedovnické rybníky takto náležely Kotvrdovicím po více než sto let, což přinášelo časté spory mezi kotvrdovickými a jedovnickými. V roce 1437 přichází do Jedovnic Jan Tunkl z Drahanovic, který zde na polích pod Harbechem (plošina rozkládající se mezi obcemi Lažánky, Jedovnice a Vilémovice) vybudoval rozlehlý rybník, tzv. Tunklovský. Hynek z Valdštejna v roce 1464 prodával Jedovnice Matěji z Želetavy a v této době jsou již Jedovnice uváděny s tvrzí, dvorem a mlýnem pod Tunklovským rybníkem. Tunklovský rybník zanikl někdy v období mezi lety 1790 až 1826, neboť ho zachycuje I. vojenské mapování, ale podle Stablního katastru z roku 1826 už neexistuje a na jeho místě je zaznamenáno pole. Pole se v těchto místech nachází i v současnosti a dodnes nese označení „na rybníku“. Dalšími jedovnickými rybníky byly rybník Dymák a Floriánek. Není nalezena žádná přesnější zmínka o vzniku těchto rybníků, ale záchytným bodem mohou být mapy I. vojenského mapování, na nichž jsou oba rybníky zakresleny. Rybníky Dymák a Floriánek sloužily jako zásobárna vody pro mlýn a hutě.¹⁰¹ Rybník Floriánek byl vybudován přibližně v polovině 18. století a zanikl v 70. letech minulého století při povodni, během které došlo k protržení jeho stavidel. Rybník Dymák v Jedovnicích přetrval dodnes, pouze se zmenšila jeho rozloha. Slepé rameno Dymáku bylo zavezeno v roce 1945 a jeho zadní část je postupně zanášena sedimenty.¹⁰²

Dříve rybníky sloužily hlavně pro chov ryb, dále také jako levný a vlastně jediný zdroj energie k pohánění strojů. Rybníky v Jedovnicích byly obhospodařovány po staletí. Důkazem jsou historické zprávy o výloveh a nalezená váha na vážení ryb z roku 1741. Olšovec a Budkovan měly velké výnosy, proto obec bojovala za jejich návrat k Jedovnici. To se povedlo během jednání mezi lety 1929 – 1931 a oba rybníky s částí lesa byly vykoupeny za 291 000 Kč. V blízké době pak došlo k opravě obou rybníků. V září roku 1939 byla na Olšovci zahájena stavba nových stavidel, které bohužel zdevastovali ustupující němečtí vojáci na konci druhé světové války. Společně s tímto padlo i stavidlo u rybníka Dymáku. Na podzim roku 1946 započaly stavby nových stavidel. Mezi lety 1970 - 1975 došlo k mohutné opravě rybníka Budkovanu s cílem zkvalitnit chov ryb.¹⁰³ Rybník byl prodloužen, rozdělen na 3 části a v rámci

---

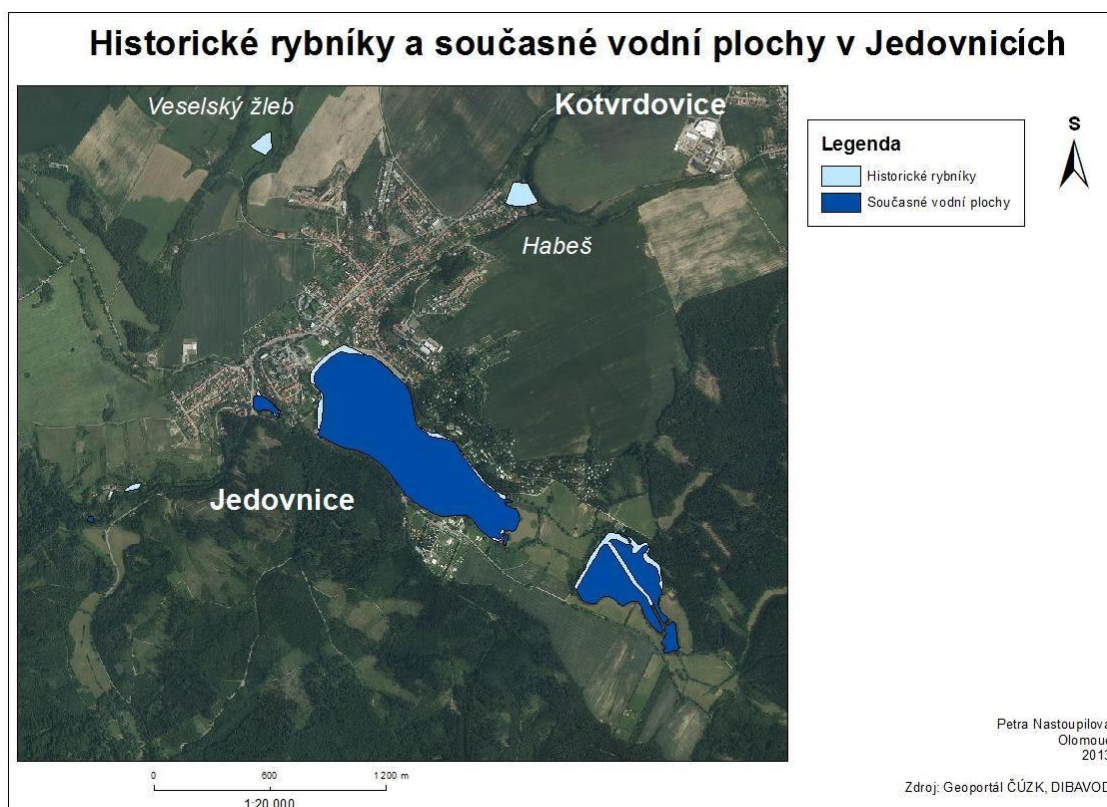
¹⁰¹ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 62-63

¹⁰² Ing. Josef Plch, Jedovnice (3. 12. 2012)

¹⁰³ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 64

oprav navíc vznikl naprosto nový rybník na vtoku. Na místě původně jednoho rybníka a v jeho okolí dnes stojí tři rybníky pod názvy Budkovan, Vrbový a Dubový a jedna velmi malá vodní plocha.¹⁰⁴ Rybník Olšovec je dnes turistickým centrem Jedovnic a návštěvníky láká hlavně v létě. Rekreace zde byla vyhlášena už v roce 1967.¹⁰⁵

Kromě všech výše zmíněných rybníků se v Jedovnicích nacházely další dva rybníky, na které je práce vzhledem ke zvolenému kritériu dále zaměřena.

Obr. č. 35: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Jedovnicích

8.5.1 Rybník ve Veselském Žlebu

Lokalizace

Jeden ze zaniklých rybníků býval severně od Tunklovského rybníku ve Veselském žlebu směrem na obec Vilémovice (viz Obr. č. 35). Nacházel se v nadmořské výšce 475 m n. m. a jeho rozloha činila cca 0,8 ha. Podloží v těchto místech tvoří převážně břidlice, droby, křemence a vápence. Území zaniklého rybníka se řadí do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Drahanská vrchovina,

¹⁰⁴ Data z databáze DIBAVOD (A05 – vodní nádrže)

¹⁰⁵ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 64 - 65

podcelku Konická vrchovina a okrsku Kojálská planina. Rybník ve Veselském Žlebu náleží do mírně teplé klimatické oblasti. Parcely na jeho pozemku dnes vlastní Městys Jedovnice a soukromí vlastníci a hospodaří na nich společnost Agris Jedovnice, s.r.o.¹⁰⁶

Obr. č. 36: Území zaniklého rybníka ve Veselském Žlebu

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Bohužel se o tomto rybníku nedochovalo mnoho zpráv. O rybníku ve Veselském Žlebu lze říci pouze to, že nebyl zachycen během I. vojenského mapování, ale ve Stablním katastru je zřetelný, což dokazuje jeho existenci na počátku 19. století. Dnes již zaniklý rybník sloužil pravděpodobně jako sádkový.¹⁰⁷ Lze se domnívat, že rybník zanikl někdy ve druhé polovině 19. století, neboť během III. vojenského mapování už byla na jeho místě zaznačena louka případně pastvina.

Potenciál

Obrázky č. 36 a 37 dokazují, že v místě zaniklého rybníka je v současné době obdělávané pole bez zjevných důkazů o jeho existenci. Vrstva CORINE Land Cover přiřazuje rybníku třídu 2: Zemědělské plochy, třídu 2.3 Pastviny a hlouběji 2.3.1 Louky a pastviny.

Umístění rybníka ve Veselském žlebu je vzhledem k současným krajinným podmínkám vhodný pro jeho případnou obnovu. Území rybníka navíc není oproti jiným

¹⁰⁶ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

¹⁰⁷ Ing. Josef Plch, Jedovnice (3. 12. 2012)

zaniklým rybničním plochám příliš rozparcelované, proto by situace s vykoupením potřebných pozemků nemusela být až tak složitá, jak je tomu ve většině případů.

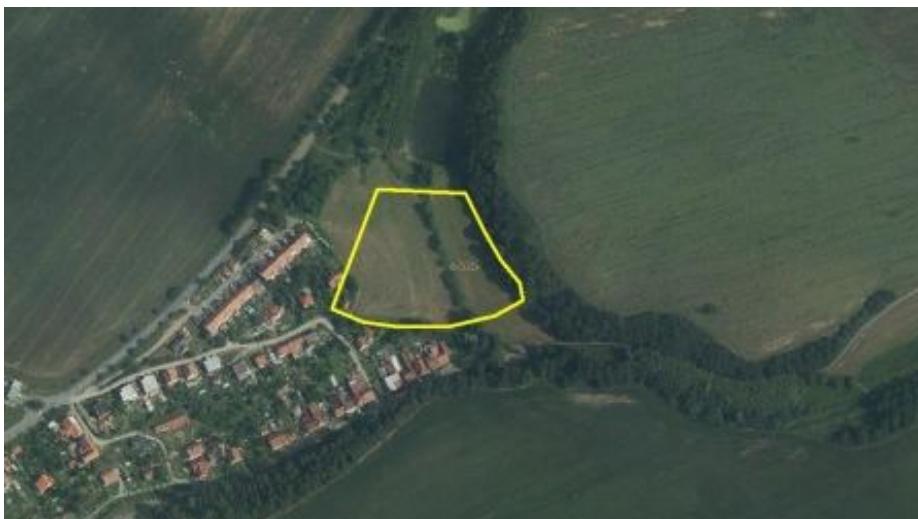
Obr. č. 37: Zemědělská plocha v místě zaniklého rybníka ve Veselském Žlebu

(foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

8.5.2 Rybník „U Jakuba“

Lokalizace

Na samém konci Jedovnice v části zvané Habeš (směrem na obec Kotvrdovice) stával druhý rybník zvaný „U Jakuba“. Na břidlicích, křemencích a vápencích se tak v těchto místech v nadmořské výšce mezi 475 až 500 metry rozléhal rybník s rozlohou přibližně 1,5 ha. Rybník U Jakuba a rybník ve Veselském Žlebu patří do stejného geomorfologického okrsku, tedy okrsku Kojálská planina. Oba uvedené rybníky nejsou příliš vzdálené, proto zaniklý rybník U Jakuba rovněž spadá do mírně teplé klimatické oblasti. Pozemky v této oblasti vlastní Česká republika, Městys Jedovnice a soukromí vlastníci. Právo na hospodaření zde má Státní pozemkový úřad a společnost Sentus, s.r.o.

Obr. č. 38: Území zaniklého rybníka U Jakuba

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Rybník U Jakuba existoval již v době Müllerova mapování a zanikl pravděpodobně během 19. století. Jeho existenci v 18. století dokazuje zápis z farní kroniky, kde se praví, že 22. května 1799 v rybníku u Jakuba utonul Vavřinec Spotzel z Jedovnice, jenž při umývání otcových ovcí spadl do rybníka.¹⁰⁸ Müllerova mapa nad rybníkem U Jakuba zaznamenává další rybník (horní), který v jeho sousedství přetrvává i v době I. vojenského mapování. Na mapách II. vojenského mapování se už horní rybník ztrácí a jeho zánik tedy lze datovat někdy do období od roku 1790 do roku 1836. V 90. letech 20. století byly v těchto místech vybudovány nové nádrže sloužící jako dočišťovací a do-usazovací pro čističku v Kotvrdovicích. Hráz první (horní) nádrže vznikla na místě hráze horního zaniklého rybníka. Druhá (dolní) nádrž stojí na území mezi horní nádrží a bývalým rybníkem U Jakuba (viz. Obr. č. 41). V obou těchto nádržích je zakázaný chov ryb.

Potenciál

V místě rybníka U Jakuba se dnes nachází travnatý porost s občasným zalesněním (viz. Obr. č. 38 a 39). Jak reflektuje obrázek č. 40, v terénu je na první pohled zřetelná hráze bývalého rybníka lemující oblast se současnými rodinnými domy. Na základě vrstvy CORINE Land Cover náležel rybníček území spadající do třídy

¹⁰⁸ Roudný-Pokladník-Plch, 2001, str. 64

2: Zemědělské plochy, ve třídě 2.4 Různorodé zemědělské plochy – 2.4.3 Zemědělské oblasti s přirozenou vegetací.

V bezprostřední blízkosti rybníka U Jakuba se dnes rozprostírá zastavěná plocha, která zde ještě v době II. vojenského mapování nebyla. Po znovuoobnovení již zaniklého rybníka by se tak mohla ocitnout v ohrožení. O renovaci rybníka U Jakuba tedy nelze do budoucna uvažovat.

Obr. č. 39: Podmáčená plocha v místě rybníka U Jakuba (foto: Petra Nastoupilová 2. 3. 2013)

Obr. č. 40: Relikt hráze zaniklého rybníka U Jakuba (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Obr. č. 41: Nová vodní nádrž nad zaniklým rybníkem U Jakuba (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

8.6 Kotvrdovice

Kotvrdovice jsou jihomoravskou obcí v SO ORP Blansko. Jedná se o menší obec v blízkosti městyse Jedovnice. Na mapách II. vojenského mapování jsou zaznamenány v Kotvrdovicích pouze dva rybníky (viz. Obr. č. 42). Jeden z nich v obci přetrvává v nezměněné podobě dodnes. Druhý, dnes již zaniklý rybník, je předmětem této podkapitoly.

Obr. č. 42: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Kotvrdovicích

Lokalizace

V severní části obce Kotvrdovice v místě dnešního parku se nacházel rybník s rozlohou cca 0,67 ha (viz. Obr. č. 43). Nadmořská výška v této oblasti dosahuje 525 m. Zaniklý rybník stával na břidlicích, drobech, křemencích a vápencích. Stejně jako rybník U Jakuba a rybník ve Veselském žlebu spadá zaniklý kotvrdovický rybník do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Drahanská vrchovina, podcelku Konická vrchovina a okrsku Kojálská planina. Zaniklý rybník se svým okolím spadá

do mírně teplé klimatické oblasti. Převážná většina území pod rybníkem patří obci Kotvrdovice, pouze okrajové části mají ve vlastnictví soukromí vlastníci.¹⁰⁹

Obr. č. 43: Území zaniklého rybníka v Kotvrdovicích

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Rybník lze registrovat již na mapách I. vojenského mapování. Na svém místě býval ještě v 70. letech minulého století a do té doby sloužil jako koupaliště pro místní obyvatelstvo. Zhruba mezi lety 1960 a 1970 se postupně začala zhoršovat kvalita vody v rybníku. Důvodem zhoršení byla modernizace venkovské zástavby, především pak přechod od suchých záchodů ke splachovacím. Rozhodlo se proto o jeho zrušení a rybník se začal postupně zavážet. V roce 1980 padl návrh, že by v místě zaniklého rybníka mohla vzniknout betonová nádrž, která by sloužila jako koupaliště. Tento návrh se však nepodařilo realizovat a na jeho místě dnes stojí menší park. Jediným objektem, který napovídá, že tu v minulých dobách stával rybník, je pouze malá vodní plocha doplněná o několik stromků, prolézačky a lavičky tvořící již zmíněný park. Park je poměrně mladý, byl budován přibližně od roku 2000.¹¹⁰

¹⁰⁹ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

¹¹⁰ Ing. Alois Kunc, Kotvrdovice (21. 3. 2013)

Potenciál

Podle vrstvy CORINE Land Cover spadá území zaniklého rybníka v Kotvrdovicích do třídy 1: Urbanizovaná území, třídy 1.1 Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba.

Jak již bylo výše uvedeno, prostor v okolí zaniklého rybníka prošel v nedávné době přeměnou na odpočinkový park (viz. Obr. č. 44). Proto zřejmě nelze očekávat, že v blízké budoucnosti nebudou vznikat snahy o další změně. Hlavně však celé území zaniklého rybníka spadá mezi urbanizovaná území, na kterých je obnova rybníka nerealizovatelná. Není tedy v tomto případě možné uvažovat o jeho obnově.

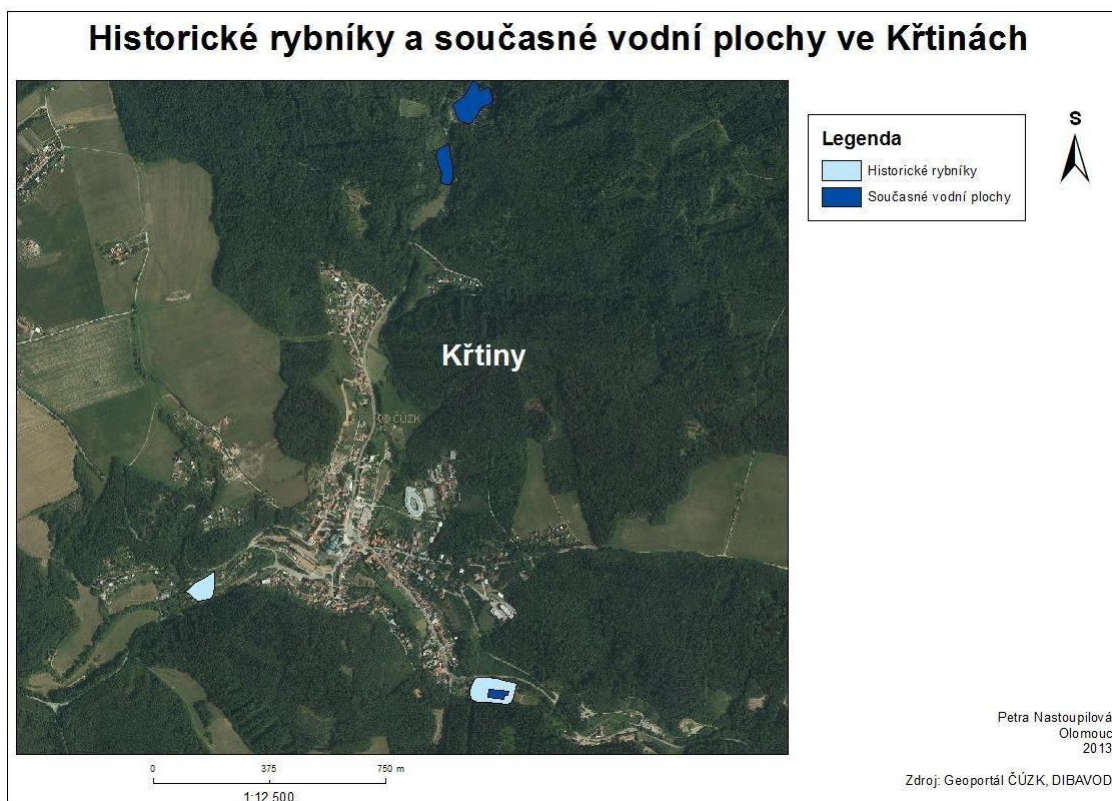
Obr. č. 44: Malá vodní plocha v místě zaniklého rybníka v Kotvrdovicích

(foto: Petra Nastoupilová 2. 3. 2013)

8.7 Křtiny

Městys Křtiny leží v Jihomoravském kraji v SO ORP Blansko. Křtiny svou polohou sousedí se střední částí CHKO Moravský kras. Na počátku 19. století se zde rozkládaly dva rybníky, které již jsou zaniklé (viz. Obr. 45). Jelikož oba rybníky spojují

obdobné historické okolnosti, je text nejdříve věnován jejich společné historii a až poté každému rybníku zvlášť.

Obr. č. 45: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy ve Křtinách

Společná historie

Oba tyto rybníky byly vybudovány jako zásobárna vody pro dva ze tří křtinských mlýnů. Je dokázáno, že jeden z těchto mlýnů, zvaný farský, existoval již v roce 1321 a zanikl během povodně v roce 1883. Farský mlýn však nebyl napájen rybníky ale okamžitým průtokem potoka, nelze proto počátek alespoň jednoho z rybníků datovat do doby vzniku tohoto mlýna. Zbývající dva mlýny, které tedy jistě byly napájeny danými rybníky, vznikly podstatně později. Bohužel ale nejsou dochovány žádné přesnější zmínky o jejich výstavbě. Až do roku 1794 se ve křtinských matrikách objevují mlynáři pouze z rodiny Farských. Z roku 1794 pocházejí zmínky o dalším mlynáři Karlu Klimovi a následně v roce 1797 o mlynářích Karlu Tiopekovi a Karlu Mazacžovi. Přestože by tato skutečnost mohla vést k myšlence, že oba mlýny (a s nimi tedy i rybníky) vznikly až na konci 18. století, byla situace ve Křtinách poněkud jiná. Historická mapa Brněnského okresu zhotovená na základně Müllerova

mapování v Homannově norimberském nakladatelství ve 30. a 40. letech 18. století dokazuje, že oba rybníky už v této době existují a je tedy zřejmé, že byly vybudovány ještě dříve. Kdy přesně k výstavě došlo, však zůstává zahaleno. Oba rybníky byly využívány jako rezervoár vody pro tyto mlýny až do konce 19. nebo počátku 20. století, kdy oba mlýny ukončily činnost.¹¹¹

8.7.1 „Rybník u dolního mlýna“

Lokalizace

Rybník u dolního mlýna byl umístěn na západním okraji Křtin v blízkosti současné silnice Křtiny–Adamov. Ještě dnes je tato oblast nazývána „Dolní Mlýn“. Rybník s rozlohou cca 0,52 ha stával ve výšce 400 m n. m. na břidlicích, drobech, vápencích a křemencích. Území dnes již zaniklého rybníka leží v geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Drahanská vrchovina, podcelku Moravský kras a na samém okraji okrsku Rudická plošina. Zaniklý rybník spadá do mírně teplé klimatické oblasti. V současnosti s těmito pozemky nakládají soukromí vlastníci a z malé části Správa a údržba silnic Jihomoravského kraje, příspěvková organizace kraje.¹¹²

Obr. č. 46: Území zaniklého rybníka ve Křtinách

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

¹¹¹ Petr Švenda, Křtiny (21. 3. 2013)

¹¹² Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Zánik

Rybník zanikl hned na počátku 20. století po zrušení dolního mlýna. Důvodem bylo jeho nadměrné zanesení.¹¹³ Ještě dnes je v terénu zřetelná hráz zaniklého rybníka, která je využívána jako příjezdová cesta k malé stavbě.

Potenciál

V rámci vrstvy CORINE Land Cover je území zaniklého rybníka klasifikováno jako třída 2: Zemědělská oblast, třída 2.4 Různá zemědělská plocha – 2.4.3 Zemědělská oblasti s přirozenou vegetací. Jedná se tedy o pokryv vhodný k obnově rybníka. V tomto případě by však byla obnova těžko realizovatelná, neboť se území zaniklého rybníka bezprostředně dotýká zastavěné plochy, jak je možné vidět na obrázku č. 46 nebo 47, a z části zasahuje na komunikaci Křtiny–Adamov.

Obr. č. 47: Obdělávaná půda v místě zaniklého rybníka ve Křtinách
(foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

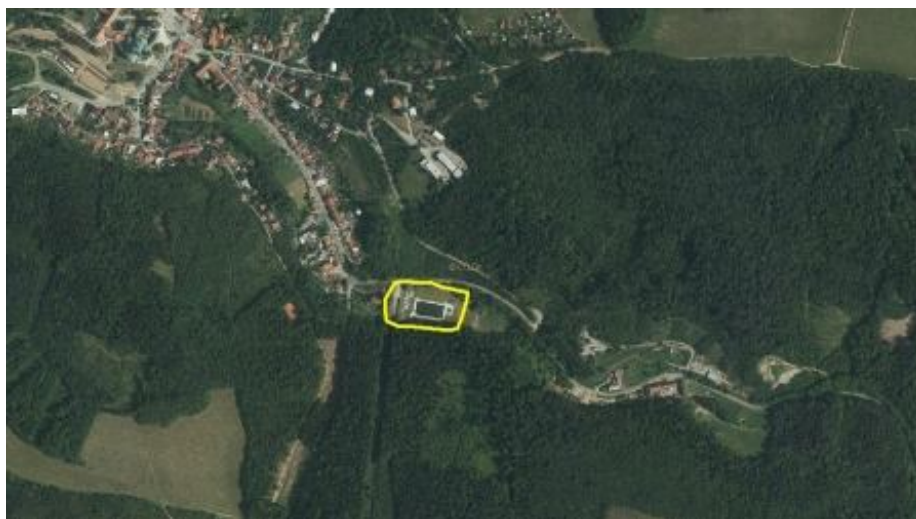
¹¹³ Petr Švenda, Křtiny (21. 3. 2013)

8.7.2 „Rybník u horního mlýna“

Lokalizace

Druhý rybník o rozloze cca 1 ha stával u horního mlýna na území současného koupaliště v nadmořské výšce přibližně 425 m (viz. Obr. 48). Podloží zde tvoří vápence, břidlice, křemence a droby. Území tohoto rybníka je řazeno do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Drahanská vrchovina, podcelku Konická vrchovina a okrsku Hornoříčská vrchovina. I tato část městyse náleží mírně teplé klimatické oblasti. S pozemky pod zaniklým rybníkem dnes hospodaří Městys Křtiny a z menší části Lesy ČR.¹¹⁴

Obr. č. 48: Území zaniklého rybníka ve Křtinách

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Zánik

Rybník dostal po ukončení činnosti horního mlýna jiné poslání. V roce 1929 byl částečně přestavěn na koupaliště 70 metrů dlouhé a 30 metrů široké. U hráze, v bezprostřední blízkosti bývalého horního mlýna, bylo zachováno malé jezírko. Koupaliště však bylo vytvořeno z nekvalitního betonu, proto po čase vzalo za své a stala se z něj neudržovaná vodní plocha. Na počátku 70. let minulého století došlo k rekonstrukci koupaliště a vzniklo tak úplně nové koupaliště. Spolu s přestavbou zaniklo i malé jezírko a místo něj dnes stojí technická budova koupaliště.¹¹⁵ Důkazem,

¹¹⁴ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

¹¹⁵ Petr Švenda, Křtiny (21. 3. 2013)

že zde býval rybník, je zachovalá na první pohled zřetelná hráz a betonová konstrukce přepadu na potoce (viz. Obr. č.49).

Potenciál

Na základě vrstvy CORINE Land Cover náleží převážná část území bývalého rybníka třídě 2: Zemědělské plochy, třídě 2.4 Různorodé zemědělské plochy – 2.4.3 Zemědělské oblasti s přirozenou vegetací. Velmi malá část na jihovýchodě území náleží do třídy 3: Lesy a polopřírodní oblasti, třídy 3.1 Lesy – 3.1.3 Smíšené lesy. Vzhledem k tomu, že je území zaniklého rybníka už po desetiletí využíváno jako rekreační plocha, je málo pravděpodobné, že by mohlo v blízké budoucnosti dojít ke změně.

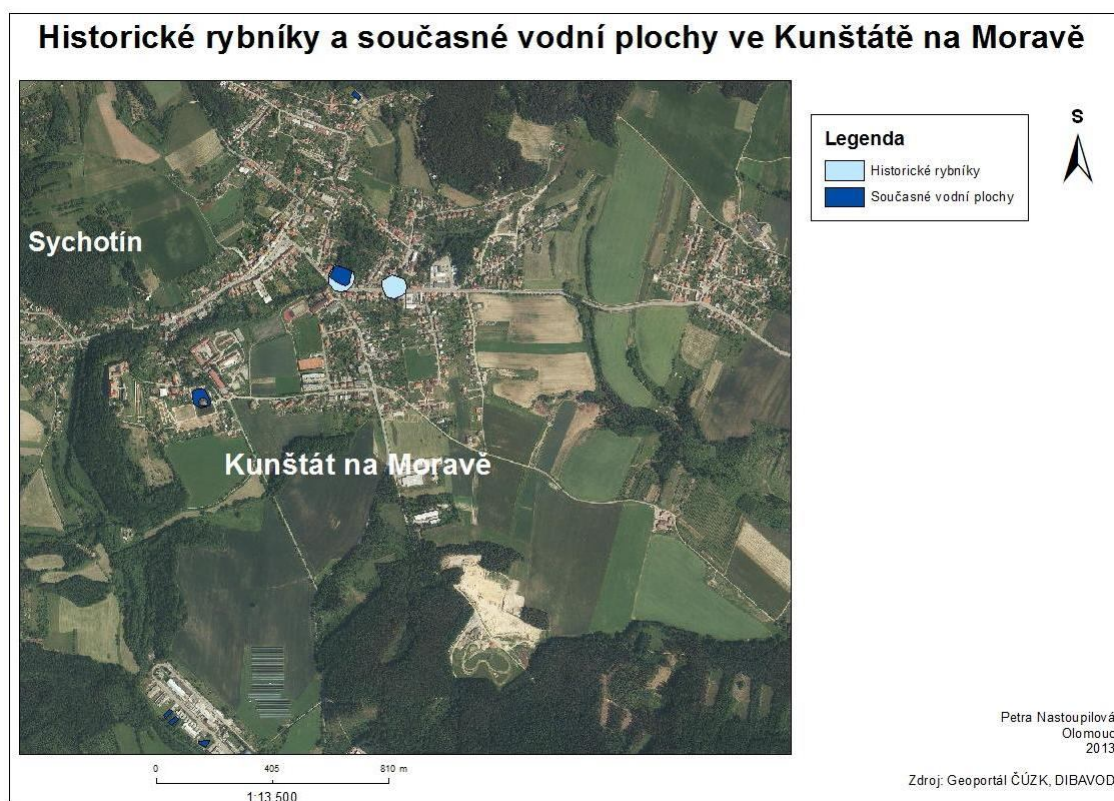

Obr. č. 49: Relikt hráze zaniklého rybníka ve Křtinách (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

8.8 Kunštát na Moravě

Katastrální území Kunštát na Moravě města Kunštát leží v SO ORP Blansko v Jihomoravském kraji. Město Kunštát se nachází severozápadně od města Boskovic. V Kunštátě stávaly dva spolu sousedící historické rybníky (viz. Obr. č. 50). Jeden z nich

zde přetrval dodnes, pouze s menší rozlohou. Druhý však zanikl a byl podroben hlubší analýze.

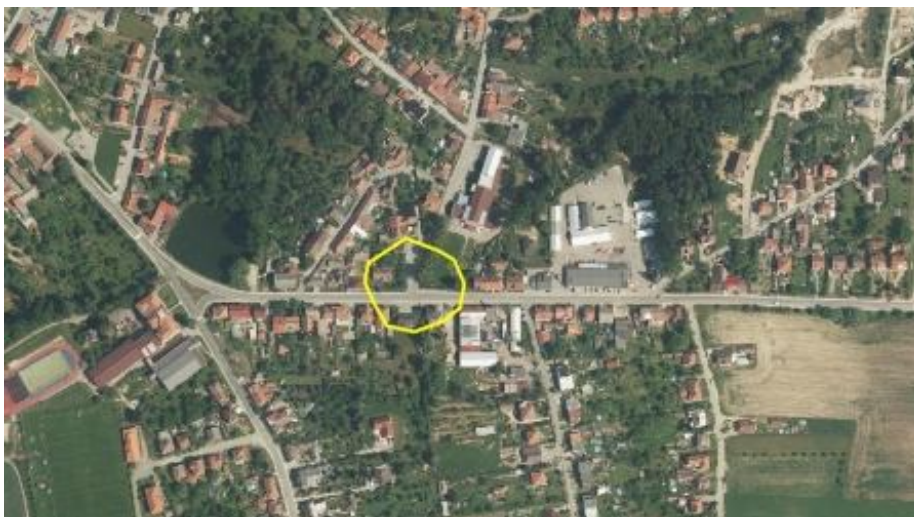

Obr. č. 50: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Kunštátě na Moravě

Lokalizace

Zaniklý rybník ve městě stával v blízkosti dnešního kulturního domu Kunštát. Jeho rozloha ve své době činila cca 0,55 ha a ležel ve výšce přibližně 450 m n. m. Podloží v těchto místech tvoří břidlice, fylity a svory až pararuly. Území zaniklého rybníka, stejně tak jako téměř celé město Kunštát, náleží do geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina, celku Hornosvratecká vrchovina, podcelku Nedvědicke vrchovina a okrsku Kunštátstka vrchovina. Celá oblast spadá do mírně teplé klimatické oblasti. Pozemky pod zaniklým rybníkem vlastní město Kunštát, společnost TGA, s.r.o. a soukromí vlastníci. Vybranou lokalitou dnes vede komunikace, kterou vlastní Česká republika a hospodaří s ní Ředitelství silnic a dálnic ČR.¹¹⁶

¹¹⁶ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 51: Území zaniklého rybníka v Kunštátě na Moravě

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Bohužel není známo, kdy byl rybník vybudován. Na základě studia map I. vojenského mapování je zřejmé, že zmíněný rybník existoval již ve druhé polovině 18. století. O tom, zda vznikl v blízké době před I. vojenským mapováním nebo dávno před ním, se lze pouze domnívat. V místě bývalého rybníka se nachází ulice „Vejpustek“, jež může být pozůstatkem dřívější existence onoho rybníka. Rybník je zaznamenán na Indikačních skicách Stabilního katastru z roku 1826, ale na mapách II. vojenského mapování nikoli (stále je však brán jako historická rybníční plocha). Na základě těchto poznatků je možné poměrně přesně určit dobu jeho zániku a s naprostou jistotou říci, že rybník zanikl v období mezi lety 1826 a 1840, neboť II. vojenské mapování na Moravě probíhalo právě do roku 1840.¹¹⁷

V těsné blízkosti zaniklého rybníka se od I. vojenského mapování objevuje druhý rybník. V současné době stále existuje, pouze zmenšil svoji rozlohu z 0,63 ha na 0,36 ha.¹¹⁸

Potenciál

Území zaniklého rybníka je v současné době zcela zastavěno (viz. Obr. č. 51), proto dle vrstvy CORINE Land Cover spadá do třídy 1: Urbanizovaná území, třídy 1.1 Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba. Z těchto důvodů by byla

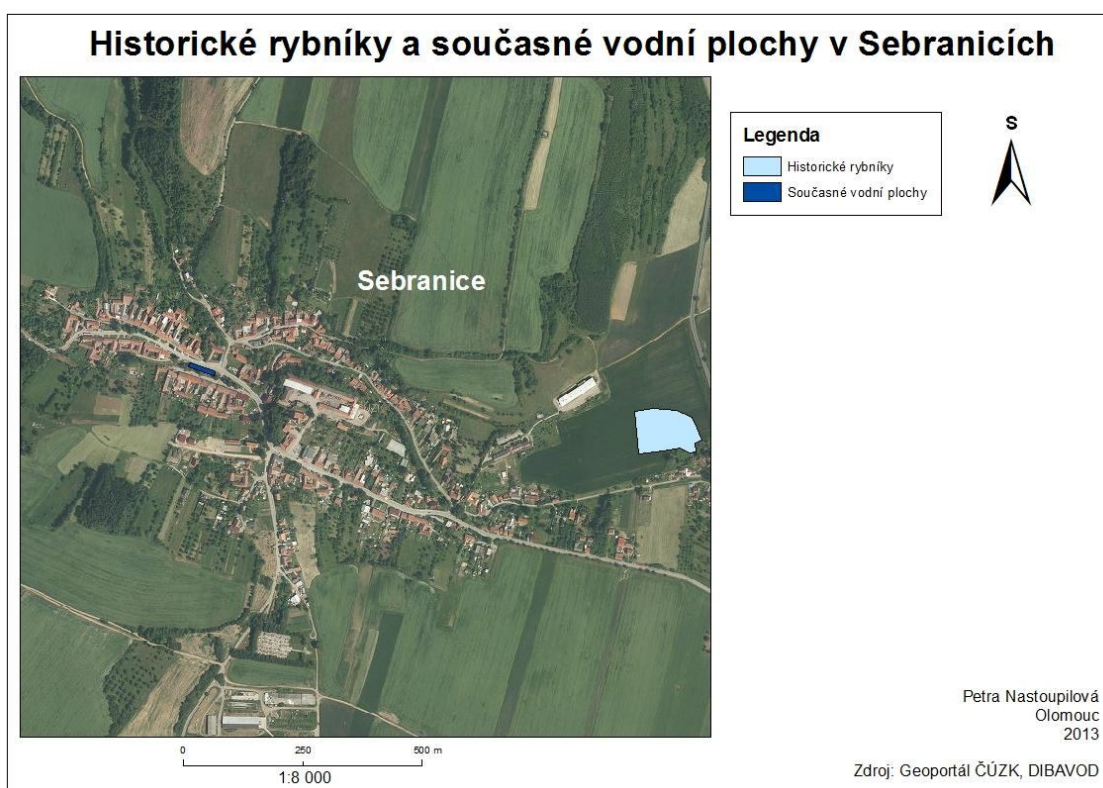
¹¹⁷ VICHROVÁ, Martina. Digitální model reliéfu druhého vojenského mapování (Františkova). *Juniorstav 2011* [online]. 2011, [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.fce.vutbr.cz/veda/JUNIORSTAV2011/pdf/6.3/Vichrova_Martina_CL.pdf

¹¹⁸ Data z vrstev DIBAVOD

případná obnova kunštátského rybníka nerealizovatelná. Nelze tedy o jeho renovaci uvažovat.

8.9 Sebranice u Boskovic

V katastrálním území Sebranice u Boskovic obce Sebranice se v době II. vojenského mapování nacházela jediná rybníční plochu, která už je v současnosti zcela zaniklá (viz. Obr. č. 52). Sebranice jsou jihomoravskou obcí náležící do SO ORP Boskovice.

Obr. č. 52: Historické rybníky a současné vodní plochy v Sebranicích

Lokalizace

Rybník zvaný Sebránek se s rozlohou přibližně 1 ha rozprostíral na východním okraji obce Sebranice v místě dnešních polí (viz. Obr. č. 53). Zaniklý rybník stával ve výšce mezi 325 až 350 m n. m. na podloží tvořeném hlínami, sprašemi, štěrky a písky. Území Sebránka leží na rozhraní dvou geomorfologických jednotek. Východní částí zasahuje do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Boskovická brázda, podcelku Malá Haná a okrsku Lysická sníženina. Západní část území rybníka

spadá do oblasti Českomoravská vrchovina, celku Hornosvratecká vrchovina, podcelku Nedvědickeá vrchovina a okrsku Kunštátská vrchovina. Zaniklý rybník i s obcí Sebranice náleží do mírně teplé klimatické oblasti. Pozemky pod Sebránkem vlastní obec Sebranice a soukromí vlastníci. Některé parcely v těchto místech nejsou evidovány.

Obr. č. 53: Území zaniklého rybníka Sebránka v obci Sebranice

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Historie rybníka Sebránka zůstává poněkud zahalena. Přesto studium historických mapových děl přináší poznání, že v době Müllerova mapování rybník ještě neexistoval, ale mapy I. vojenského mapování už jej zachycují. Rybník Sebránek tedy musel být vybudován někdy v první polovině 18. století. Doměнку potvrzuje Jan Knies v knize Vlastivěda Moravská, kde se píše, že v roce 1750 byly v Sebranicích uváděny dva rybníky – Slatinka na 50 kop ryb a Sebránek na 12 kop ryb. Při popisu krajiny Sebranic na pokraji 20. století už Knies dále Sebránek nezmiňuje, je tedy velmi pravděpodobné, že v této době už byl rybník zaniklý. V Sebranicích se v uvedené době píše pouze o malém stávku postaveném v centru obce na potoce Sebránku. Tato malá vodní plocha byla v Sebranicích dodnes zachována.

Potenciál

V bezprostřední blízkosti zaniklého rybníka dnes stojí dům, na jehož přilehlé zahradě lze nalézt stopy existence Sebránka (viz. Obr. č. 54). Na základě vrstvy CORINE Land Cover náleží převážná území Sebránka do třídy 2: Zemědělské plochy,

třídy 2.1 Orná půda a blíže 2.1.1 Nezavlažovaná orná půda. Jen velmi malá část je řazena do třídy 2.4 Různorodé zemědělské plochy – 2.4.2 Směsice polí, luk a trvalých plodin.

Velká část území zaniklého rybníka se nachází na orné půdě, kde by bylo možné uvažovat o obnově (viz. Obr. č. 55). Z jihu je ale v současnosti obklopen domy, které zde v době II. vojenského mapování nestály. Je tedy nezbytné zvážit případné riziko pro zmíněnou obytnou plochu a domníváme se, že obnova rybníka by v těchto místech nebyla příliš vhodná.

Obr. č. 54: Relikt hráze zaniklého rybníka Sebránka (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Obr. č. 55: Zemědělská plocha v místě zaniklého rybníka Sebránka

(foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

8.10 Žďárná

Obec Žďárná se rozprostírá v Jihomoravském kraji v SO ORP Boskovice, východně od města Boskovic. Obec byla v minulosti obohacena o rybník, který je v současnosti zcela zaniklý (viz. Obr. 56).

Obr. č. 56: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy ve Žďárné

Lokalizace

Rybník se nacházel jižně od obce Žďárná v nadmořské výšce mezi 625 až 650 m a jeho rozloha činila cca 1,2 ha. Rybník stával na břidlicích, křemencích, drobech a vápencích. Zaniklý rybník spolu s širokým okolím spadá do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Dražanská vrchovina, podcelku Konická vrchovina a okrsku Protivanovská planina. Žďárná je jednou z mála oblastí v povodí Svitavy, která leží v chladné klimatické oblasti. Území zaniklého rybníka je ve vlastnictví několika soukromých vlastníků.¹¹⁹

¹¹⁹ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 57: Území zaniklého rybníka ve Žďárné

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

První grafický záznam zaniklého rybníka se nachází na mapách I. vojenského mapování. Na Müllerově mapě však ještě zachycen není. S jistotou lze říci, že rybník existoval ještě na prahu 20. století. Svědčí o tom popis prostředí Žďárné a jejího okolí, v němž se poukazuje na mlýn jižně od obce u malého rybníka.¹²⁰ Mlýn zde stával už v roce 1771.¹²¹ Za předpokladu, že byl rybník u Žďárné vybudován spolu s mlýnem a že není zaznamenán na Müllerově mapě, ale na mapách I. vojenského mapování ano, je možné domnívat se, že rybník vznikl někdy v polovině 18. století jako zásobárna vody pro tento mlýn.

Potenciál

Dle vrstvy CORINE Land Cover spadá celé území dřívějšího rybníka do třídy 2: Zemědělské plochy, třídy 2.1 Orná půda a blíže 2.1.1 Nezavlažovaná orná půda a je tak vhodné pro jeho obnovu. Zaniklý rybník je lokalizován mimo zástavbu, proto by v případě obnovy nebezpečí pro obytné plochy (viz. Obr. č. 57). V tomto případě by bylo možné uvažovat o obnově rybníka.

¹²⁰ Knies, 2008 (Boskovský okres), str. 218

¹²¹ Historie obce. *Obec Žďárná* [online]. 2011, Datum aktualizace neuveden [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.zdarna.eu/historie-obce>

9 Charakteristika vybraných rybníčních ploch, jejichž rozloha se od II. vojenského mapování zmenšila

Náplň desáté kapitoly je totožná s předchozí. Opět se zabývá vybranými rybníky z hlediska historie, současného využití a jejich potenciálu pro další rozvoj. Tentokrát však s tím rozdílem, že vybrané rybníční plochy nejsou zcela zaniklé. Středem zájmu se nyní stávají ty rybníky, které od dob II. vojenského mapování výrazně ubyly na své rozloze. Proto se zde objasňuje i to, proč došlo ke zmenšení plochy rybníků a k čemu dodnes slouží.

I v případě těchto rybníků byl výběr proveden na základě předem zvoleného kritéria a opět jsou zajímavé pouze ty rybníky, jejichž rozloha v době II. vojenského mapování přesahovala 0,5 ha.

9.1 Jedlová

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, v obci Jedlová se kromě již zmíněných rybníků nacházel další rybník, známý jako Soudní rybník.

Lokalizace

Podle map II. vojenského mapování byl umístěn v nynější části obce s největší koncentrací rybníků. Jeho pozůstatkem v obci jsou dnes dva menší rybníky s jinými názvy (viz. Obr. č. 58). V terénu je jasně zřetelná hranice, kam až Soudní rybník zasahoval. Tvoří ji linie oddělující lesní porost a typický travní porost v okolí rybníků, rákosí.

Rybník se nachází v nadmořské výšce v rozmezí 575–600 m a jeho podloží je tvořeno břidlicemi, fylity, svory až pararulami. Rybník je spolu s jeho okolím řazen do geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina, celku Hornosvratecká vrchovina, podcelku Nedvědicke vrchovina a okrsku Jedlovská planina. Obec Jedlová spolu se svými rybníky náleží do chladné klimatické oblasti. Pozemky v těchto místech spadají do vlastnictví společnosti Rybářství Litomyšl, s.r.o. a soukromého vlastníka.¹²²

---

¹²² Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

Obr. č. 58: Území Soudního rybníka v obci Jedlová

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Soudní rybník míval rozlohu cca 12,9 ha a na tomto celém území v současnosti působí Rybářství Litomyšl, s.r.o. Rybářství v roce 2004 v prostoru velkého Soudního rybníka obnovilo menší rybník pod názvem Dubovec (viz. Obr. č 60). Jeho rozloha činí 7,45 ha. O tři roky později byl za Dubovcem vytvořen další rybník Plůdkový výtažník s rozlohou 0,68 ha (viz. Obr. č. 61).¹²³ V terénu je dodnes na první pohled zřetelná hráz, která naznačuje, kam až historický rybník zasahoval (viz. Obr. č. 59).

Potenciál

Soudní rybník i se svým okolím spadá podle vrstvy CORINE Land Cover do třídy 2: Zemědělské plochy, třídy 2.3 Pastviny – 2.3.1 Louky a pastviny. Potenciál rybníka už byl využit obnovou dvou menších rybníků. Co se týče potenciálu území historického rybníka pro další rozvoj, lze říci, že území nebylo využito v plném rozsahu. Přestože se nachází na vhodném povrchu, překážkou v rozšíření rybníka na původní rozlohu by mohly být dráty elektrického vedení lemující rybníky Dubovec a Plůdkový výtažník.

---

¹²³ Ing. Oldřich Holcman, Litomyšl (11. 3. 2013)

Obr. č. 59: Relikt hráze Soudního rybníka v obci Jedlová (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

Obr. č. 60: Obnovený rybník Dubovec (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

Obr. č. 61: Obnovený rybník Plůdkový výtažník (foto: Petra Nastoupilová, 4. 1. 2013)

9.2 Niva

Obec Niva, dříve zvaná Hartmanice, se nachází v Olomouckém kraji v SO ORP Prostějov. Jak je možné vidět na následujícím obrázku, v Nivě v době II. vojenského mapování existoval jediný rybník, který zde v pozměněné podobě stojí i v současnosti.

Obr. č. 62: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Nivě

Lokalizace

Rybník zvaný Horní leží v severní části obce. V době II. vojenského mapování činila jeho rozloha 3,22 ha, dnes již pouze 2 ha. Horní rybník stojí v nadmořské výšce mezi 575 až 600 m na vápencích, křemencích, drobech a břidlicích. Území rybníka náleží do geomorfologické oblasti Brněnská vrchovina, celku Dražanská vrchovina, podcelku Konická vrchovina a okrsku Protivanovská planina. Horní rybník i se svým okolím spadá do chladné klimatické oblasti. V současné době vlastní parcely na území historického rybníka Česká republika, obec Niva, Rybnářství Přerov, a.s. a soukromí

vlastníci. S pozemky ve vlastnictví České republiky hospodaří Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.¹²⁴

Obr. č. 63: Území zaniklého rybníka v Nivě

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Horní rybník, dříve známý pod názvem Panský rybník, vznikl přibližně v druhé polovině 16. století. Tvrzení vyplývá z nepřímé zmínky z Plumlovského Urbáře z roku 1590. Horní rybník v té době sloužil jako zdroj vody pro panský mlýn. Změna jeho rozlohy proběhla v 70. letech 19. století. Příčinou zmenšení rybníka byla skutečnost, že jeho severnější část byla poměrně mělká a zanesená. Dalším důvodem ke zmenšení rozlohy Horního rybníka byla skutečnost, že mlynář neměl k mlýnu žádný pozemek.¹²⁵

Na základě odstupní smlouvy a přidělu Odboru vodního hospodářství zemědělství a lesnictví ONV Prostějov v roce 1989 na rybníku dříve hospodařil státní podnik Státní rybářství. V té době hrozil zánik Horního rybníka, proto došlo k jeho obnově. V rámci obnovy byla rekonstruována výpusť, hráz zpevněna záhozem a vybudováno loviště. Během rekonstrukce byla navíc celá plocha rybníka odbahněna. V roce 1994 na základě privatizace převzala hospodaření na rybníku jako nástupnická organizace společnost Rybářství Přerov, a.s. V důsledku uplatnění restitučního nároku nebyly do privatizace zahrnuty pozemky, na nichž se rybník nacházel. Tyto pozemky

¹²⁴ Quitt, 1971; data z vrstev z geoportálu INSPIRE (geologická mapa, geomorfologická mapa, ArcČR) a ČÚZK (ZABAGED® - polohopis)

¹²⁵ František Prošek, Niva (20. 3. 2013)

však byly v roce 1998 přisouzeny oprávněným osobám a o dva roky později od nich vykoupeny.¹²⁶

V roce 1989 byla na území rybníka a k němu přilehlých pozemků vyhlášena Přírodní památka Nivské louky s cílem ochránit cenné mokřady s vlhkomilnou faunou a flórou.¹²⁷

Potenciál

O současném stavu Horního rybníka se bylo možné přesvědčit na obrázku č. 63. Na základě vrstvy CORINE Land Cover jsou pozemky pod historickým rybníkem z větší části klasifikovány jako třída 2: Zemědělské plocha, třída 2.1 Orná půda – 2.1.1 Nezavlažovaná orná půda. Na území historického rybníka také zasahuje třída 1: Urbanizované území, třída 1.1. Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba.

V okolí Horního rybníka se rozkládají mokřady, které jsou chráněné. Nelze tedy uvažovat o jeho obnově.

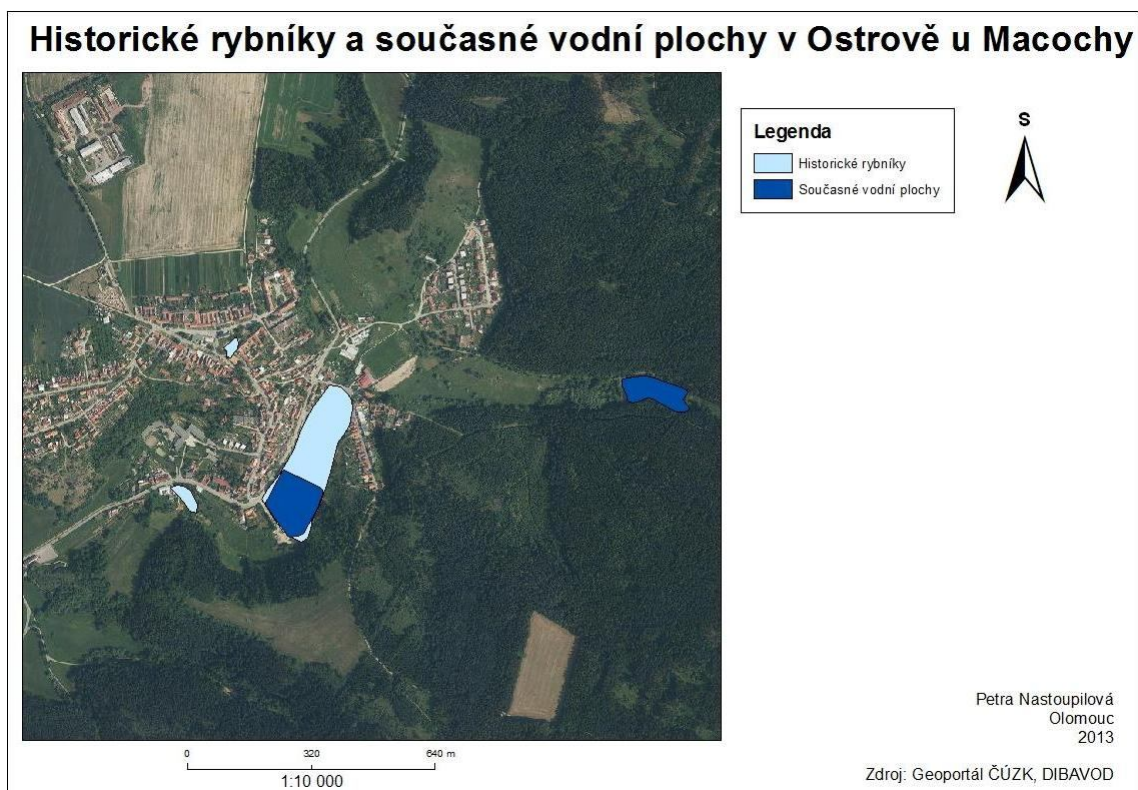
9.3 Ostrov u Macochy

Ostrov u Macochy je jihomoravským městysem v SO ORP Blansko. V jeho katastrálním území se nacházejí 3 historické rybníky (viz. Obr. č. 64). Dva menší rybníky zcela zanikly a u třetího došlo od dob II. vojenského mapování k výraznému úbytku rozlohy. Uvedené dva rybníky svou rozlohou nepřekročily 0,5 ha, proto již nebudou dále zmiňovány. Středem zájmu se ale stává třetí rybník, jehož část v městysi nalezneme ještě dnes.

---

¹²⁶ Jarmila Šváblová, Přerov (19. 3. 2013)

¹²⁷ Šafář, 2003, str. 187

Obr. č. 64: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Ostrově u Macochy

Lokalizace

Ve východní části Ostrova u Macochy nalezneme rybník o rozloze přibližně 1,6 ha (viz. Obr. č. 65 a 66). Je to však pouze malá část, která se dochovala z rybníka, jehož rozloha ještě v první polovině 19. století přesahovala 4 ha. Zachovalý rybník vyplňuje spodní část území dříve velkého rybníka a označuje se jednoduše „Rybník“.

Obr. č. 65: Území historického rybníka v Ostrově u Macochy

(Zdroj: Vrstva historických rybníků; geoportál ČÚZK – ortofoto; vlastní zpracování)

Historie

Ostrov u Macochy byl součástí holštejnského panství a už v roce 1349 se hovoří o rybnících na tomto panství. V roce 1406 je pak zmiňován rybník v Ostrově u Macochy. O několik let později, v roce 1437, se už hovoří o dvou rybnících v Ostrově u Macochy. Lze se tedy domnívat, že se alespoň v jednom případě jedná o zmiňovaný „Rybník“ a jeho minulost sahá až do 15. století.¹²⁸ V roce 1902 je prostředí Ostrova u Macochy popisováno s Lipoveckým potokem Lopačem tekoucím loukami až do panského rybníka. Podle popisu odtud Lopač pokračuje do stávku, z něhož se rozbíhá dvěma směry. Jedna část odtéká loukami pod silnici, kde se propadá do závrtu. Druhá část žene vodu na mlýn, z něhož se částečně umělou podzemní struhou propadá do mlynářova závrtu.¹²⁹ Rybník tedy dostal svoji dnešní podobu přibližně na konci 18. nebo na samém počátku 19. století. Důvodem jeho zmenšení bylo zanášení rybníka na přítoku. V důsledku toho spíše připomínal zabahněný mokřad, a proto se rozhodlo o jeho zavezení a následné transformaci na louku (viz. Obr. č. 67).¹³⁰

Potenciál

Horní část historického rybníka (dnes bez vody) je podle vrstvy CORINE Land Cover řazena do třídy 1: Urbanizovaná území, třídy 1.1 Obytné plochy – 1.1.2 Nesouvislá městská zástavba, spodní část historického rybníka naopak do třídy 2: Zemědělské plochy, třídy 2.4 Různorodé zemědělské plochy – 2.3.2 Zemědělské oblasti s přirozenou vegetací.

Vzhledem k tomu, že v horní části historického rybníka v současnosti stojí několik rodinných domů a je tato část klasifikována jako urbanizované území, není možné provést obnovu rybníka.

---

¹²⁸ Hurt, 1960, str. 28

¹²⁹ Knies, 2008 (Blanský okres), str. 10

¹³⁰ Ing. Josef Plch, Jedovnice (31. 3. 2013)

Obr. č. 66: Současná vodní plocha v Ostrově u Macochy (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

Obr. č. 67: Zaniklá část historického rybníka v Ostrově u Macochy (foto: Petra Nastoupilová, 2. 3. 2013)

10 Využití tématu ve výuce

Vzhledem k mému zaměření na učitelství zeměpisu by bylo na místě se v závěru práce zamyslet nad tím, zda by byla otázka zaniklých rybníků vhodným tématem pro výuku a kam jej případně zařadit.

Pevně věřím, že téma by bylo vhodné zařadit do výuky. V době největšího rozkvětu českého rybníkářství se nacházel alespoň malý rybníček téměř v každé vsi.¹³¹ Nyní je už také zřejmé, že mnoho rybníků v období mezi 17. až 19. stoletím vzalo za své, proto by jistě bylo možné nalézt v okolí školy území nějakého zaniklého rybníka. V práci bylo navíc zjištěno, že většina zaniklých rybníků dodnes zanechala stopy v krajině, což by mohlo žáky zaujmout, neboť by se na vlastní oči mohli přesvědčit o dřívější existenci daného rybníka.

V tuto chvíli se naskytá otázka, kam téma zařadit a jistě se nabízí hned několik možností. V případě základní školy je možné zaměřit se na zaniklé rybníky v 9. třídě, kdy je probírána Česká republika. Při výuce o vodstvu České republiky je jistě zmiňováno české rybníkářství a s ním i spojené rušení rybníků, které by se tak doplnilo o konkrétní příklad z blízkého okolí. Další možností je zabývat se tématem v rámci výuky o místním regionu. Místní region může být ve výuce pojat dvěma způsoby. V první řadě se začleňuje přímo do zeměpisu, nejčastěji právě do deváté třídy a druhou možností je vyčlenit speciální předmět, ve kterém se budou žáci místní oblasti podrobněji věnovat. Domnívám se, že pro téma zaniklých rybníků je druhá možnost vhodnější, protože je v tomto případě více času na jednotlivá témata a získáváme tak širší prostor pro jejich realizaci. Na střední škole by se téma o zaniklých rybnících začlenilo do výuky stejně tak, jako na základní škole. Opět by se téma zařadilo do výuky o vodstvu České republiky, které je na střední škole probíráno nejčastěji ve 4. ročníku. Na středních školách, ve kterých výuka zeměpisu probíhá pouze ve třech ročnících, je Česká republika probírána už ve 3. ročníku a téma by bylo možné realizovat právě zde. Na střední škole se nabízí ještě jedna možnost, kam otázku zaniklých rybníků zařadit, a to do zeměpisného semináře (pokud je na dané škole veden). Toto téma nemusí být primárně chápáno jako „příspěvek k výuce o vodstvu“, ale lze na něj nahlížet i z pohledu ochrany přírody a podle toho jej také zařadit do hodin věnujících se životnímu prostředí.

---

¹³¹ Čítek-Krapupauer-Kubů, 1998, str. 11

Téma zaniklých rybníků nabízí možnost uskutečnění terénního cvičení, neboť pouhé povídání v lavicích o zaniklém rybníčku na konci obce by pro žáky nemělo takový význam, jaký lze očekávat. Bude-li téma realizováno na základní škole v rámci místního regionu s mladšími žáky, může být terénní cvičení zpestřeno orientací v terénu a na mapě, kdy by měli žáci pomocí kompasu a mapy dojít k určenému zaniklému rybníku. V takovém případě by bylo vhodné vybrat lokalitu vzdálenější a pro žáky ne příliš známou (pokud to ovšem bude v rámci tématu možné). Od starších žáků (v 9. třídě základní školy a na střední škole) už lze požadovat hlubší zapojení do tématu a jejich úkolem může být zjišťování, zda a kde se v blízkém okolí nachází území nějakého zaniklého rybníka, kterým se dále zabývali.

Celá realizace našeho tématu ve výuce je čistě na fantazii vyučujícího a možnostech školy. Terénní cvičení není samozřejmou záležitostí a je nutné zvážit všechny okolnosti, např. dostupnost lokality zaniklého rybníka a časové možnosti.

Cílem zařazení tohoto tématu do výuky je přimět žáky zamyslet se nad významem rybníků v krajině. Zamyslet se nad současným využitím území zaniklých rybníků a jaký vliv má jejich zánik na okolní krajinu.

11 Závěr

Diplomová práce je věnována povodí řeky Svitavy z pohledu zaniklých rybníčních ploch. Povodí Svitavy je z hlediska přírodních poměrů velice pestrým územím. Jistě nejzajímavější lokalitou v povodí je CHKO Moravský kras, který představuje rozsáhlou oblast s mnoha mimořádnými povrchovými a podzemními útvary.

První zmínky o rybníkářství v povodí řeky Svitavy pocházejí ze 14. století, kdy se hovoří o rybnících ve Vážanech u Boskovic, na Kunštátsku a v jižních částech Moravského krasu. V 15. století už také existovaly rybníky v Jedovnicích, Kotvrdovicích a dnes již zaniklé vsi Budkovany v blízkosti Jedovnic.

Současné rybníční hospodářství je koncipováno tak, aby se dosáhlo maximální rybníční produkce a zároveň se zajistila udržitelnost a rozvoj rybníků. V oblasti povodí řeky Svitavy v současnosti působí Rybářství Litomyšl, s.r.o., Rybářství Přerov, a.s. a Rybníkářství Pohořelice, a.s.

Na mapách II. vojenského mapování se nachází v povodí řeky Svitavy 152 rybníčních ploch o celkové rozloze 170,489 ha. Porovnáním těchto historických rybníčních ploch se současnou situací, lze snadno zjistit, že polovina z nich (77) už dnes neexistuje. Historické rybníční plochy jsou v povodí rovnoměrně rozprostřeny. Pouze v obci Jedlová a v okolí městyse Jedovnice jsou rybníky více koncentrované.

Historické rybníky v povodí řeky Svitavy nebyly příliš rozsáhlé, neboť 80 % z nich svoji rozlohou nepřekročilo hranici 1 ha. Pouhá 3 % historických rybníků mají rozlohu větší než 5 ha. Největším z nich je rybník Olšovec v Jedovnicích, jehož rozloha v současnosti činí 40,8 ha. Prakticky u všech historických rybníků v povodí Svitavy došlo od II. vojenského mapování k určité změně. U 81 % z nich došlo ke zmenšení jejich rozlohy a u 19 % naopak ke zvětšení. Dokonce se zde rozkládá rybník, který má v současnosti oproti II. vojenskému mapování více než čtyřnásobnou rozlohu. V povodí řeky Svitavy došlo od II. vojenského mapování k zániku těch nejmenších historických rybníčních ploch a naopak ty největší byly zachovány. Zaniklé rybníky v povodí dosahují maximálně rozlohy 5 ha a více než polovina z nich (64 %) neprolomila hranici 0,20 ha. Na území převážné většiny zaniklých rybníků se v současnosti nenachází žádná vodní plocha, avšak území několika historických rybníků jsou i dnes zaplavena vodní plochou. V těchto případech se už ale nejedná o rybníční plochu, ale např. o koupaliště.

Nadmořská výška se v zájmovém území pohybuje od 177 m do cca 770. Jelikož jsou historické a i zaniklé rybníční plochy v povodí Svitavy rovnoměrně rozprostřeny, nelze říci, že by v některé nadmořské výšce rybníky převažovaly.

V diplomové práci bylo prostřednictvím CORINE Land Cover zjištěno současné využití území zaniklých rybníčních ploch a došlo se k závěru, že oblasti bývalých rybníčních ploch dnes nejvíce pokrývají zemědělské plochy a to 57 % z nich. Toto zjištění je pro jistě pozitivní, neboť je možné se na tyto zaniklé rybníční plochy zaměřit z hlediska jejich potenciálu pro další rozvoj. Dále byly plochy bývalých rybníčních ploch přeměněny na urbanizované plochy, lesy a polopřírodní oblasti. Bližší vymezení současného využití ukazuje, že 35 % zaniklých rybníků je dnes využito jako obytná plocha, 29 % jako orná půda, 22 % jako různá zemědělská půda, 8 % jako les a zbylých 6 % jako pastvina.

V další části práce bylo vybráno 16 konkrétních historických rybníčních ploch (13 zcela zaniklých a 3 s výraznou změnou své rozlohy) a tyto plochy pak byly podrobeny hlubší analýze. Součástí studia těchto rybníků bylo pátrání po jejich historických kořenech a je nutné podotknout, že to v mnoha případech nebyla jednoduchá úloha, neboť se jedná o poměrně malé rybníky a mnoho záznamů o nich není. Prvním zkoumaným zaniklým rybníkem je rybník ležící za městem Adamov na území Národní přírodní rezervace Josefovské údolí. Rybník byl vybudován spolu s dalším rybníkem Josefovem na počátku 18. století jako zásobárna vody pro Starý hamr, který později sloužil jako mlýn. Vodní nádrž Josef existuje ještě dnes a v současnosti dochází k její obnově.

Ve městě Boskovice v místě zvaném Červená zahrada se v době II. vojenského mapování nacházel rybník Hranáč, který ve své době sloužil jako koupaliště pro místní obyvatele. Přibližně v době mezi 50. a 60. lety minulého století byl rybník Hranáč přestavěn na koupaliště Červenka.

V městyši Černá Hora stával rybník, který byl vybudován jako součást opevnění hradu (dnešního zámku) stojícího na kopci Paseka. Spolu s ním byly za stejným účelem vybudovány další čtyři rybníky obklopující kopec Paseka. Do současnosti se z nich zachoval pouze jeden a to Oborský rybník.

V katastrálním území obce Jedlová v okrese Svitavy se v době II. vojenského mapování nacházelo 14 rybníků. První z nich zvaný Kostelní rybník stál v místě označovaném „Horní Jedlová“ u silnice směrem na Poličku, druhý zvaný Malý soudní

se rozprostíral v okolí dnešních rybníků. Oba tyto rybníky pravděpodobně zanikly v blízké době po uskutečnění II. vojenského mapování. Naproti Malému soudnímu rybníku stával Soudní rybník, který ve své době míval rozlohu cca 12,9 ha. Na jeho území byl v roce 2004 obnoven menší rybník o rozloze 7,45 ha nazývaný Dubovec a v roce 2007 zde vznikl ještě další rybník Plůdkový výtažník o rozloze 0,68 ha.

V povodí řeky Svitavy nelze opomenout ani městys Jedovnice, který je dodnes známý svým rybníkářstvím. Zaniklý rybník „U Jakuba“ bychom hledali v oblasti zvané „Habeš“ na konci Jedovnic směrem na obec Kotvrdovice. V jeho okolí dnes stojí dvě malé nádrže sloužící jako do-usazovací a dočišťovací pro čističku v Kotvrdovicích. Druhý rybník byl umístěn za Jedovnicemi v tzv. Veselském Žlebu a po tomto rybníku už moc stop nenalezneme, neboť jeho území je dnes rozoráno a využíváno jako pole.

V obci Kotvrdovice se na počátku 19. století nacházel malý rybníček a stával zde ještě v 60. až 70. letech minulého století. Na jeho místě dnes stojí park, v němž byla zachována velmi malá vodní plocha.

V nedalekém městysi Křtiny je možné nalézt pozůstatky dvou historických rybníků. Oba sloužily jako zásobárna vody pro mlýn. „Rybník u dolního mlýna“ stával na západním okraji Křtin a dodnes si tato oblast ponechala pojmenování „Dolní mlýn“. „Rybník u horního mlýna“ se nacházel v místě současného křtinského koupaliště.

Zaniklý rybník v Kunštátě na Moravě stával v blízkosti ulice zvané „Vejpustek“, která tak nepřímou dokazuje existenci onoho rybníka.

Na východním okraji obce Sebranice se v době II. vojenského mapování rozkládal rybník zvaný Sebránek. První zmínky o něm pocházejí z roku 1750 a pravděpodobně zanikl někdy na konci 19. století. Jeho území je v současnosti využíváno jako orná půda.

Posledním zcela zaniklým vybraným rybníkem je rybník v obci Žďárná. Existenci rybníka na počátku 20. století dokazuje popis prostředí Žďárné v knize Jana Kniese – Vlastivěda Moravská, ve které se píše o mlýně stojícím jižně od obce u malého rybníka.

V severní části obce Niva se rozkládá Horní rybník, který v době II. vojenského mapování míval rozlohu přes 3 ha a v současnosti jeho rozloha činí už pouze 2 ha. Horní rybník, který sloužil jako zásobárna vody pro panský mlýn, ve své historické podobě přetrval až do 70. let 19. století. Plocha rybníka byla zmenšena z důvodu zanesení jeho severnější části a ze snahy poskytnout mlynáři pozemek k mlýnu. V roce 1989 byla na území rybníka a jeho okolí z důvodu ochrany mokřadů vyhlášena Přírodní

památky Nivské louky. Stejný osud potkal i rybník v Ostrově u Macochy, který byl obdobně z důvodu přílišného zanášení zmenšen na přelomu 18. a 19. století.

Hodnocení potenciálu zaniklých rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy pro další rozvoj přináší závěr, že možnost obnovy rybníka má smysl ověřovat u 57 % z nich, neboť právě 57 % území zaniklých rybníků je dnes využíváno jako zemědělská plocha. V ostatních oblastech, na nichž se rozprostírají urbanizované a zalesněné plochy, se obnova nebo stavba nových rybníků neprovádí. Ale ani u všech z uvedených 57 % rybníků není jisté, že by mohla být obnova provedena, a je nutné danou oblast podrobněji prozkoumat. V práci byla zjišťována situace u 16-ti vybraných rybníků a pouze u dvou případů v úvahu možnost obnovy. Jedná se o rybník ve Veselském Žlebu v katastrálním území Jedovnice a zaniklý rybník v katastrálním území Žďárná. Oba rybníky se nacházejí v lokalitě mimo zástavbu a v případě obnovy by tak neohrožovaly obytné plochy. U zbývajících zaniklých rybníků se objevily na překážky, na jejichž základě byla jejich obnova zamítnuta. Překážky tvořily obytné plochy částečně zasahující na území zaniklých rybníků nebo komunikace vedené přes jejich bývalá území.

Zmíněné dva rybníky jistě nejsou jedinými v povodí Svitavy, které by bylo možné obnovit. Jelikož byla práce zaměřena pouze na pár vybraných zaniklých rybníků, nelze v tuto chvíli označit všechny zaniklé rybníční plochy, které by mohly být v budoucnu obnoveny.

Terénní výzkum a pořizování fotodokumentace proběhlo úspěšně a bez komplikací. V terénu bylo zjištěno, že hráze zaniklých rybníků jsou v krajině zřetelné i v současnosti. U některých rybníků jsou hráze zachovány celé a u některých už došlo k jejich porušení. Pouze po rybníku ve Veselském Žlebu u Jedovnic nejsou nalezeny žádné stopy, neboť teď jeho bývalé území pokrývá upravená zemědělská plocha. I když už na území většiny rybníků nenachází žádná vodní plocha, půda v těchto místech bývá dodnes podmáčená.

Na konci diplomové práce proběhla úvaha nad možností zařazení tématu do výuky a přináší závěr, že téma je vhodné k zařazení do výuky a v rámci jeho realizace by mělo být uskutečněno terénní cvičení.

12 Summary

The thesis deals with the catchment area of the river Svitava from the point of view of vanished pond areas and their potential to be developed. The thesis is based on the study of the specialized literature dealing with the given issue, processing of the data and the comparison of the historical and contemporary map works. The inseparable part of the thesis is the terrain research and the photodocumentation of the terrain.

The II. military mapping of the surface of the historical pond areas was provided by the Geography department of the Palacký University in Olomouc. It helped us to determine the vanished pond areas of the catchment of the river Svitava. This surface was compared to the surface of the contemporary water areas that was gained from the DIBAVOD databases and from the photographic picture of the Earth's surface - orthophotograph. The practical section provides the general analysis of the historical and vanished pond areas in the catchment area of the river Svitava according to their area, their altitude and their contemporary use. The selection of the particular historical pond areas in the catchment area of the river Svitava and the evaluation of their potential to be developed are also provided in the practical section. From the point of view of their potential, the most important ponds are the ponds with the area of more than 0,5 ha.

The maps representing the arrangement of the historical and contemporary pond areas in the cadastral area in which the particular pond areas are located are also an important part of the thesis. Thematic maps of the catchment area of the river Svitava were created to complete physical-geographical characteristics of the area of the first section of the thesis.

In the II. military mapping, there are found 152 pond areas in the catchment area of the river Svitava. Comparing the historical and contemporary pond areas, it can be easily found out that more than a half of the areas (77) does not exist anymore. In the catchment area, the smallest historical pond areas vanished and the largest ones were preserved. The vanished ponds are no more than 5 ha large and more than a half of them (64 %) is not larger than 0,20 ha. Nowadays, there is almost no water area in the area of the vanished ponds, however, it is possible to find some water areas in the area of few ponds. In this case, it is not about any pond area, but more probably about, f.e. swimming pools.

The altitude of the particular area changes from 177 m to 770 m. It is impossible to say that the altitude of some ponds would be higher than in other ones because both historical, and vanished pond areas are stretched quite equally.

On the basis of CORINE Land Cover, the contemporary use of the area of the pond areas was determined. It was determined that 57 % of former pond areas are nowadays covered by the agricultural areas. This determination can be accepted in a positive way because we can be concentrated on the potential of these pond areas and their further development. The former pond areas were also changed into urbanized areas, woods and half-natural areas.

The investigation for the historical roots of the selected ponds in the catchment area of the river Svitava is also the important part of the research. It is necessary to mention that it was not always easy to find their roots because there is not a lot of records about these quite small ponds. Very important role was played by chroniclers of the individual localities, local inhabitants and people interested in local history during the gaining of information. The vanished pond near Adamov, in Boskovice, Černá Hora, two ponds in the area of Jedlová, two ponds in Jedovnice, a pond in Kotvrdovice, Kunštát, Sebranice, Žďárná and two vanished ponds in Křtiny were selected for deeper research. Ponds in Jedlová, Niva and Ostrov at Macocha that have changed the size from the time of the II. military mapping were also selected to be a part of the research.

It was found out that only two ponds out of all other ponds can be restored. The pond in Veselský Žleb at the cadastral area of Jedovnice and the vanished pond at the cadastral area of Žďárná belong among them. These two ponds can be found in the uninhabited area and that is why they would not jeopardize the inhabited areas. There is a lot of obstacles at the rest of the vanished ponds that made us to deny their restoration. The obstacles were, for example, the inhabited areas in the area of these ponds and roads in the former area of ponds.

Zdroje

Knižní zdroje

ANDRESKA CSC., Ing. Jiří. *Rybářství a jeho tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1987.

CULEK, RNDr. Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: ENIGMA, s.r.o., 1995. ISBN 80-85368-80-3.

ČÍTEK, Ing. Jindřich, Prof. Ing. Vladimír KRAPUPAUER, CSC. a Ing. František KUBŮ, CSC. *Rybníkářství*. Praha: Informatorium, spol. s r. o., 1998. ISBN 80-86073-26-2.

DEMEK, Jaromír a Peter MACKOVČIN. *Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny*. Brno: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2006. ISBN 80-86064_99_9.

FALRYSOVÁ, H. a F. BÁRTA. *Pardubicko: Chráněná území ČR IV*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2002. Chráněná území ČR: Mackovčín P., Sedláček M. ISBN 80-86064-44-1.

HURT, Rudolf. *Dějiny rybníkářství na Moravě a ve Slezsku I. díl*. Ostrava: Krajské nakladatelství Ostrava, 1960.

JANEČEK, Doc. Ing. Miloslav, Alois KRATOCHVÍL, Ing. Zdeněk VAŠKŮ CSC. a Ing. Miroslav HULE. *Z historie českých rybníků*. Třeboň: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy Praha, 1995.

KNIES, Jan. *Vlastivěda Moravská: Blanský okres*. Brno: Garn, 2008. ISBN 978-80-86347-89-9

KNIES, Jan. *Vlastivěda Moravská: Boskovský okres*. Brno: Garn, 2008. ISBN 978-80-86347-83-7

KŘIVÁNEK, Jiří, Jan NĚMEC a Jan KOPP. *Rybníky v České republice*. Místo vydání neuvedeno: Jan Němec-Consult, 2012. ISBN 978-80-903482-9-5.

MACKOVČIN, P., J. DEMEK, M. JATIOVÁ a P. SLAVÍK. *Brněnsko: Chráněná území ČR IX*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2007. Chráněná území ČR: Mackovčín P. ISBN 978-80-86064-66-6

ROUDNÝ, Jiří, Jiří POKLADNÍK a Josef PLCH. *Jedovnice 1251 - 2001*. Jedovnice: Obec Jedovnice, 2001.

ŠAFÁŘ, J. a kol. *Olomoucko: Chráněná území ČR VI*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2003. Chráněná území ČR: Mackovčín P., Sedláček M. ISBN 80-86064-46-08.

VLČEK, Vladimír a kol. *Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže*. Praha: Academia, 1984. ISBN 21-107-84.

QUITT, Evžen. *Klimatické oblasti Československa*. Brno: Academia, 1971. *Studia geographica*, Sv.16.

Dokumenty

Revitalizace malé vodní nádrže Josefov v k.ú. Adamov: Průvodní zpráva k dokumentaci pro stavební povolení. Křtiny, leden 2011.

Internetové zdroje

Historie a dnešek. *Rybářství Přerov, a.s.* [online]. 1999-2007 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybyprerov.fishnet.cz/>

Charakteristiky toků a povodí ČR. *DIBAVOD* [online]. 2011 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.dibavod.cz/index.php?id=24>

Město Boskovice [online]. Rok vydání neuveden, Datum aktualizace neuveden [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.boskovice.cz/index.php>

Obec Žďárná [online]. 2011, Datum aktualizace neuveden [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.zdarna.eu/>

Oprava koupaliště Červenka a výstavba sportovní haly: Oprava koupaliště. *Radniční listy: Informační měsíčník města Boskovic* [online]. 2013, XI., č. 3 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://www.boskovice.cz/docu/editor/File/rl_03_2013.pdf

Profil společnosti. *Rybníkářství Pohořelice, a.s.* [online]. 2006 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybnikarstvi-pohorelice.cz/o-nas/profil-spolecnosti/>

Přírodní stanoviště. *Bio monitoring* [online]. 2007, datum aktualizace neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.biomonitoring.cz/hp.php>

STRÁNSKÝ, Karel, Jiří MERTA a Antonín REK. *Rozbory strusek od Starého hamru v Josefovském údolí* [Archeologia technica 13 online]. 2013 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.starahut.com/AT/AT13/10%20Rozbory%20strusek%20od%20Star%C3%A9ho%20hamru%20v%20Josefsk%C3%A9m%20%C3>

Svět rybáře: Internetový magazín pro všechny rybáře [online]. Rok vydání neuveden [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.svet-rybare.cz/cz/rybar-junior/skola-rybareni/ricni-rybi-pasma-rek-v-cr/>

Úvodní strana. *Rybářství Litomyšl, s.r.o.* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.rybarstvi-litomysl.cz/>

VICHROVÁ, Martina. Digitální model reliéfu druhého vojenského mapování (Františkova). *Juniorstav 2011* [online]. 2011, [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://www.fce.vutbr.cz/veda/JUNIORSTAV2011/pdf/6.3/Vichrova_Martina_CL.pdf

Mapová díla

Indikační skici Stablního katastru (internetové stránky Moravského zemského archivu v Brně: <http://www.mza.cz/indikacniskici/>)

Müllerovo mapování z roku 1716 ve vydání z roku 1790 (listy c6 a c10)

I. vojenské mapování s rektifikací z let 1780–1783 (listy c36, c49, c50, c64, c65)

II. vojenské mapování z let 1836–1852 (listy 0_8_I, 0_8_II, 0_9_II)

III. vojenské mapování z let 1876–1878 (listy 4257_1, 4257_2, 4257_4, 4258_1)

Osoby

Ing. Karel Odehnal (Černá Hora, 8. 4. 2013)

Pavel Ševčík (Adamov, 19. 3. 2013)

Miroslav Levý (Boskovice, 19. 3. 2013)

Ing. Oldřich Holcman (Litomyšl, 11. 3. 2013)

Ing. Josef Plch (Jedovnice, 3. 12. 2012 a 31. 3. 2013)

Ing. Alois Kunc (Kotvrdovice, 21. 3. 2013)

Petr Švenda (Křtiny, 21. 3. 2013)

František Prošek (Niva, 20. 3. 2013)

Jarmila Šváblová (Přerov, 19. 3. 2013).

Zdroje ostatních dat

DIBAVOD (<http://www.dibavod.cz>)

Geoportál ČÚZK (<http://geoportal.cuzk.cz>)

Geoportál INSPIRE (<http://geoportal.gov.cz>)

Seznam obrázků a tabulek

- Obr. č. 1: Ukázka posunu historického rybníka do skutečné polohy
Obr. č. 2: Poloha zájmového území v rámci ČR
Obr. č. 3: Geologické podloží povodí řeky Svitavy
Obr. č. 4: Geomorfologická mapa povodí řeky Svitavy
Obr. č. 5: Hydrologická mapa povodí řeky Svitavy
Obr. č. 6: Mapa půdních typů v povodí řeky Svitavy
Obr. č. 7: Historické rybníční plochy v povodí řeky Svitavy
Obr. č. 8: Rozdělení historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle rozlohy
Obr. č. 9: Rozdělení ploch historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle proucentuálního zasoupení současné vodní plochy
Obr. č. 10: Rozdělení historických rybníků v povodí řeky Svitavy podle nadmořské výšky
Obr. č. 11: Rozdělení historických rybníčních ploch podle současného využití
Obr. č. 12: Rozdělení historických rybníčních ploch podle současného využití
Obr. č. 13: Rozdělení zaniklých rybníků v povodí řeky Svitavy podle rozlohy
Obr. č. 14: Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí řeky Svitavy podle rozlohy
Obr. č. 15: Rozdělení zaniklých rybníků v povodí řeky Svitavy podle nadmořské výšky
Obr. č. 16: Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí Svitavy podle současného využití
Obr. č. 17: Rozdělení zaniklých rybníčních ploch v povodí Svitavy podle současného využití
Obr. č. 18: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v okolí Adamova a Olomučan
Obr. č. 19: Území zaniklého rybníka u Adamova
Obr. č. 20: Relikt hráze zaniklého rybníka u Adamova
Obr. č. 21: Mokřad v místě zaniklého rybníka u Adamova
Obr. č. 22: Historické rybníky a současné vodní plochy v Boskovicích
Obr. č. 23: Území zaniklého rybníka Hranáče
Obr. č. 24: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Černé Hoře
Obr. č. 25: Území zaniklého rybníka v Černé Hoře
Obr. č. 26: Relikt hráze zaniklého rybníka v Černé Hoře
Obr. č. 27: Zahrady v místě zaniklého rybníka v Černé Hoře
Obr. č. 28: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v obci Jedlová
Obr. č. 29: Území zaniklého Kostelního rybníka
Obr. č. 30: Relikt hráze zaniklého Kostelního rybníka
Obr. č. 31: Zemědělská plocha v místě Kostelního rybníka
Obr. č. 32: Území zaniklého Malého soudního rybníka
Obr. č. 33: Relikt hráze Malého soudního rybníka
Obr. č. 34: Zahrada v místě Malého soudního rybníka
Obr. č. 35: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Jedovnicích
Obr. č. 36: Území zaniklého rybníka ve Veselském Žlebu
Obr. č. 37: Zemědělská plocha v místě zaniklého rybníka ve Veselském Žlebu
Obr. č. 38: Území zaniklého rybníka U Jakuba
Obr. č. 39: Podmáčená plocha v místě rybníka U Jakuba
Obr. č. 40: Relikt hráze zaniklého rybníka U Jakuba
Obr. č. 41: Nová vodní nádrž nad zaniklým rybníkem U Jakuba
Obr. č. 42: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Kotvrdovicích
Obr. č. 43: Území zaniklého rybníka v Kotvrdovicích

- Obr. č. 44: Malá vodní plocha v místě zaniklého rybníka v Kotvrdovicích
Obr. č. 45: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy ve Křtinách
Obr. č. 46: Území zaniklého rybníka ve Křtinách
Obr. č. 47: Obdělávaná půda v místě zaniklého rybníka ve Křtinách
Obr. č. 48: Území zaniklého rybníka ve Křtinách
Obr. č. 49: Relikt hráze zaniklého rybníka ve Křtinách
Obr. č. 50: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Kunštátě na Moravě
Obr. č. 51: Území zaniklého rybníka v Kunštátě na Moravě
Obr. č. 52: Historické rybníky a současné vodní plochy v Sebranicích
Obr. č. 53: Území zaniklého rybníka Sebránka v obci Sebranice
Obr. č. 54: Relikt hráze zaniklého rybníka Sebránka
Obr. č. 55: Zemědělská plocha v místě zaniklého rybníka Sebránka
Obr. č. 56: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy ve Žďárné
Obr. č. 57: Území zaniklého rybníka ve Žďárné
Obr. č. 58: Území Soudního rybníka v obci Jedlová
Obr. č. 59: Relikt hráze Soudního rybníka v obci Jedlová
Obr. č. 60: Obnovený rybník Dubovec
Obr. č. 61: Obnovený rybník Plůdkový výtažník
Obr. č. 62: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Nivě
Obr. č. 63: Území zaniklého rybníka v Nivě
Obr. č. 64: Historické rybníční plochy a současné vodní plochy v Ostrově u Macochy
Obr. č. 65: Území historického rybníka v Ostrově u Macochy
Obr. č. 66: Současná vodní plocha v Ostrově u Macochy
Obr. č. 67: Zaniklá část historického rybníka v Ostrově u Macochy

Tabulka č. 1: Největší historické rybníky v povodí řeky Svitavy

Seznam příloh

Vázané přílohy

Příloha č. 1: Třídy CORINE Land Cover v povodí řeky Svitavy a jejich definice

Příloha č. 2: Digitální model reliéfu povodí řeky Svitavy

Volné přílohy

Příloha č. 3: Historické rybníční plochy v katastrálních územích uvedených
v diplomové práci

Příloha č. 4: Kompletní fotodokumentace pořízená během terénního výzkumu

Přílohy

Příloha č. 1: Třídy CORINE Land Cover v povodí řeky Svitavy a jejich definice

Třídy		Definice tříd	Počet rybníků
Urbanizovaná území	Obytné plochy	Plochy zaplněné obydlím a budovami pro administrativu, veřejné služby nebo kolektivy	51
	Plochy umělé, nezemědělské zeleně	Plochy vytvořené dobrovolně za účelem rekreace, zahrnuje zelené nebo rekreační městské parky a parky pro využití volného času	1
Zemědělské plochy	Orná půda	Pozemky v systému pravidelného střídání plodin využívané pro každoroční sklizeň plodin a neobdělávané pozemky, které jsou nebo nejsou zavlažovány; zahrnuje zaplavované pozemky jako například rýžoviště	32
	Pastviny	Pozemky, které jsou permanentně (alespoň 5 let) používány pro produkci suchého krmiva; zahrnuje přírodní nebo zaseté druhy bylin, nezušlechťované nebo lehce zušlechťované louky a louky spásané pomocí zemědělské techniky	7
	Různorodé zemědělské plochy	Plochy každoroční sklizně spojené se stálými plodinami na stejném pozemku, jednoleté plodiny pěstované pod lesním porostem, plochy jednoletých plodin, louky a/nebo stálé plodiny, které spolu sousedí, krajina, v které jsou plodiny a pastviny smíšené s přírodní vegetací nebo přírodními plochami	36
Lesní a polopřírodní oblasti	Lesy	Plochy, které zabírají lesy a lesíky s vegetační skladbou skládající se z původních nebo exotických jehličnatých a/nebo listnatých stromů.	19
	Plochy s křovinnou a travnatou vegetací	Křovinaté porosty mírného podnebného pásma stále zelené sklerofilní keře a křoví, suché teplomilné pastviny v nížinách, pahorkatinách a horských oblastech, vlhké louky a komunity bylin vyššího vzrůstu	1
Vodní plochy	Pevninské vody	Jezera, rybníky a tůně přírodního původu obsahující sladkou vodu a tekoucí vody vytvořené řekami a potoky; člověkem vytvořené sladkovodní vodní plochy včetně rezervoárů a kanálů	5
Celkem			152

Zdroj: „Definice tříd CLC“ zpracováno dle „CORINE Land Cover technical guide –Addendum 2000“

Příloha č. 2: Digitální model reliéfu povodí řeky Svitavy

